

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 31. MAJA 1984

ŠTEVILKA: 21 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev ŽKD, je kot predhodnik Železarka začel izhajati 26. januarja 1937. Železarka izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Vajc - Naslov: Uredništvo Železarka, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Nsk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oprostil prometna davka po pristojnem mnenju štev.: 42/1-73.

VPLIV ZVIŠANJA OZIROMA ZNIŽANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V APRILU

V aprilu letos smo prodali 30.840 ton proizvodov osnovne dejavnosti ter opravili 1.726 ton storitev prevajanja. Kategoriji, ki sta v omenjenem mesecu pozitivno vplivali na poslovni rezultat, sta bili pozitivna razlika med prodajno in lastno ceno prodanih proizvodov skupaj s storitvami prevajanja ter proizvodni stro-

ški temeljnih organizacij, ki so bili nižji od načrtovanih. Negativni vpliv pa so imele višje cene nabavljenega materiala od planskih, stroški izvoza, stroški delovnih skupnosti skupnih služb (ki v cenah proizvodov oziroma storitev niso vključeni), fiksni stroški v povečanih zalogah nedovršene proizvodnje, polproizvodov

in gotovih proizvodov ter ostali nev-kalkulirani stroški.

Poleg omenjenih kategorij stroškov pa so morale temeljne organizacije pokriti še obveznosti do skupne in splošne porabe (v ceni proizvodov niso vključene), pogodbene in ostale zakonske obveznosti, izredne materialne stroške ter razliko med vključitvami in izplačili osebnimi dohodki. Končni rezultat poslovanja Železarne v mesecu aprilu je bila izguba v vrednosti 224,1 milijona dinarjev. Ob upoštevanju čistega dohodka, ki so ga temeljne organizacije razporedile na sklade, pa je konsolidirana izguba znašala 187,9 milijona dinarjev.

Temeljne organizacije so v aprilu zaostale za načrtovanimi proizvodni-

(Nadaljevanje na 6. strani)

GOSPODARSKE RAZMERE TERJAJO ZAVESTNO AKCIJO ZA NJIHOVO SPREMINJANJE

»Gospodarske razmere terjajo zavestno akcijo za njihovo spreminjanje na podlagi dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in načrta njegovega uresničevanja v SR Sloveniji v vseh organizacijah združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih in družbeno političnih skupnostih. Med ključne cilje družbenega in gospodarskega razvoja SR Slovenije v letu 1984 smo opredelili povečanje konvertibilnega izvoza blaga in storitev, povečanje proizvodnje, začetek sanacije finančnega položaja združenega dela in ohranitev akumulativne sposobnosti gospodarstva ob nadaljnjem prilagajanju vseh oblik porabe razpoložljivemu dohodku ter manjšo rast cen kot v letu 1983.«

Tako je poudarjeno v uvodu programa ukrepov in aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitve cen in finančno konsolidacijo gospodarstva, ki je bil sprejet na seji vseh treh zborov Skupščine SR Slovenije 23. maja. Ob tej priliki je podpredsednik slovenskega Izvršnega sveta Boris Frlec dejal: »Ocenjujemo, da je v Sloveniji mogoče letos zmanjšati obveznosti iz dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov za okoli 14,8 milijarde dinarjev. Zmanjšanje obveznosti gospodarstva bo, po ocenah, omogočilo, da se bo akumulacija v gospodarstvu povečala za približno 11,7 milijarde dinarjev. Tako bi se delež akumulacije v dohodku povečal od 17 odstotkov, kot predvideva resolucija za to leto, na 19 odstotkov. Ocenjujemo tudi, da je mogoče zmanjšati materialne stroške za okoli 37,5 milijarde dinarjev. Prihranek naj bi pomagal združenemu delu prebrskati posledice odmrznitve cen in povečanih obrestnih mer na njihov dohodek, oziroma čisti dohodek.«

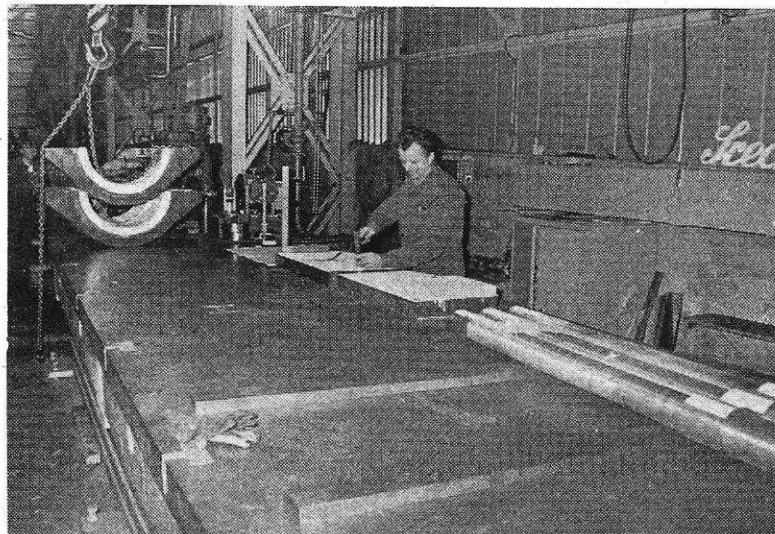
Dokument, ki ga je sprejela republiška skupščina seveda vsebuje konkretne predloge, ukrepe in aktivnosti za uresničitev citiranih ciljev. Najbolj neposredni nalogi iz republiškega programa ukrepov in aktivnosti, s katerima se bode zavestno in z vso odgovornostjo morali spoprijeti delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih naše železarne, sta: zmanjšanje obsega materialnih stroškov - racionalnejše gospodarjenje s surovinami in reprodukcijskim materialom, za kar je ocenjen možni prihranek v republiki 1,5 %; racionalnejša poraba energije, ocena možnega prihranka v poprečju najmanj 1,5 %; racionalnejša organizacija transporta, ocenjen možni prihranek 3-5 %; boljša organiziranost in koriščenje drugih proizvodnih storitev, možni prihranek 1,5 %; varčevanje pri drugih materialnih stroških in neproizvodnih storitvah, možni prihranek do 5 %; zmanjšanje izdatkov za občasna in začasna dela ter avtorske honorarje, možni prihranek do 10 %; racionalnejše povezovanje in krepitev reprodukcijskih vezi med proizvodnjo in trgovino na osnovi skupnega prihodka in dohodka, možni prihranek pri nabavi vrednosti trgovskega blaga najmanj 1,5 % - in za 10 odstotkov zmanjšanje finančnih načrtov delovnih skupnosti.

Delavski svet naše železarne je na svoji sedmi seji 16. maja sprejel program strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarne, glede na visoko izgubo, ki smo jo izkazali v periodičnem obračunu za prvo tromesečje letošnjega leta. Program zelo konkretno obvezuje temeljne organizacije združenega dela in komercialno področje prav v cilju navedenih nalog v republiškem programu, poleg seveda doseganja v družbenem planu opredeljenih proizvodnih in kvalitativnih ciljev ter izvoznih obveznosti v letošnjem letu. Na potezi so sedaj delavci v temeljnih organizacijah, da te naloge in cilje še bolj konkretizirajo in se zavestno in z vso odgovornostjo lotijo njihovega uresničevanja. Stanje tako znotraj Železarne, in še posebno v posameznih temeljnih organizacijah, kakor tudi zaostreni pogoji gospodarjenja nasploh, ne dovoljuje nikakršnega odlašanja.

Zelo konkretna obveza, ki izhaja iz republiškega programa ukrepov in aktivnosti, ki mora tudi razbremeniti materialno proizvodnjo in o kateri razmišljamo tudi v Železarni, pa je zmanjšanje finančnih načrtov delovnih skupnosti za deset odstotkov, kar velja tudi za samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti in materialne proizvodnje. Naj omenimo, da se za enak odstotek morajo zmanjšati tudi obveznosti članarin zbornicam in splošnim združenjem, plačila bančnih storitev in storitev Službe družbenega knjigovodstva, zavarovalne premije in prispevek za stanovanjsko gradnjo iz čistega dohodka.

Cepprav z zmanjševanjem finančnih načrtov delovnih skupnosti za deset odstotkov ne smemo odlašati, bomo morali k nalogi pristopiti zelo preudarno, analitično in selektivno. Linearno zmanjševanje v vseh oddelkih in službah nam lahko povzroči tudi težave v posameznih dejavnostih oziroma službah glede na to, da smo na razvoj posameznih služb ali oddelkov gledali nemalokrat zelo subjektivno, da smo nekaterim dajali neupravičeno prednost, druge pa zapostavljali, da sta »moč besede« ali avtoritete krojila položaj posameznih služb ali dejavnosti. Te »nevarnosti« pa najbrž ne bodo izključene tudi pri zmanjševanju finančnega načrta, kajti če bomo to izvajali linearno, bodo morali marsikje zmanjšati število zaposlenih na račun dela, druge pa, kjer so si doslej ustvarili neupravičeno prednost, tudi po številu zaposlenih, pa tak ukrep ne bo prizadel dela. Isto velja tudi za ostale potroške - potne stroške, koriščenje službenih vozil, telefonskih pogovorov, papirja in podobno - kjer bodo pri linearnem zmanjševanju znova najbolj prizadeti manjši porabniki in tisti, ki so že doslej poslovali racionalno.

Vse to opozarja, da bomo zmanjševanje finančnih načrtov morali izvajati preudarno, selektivno in analitično na nivoju posameznih delovnih skupnosti, pa tudi med posameznimi delovnimi skupnostmi ob upoštevanju racionalizacije poslovanja, zmanjševanja administracije in uvajanje računalništva. Pri tem bomo morali dejansko biti maksimalno pošteni do sebe in drugih, čeprav se bo marsikje pokazalo, da je preveč zaposlenih, ki jih bo potrebno reševati s prekvalifikacijo ali prerazporeditvijo na druga dela in opravila. Pred nami je neodložljiva, vendar odgovorna naloga.

TOZD Strojne delavnice - oddelek težke obdelave na Javorniku (foto I. Kučina)

ZVEZNI ZAKONI IN PREDPISI SE IZVRŠUJEJO NEDOSLEDNO IN NEIZENAČENO

Izvrševanje zveznih zakonov in predpisov je zelo oteženo in zahtevno, ker veljajo mnogi zakoni in predpisi, ki jih izvršujejo veliko število subjektov. Najpopolnejše in najdoslednejše se izvršujejo zakoni in predpisi na področjih, ki predstavljajo klasične funkcije državne uprave (notranje zadeve, ljudska obramba). Pri izvrševanju zakonov, s katerimi se urejajo ekonomski odnosi družbenih subjektov, stanje ni zadovoljivo (enotni jugoslovanski trg, devizni in monetarni sistem, ekonomski odnosi s tujino). V večini zveznih zakonov ni določena pravica zveznih upravnih organov, ki dajejo obvezne instrukcije za izvrševanje zakonov, niti se ne uporablja na ustrezen način institut opozarjanja, kadar se zakoni ne uporabljajo. Pomanjkanje sankcij in njihovo neuresničevanje vpliva na nepravilno in nezakonito obnašanje izvrševalcev zveznih zakonov.

Delegatom v Skupščini SFRJ je bilo poslano v obravnavo Poročilo o izvrševanju zveznih zakonov in drugih zveznih predpisov, ki ga je pripravil Zvezni sekretariat za pravosodje in organizacijo zvezne uprave. Namen tega poročila je ocena stanja in pokazati na aktualne probleme pri izvrševanju zakonov in drugih predpisov, s posebnim poudarkom na način, kako zvezni upravni organi in zvezne organizacije izvršujejo ustavno in zakonska pooblastila pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti s tega področja.

VELIKO ŠTEVILO ZVEZNIH ZAKONOV IN PREDPISOV

Temeljna ustavna opredelitev je, da je izvrševanje zveznih zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov določeno kot obveznost organov v republikah in pokrajinah. Od njihovega odnosa do izvrševanja zakonov je

(Nadaljevanje na 8. strani)

PREOBRAZBA ODNOSOV GOSPODARJENJA Z DENARJEM

Previsoka zadolženost doma in v tujini, često tudi negospodarsko ravnanje z družbenimi sredstvi, so problemi na področju gospodarjenja s finančnimi sredstvi. Reševanje teh problemov je še posebno aktualno danes, ko si z izvajanjem dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije prizadevamo odpraviti vzroke in posledice takega stanja.

V Skupščini SR Slovenije so delegati obravnavali stanje na tem področju in ugotovili, da kljub nekaterim doseženim premikom (ustanavljanje in delovanje internih bank in posebnih finančnih služb) ter začetnih rezultatov na področju združevanja dela in sredstev, preobrazba družbenoekonomskih odnosov pri gospodarjenju s finančnimi sredstvi

še vedno zaostaja za tekočimi razvojnimi potrebami združenega dela, kot uresničevanje položaja delavcev v družbeni reprodukciji.

Na počasno preobrazbo odnosov so vplivali finančna nedisciplin, povečane obresti, nerealni tečaji dinarja in drugo.

(Nadaljevanje na 2. strani)

NAGRADE ZA PRIZADEVNO DELO

Od 5. marca do 8. maja je potekal remont plavža 2 s poševnim dvigalom in ostalimi pripadajočimi napravami ter lurgi filtra. Remont se je sicer zavlekel, saj je bilo načrtovano, da bo v celoti izveden do konca aprila. Glavni vzrok za prekoračitev prvotno predvidenega roka je kasnitev pri dobavi konstrukcije poševnega dvigala. Ta je v Železarno prispela 26 dni po predvidenem roku, na njej pa so odkrili še napako, ki jo je bilo treba opraviti. To je trajalo več dni. Kljub vsem neveščostim je remont izveden v rekordnih 62 dneh, za kar gre zasluga prizadevnosti vseh izvajalcev.

Zaradi izredne prizadevnosti in želje po kvalitetni izvedbi remonta ter zaradi velike osebne angažiranosti pri reševanju problemov in montaži je vodstvo TOZD Plavž predlagalo delavskemu svetu Železarne, da

nagradi štiri delavce, ki so največ pripomogli k tako uspešni izvedbi remonta. To so: Janez Vehar, vodja remonta, Ivan Mežik, vodja strojne dela, Marjan Drolc, asistent za

(Nadaljevanje na 2. strani)

70 LET OBRATOVANJA HE ZAVRŠNICA

V našem gorenjskem kotu je dosti vodnih virov, ki so primerni za pridobivanje električne energije. To so spoznali že pred sto in sto leti, ko so ob potokih gradili mline, žage, kovačnice in tkalnice. Tak vodni vir je tudi potok Završnica. Podatki dokazujejo, da so ga izkoriščali že leta 1539.

Zamisli in izgradnja HE Završnica v Zirovnici je toliko bolj pomembna, ker je bila to prva elektrarna, zgrajena v široki akciji za elektrifikacijo podeželja. Vse ostale elektrarne, ki so že obratovala, so bile namenjene le industriji ali obrti ali pa elektrifikaciji mest. Res je bilo že pred prvo svetovno vojno več načrtov za elektrifikacijo, ki niso bili uresničeni zaradi pomanjkanja sred-

stev ali pa tudi zaradi nasprotujočih si interesov.

Bivša Avstro-Ogrska se je leta 1908 začela resno ukvarjati z načrtno elektrifikacijo države. Realizacijo teh načrtov je preprečila prva svetovna vojna. Podobno, kakor je imela svoje načrte centralna avstrijska vlada na Dunaju, so imele tudi dežele v tej avstroogrski monarhiji svoje

(Nadaljevanje na 2. strani)

V MAJU PRECEJ POD PLANOM

Po podatkih statistične službe smo do 28. maja izdelali 103.221,4 tone skupne proizvodnje, kar je 89,4 % družbenega plana ali 94,7 % znižanega operativnega programa. Operativni plan proizvodnje so presegli v TOZD Plavž za 8,8 %, HV Bela za 10,4 %, Profilarja za 14,9 %, Vratni podboji za 40,6 %, Jeklovleku za 1,1 %, Elektrode za 1,9 % in v TOZD Žebljarna za 1,4 %.

V TOZD Plavž uspešno delajo z obema plavžema in so do 28. maja izdelali 11.790,2 tone grodja, kar je 108,8 % znižanega operativnega programa, oziroma 93,2 % mesečnega družbenega načrta.

V TOZD Jeklarna so kljub 305 uram remonta na Lectromelt peči ter 20 uram remonta na ASEA peči ter številnim manjšim zastojem v SM jeklarni uspeli vlititi 34.261 ton jekla, kar je 95,7 % operativnega programa.

Do 28. maja smo odpremili 27.819,6 tone gotovih izdelkov in storitev ali 97,8 % operativnega programa. Plana odpreme niso dosegli v TOZD Valjarna bluming štekel (84,7 %), v Valjarni žice in profilov (88,6 %), v Žičarni (79,6 %), Jeklovleku (89,9 %) in v TOZD Žebljarna (92,1 %).

Do konca meseca so le še trije dnevi in se proizvodni in odpremni rezultati verjetno ne bodo več pomembno spreminili.

NAGRADE ZA PRIZADEVNO DELO

(Nadaljevanje s 1. strani)

delovne naprave TOZD Plavž in Aleš Robič, vodja elektro del. S tremi nagrajenimi delavci smo se pogovorili.

Janez Vehar, vodja vzdrževanja TOZD Plavž, je bil tudi vodja vseh del pri remontu. »Remont je bil, kljub temu, da nekaterih delov opreme nismo dobili pravočasno, uspešen. Ko bi opremo dobili prej, bi najbrž tudi prej odkrili konstrukcijsko napako na poševnem dvigalu in prekoračitve pri izvedbi remonta ne bi bilo.

Vsi, ki so sodelovali pri remontu so bili polno zaposleni. Ves čas remonta smo delali po 12 ur dnevno, tudi med prazniki, da smo plavž lahko čim prej prižgali.

Velik uspeh je, da smo kljub neugodnim razmeram sami opravili tako obsežno delo. Zelo razveseljivo je tudi, da pri tem ni bilo nobene večje delovne nezgode. Pomanjkljivost pa je v tem, da so izdelovalci opreme zamujali z dobavo. Da je prišlo do napake na konstrukciji poševnega dvigala, se mi zdi še razumljivo. To je unikat, ob tem pa še zelo obsežen in izvedbeno zahteven del opreme. Plan izvajanja remonta, ki je bil računalniško voden, je bil ravno zaradi kasnitev dobav in konstrukcijske napake le preveč napet.

Povedati moram, da smo obseg del tako pri izdelavi kot pri montaži poševnega dvigala podcenjevali. Prepričani smo bili, da bo delo mnogo lažje. Kljub temu smo remont končali v 62 dneh, kar ni veliko, tudi če bi delali neke na prostem in ne tako na tesnem kot tukaj.

To je tretji remont plavža, pri katerem je sodeloval. Na plavžu 2 je bil zadnjič opravljen remont pred sedmimi leti, vendar ni bil tako obsežen, pa tudi več časa so imeli na razpolago, zato je bilo mnogo lažje delati.

Marjan Drolc je asistent za delovne naprave v TOZD Plavž. Ob remontu na plavžu 2 je bil zadolžen za pripravo projektov, bil je posrednik med izvajalci del in temeljno organizacijo, skrbeti je moral za nabavo opreme, jo naročati, potem pa spremljati dobavo in vse potrebe izvajalcev. Potrebni je bilo mnogo urgence in posredovanj. »Pred začetkom remonta je bilo potrebno skupaj z odgovornimi službami v Železarni in temeljnimi organizacijami zagotoviti finančna sredstva. To je bila ena najbolj kočljivih zadev. Med remontom pa je bilo težišče mojega dela na pravočasnih dobavah opreme. Po rednih poteh se danes ne da veliko narediti. Največkrat je potrebno osebo posredovanje, iskanje raznih zvez in podobno, da zagotoviš opremo, ki jo potrebuješ. Moram povedati, da so se pri dobavi opreme najbolj držali rokov v Elko iz Laškega. 150 ton konstrukcij so nam poslali v dogovorjenem času brez kakršnih koli zapletov. Tudi v TOZD Strojne delavnice so se držali rokov in dogovorov, vendar smo opremo dobili v zadnjem hipu. Zelo veliko posredovanja in urgence pa je bilo potrebno v obratu Strojnih tovarn Trbovlje v Sevnici, kjer so izdelali konstrukcijo poševnega dvigala. Pri tem smo morali sproti reševati razne težave skupaj z delavci iz RO, Tehničnega biroja Jesenice in njihovimi strokovnimi službami. Potrebno je povedati, da smo jim hladno oblikovane profile poslali mesec dni kasneje, kot je bilo dogovorjeno, v STT pa so bili poleg tega v tehnološkem smislu popolnoma nepripravljeni za tako delo. Pločevina iz nival 47, iz katere je konstrukcija poševnega dvigala narejena, terja zelo disciplinirano

no izvajanje vseh predpisanih postopkov pri varjenju, zaradi česar je bilo potrebno izvesti še dodatno testiranje varilcev.

Menim, da je največji uspeh remonta v tem, da je vsa oprema in montaža sad domačega znanja in izkušenj, pa tudi, da so vsa dela bila izvedena v tako kratkem času z minimalno ekipo odgovornih delavcev. Gre torej za uigrano ekipo, ki zna delati teamsko.

»Že nekaj let izvajamo generalne remonte na plavžu. Ob vsakem remontu odpravljamo razne pomanjkljivosti in tehnološko izboljšujemo plavže. Tak remont torej ni samo obnova prejšnjega stanja, ampak pomeni tudi izpopolnjevanje naprav.

Zelo negativno na naše delo vpliva upadanje zmogljivosti domačih strojnih delavnic. Posledica tega je, da moramo vedno več opreme naročiti pri zunanjih izvajalcih, kar zahteva veliko več prizadevnosti odgovornih za nabavo. Prisiljeni smo razdrobiti posamezne sklope naprav tudi glede na zmogljivost izvajalca. Tako se povečuje riziko, da bo prišlo do prekoračitve rokov. Čeprav grede vsa naročila preko nabavne službe in TOZD Strojne delavnice, pa največ posledic vedno nosi naročnik opreme.

Svojo neučinkovitost izvajalci del velikokrat skrivajo za prepozno dobavo delov in opreme, vendar so tokrat kakršnikoli pomisleki odveč. Pri planiranju bi morali v bodoče imeti zagotovila dobaviteljev, da bo oprema pravočasno prispela.

To je že šesti remont plavža, pri katerem je sodeloval. Po obsegu pa sta remont plavža 1 v letu 1982 in le-

tošnji na plavžu 2 neprimerno večja od vseh, ki so jih doslej opravili.

Aleš Robič je asistent za elektro vzdrževanje v TOZD Vzdrževanju. Pri remontu je bil odgovoren za vsa elektro dela, bil pa je tudi koordinator med izvajalci.

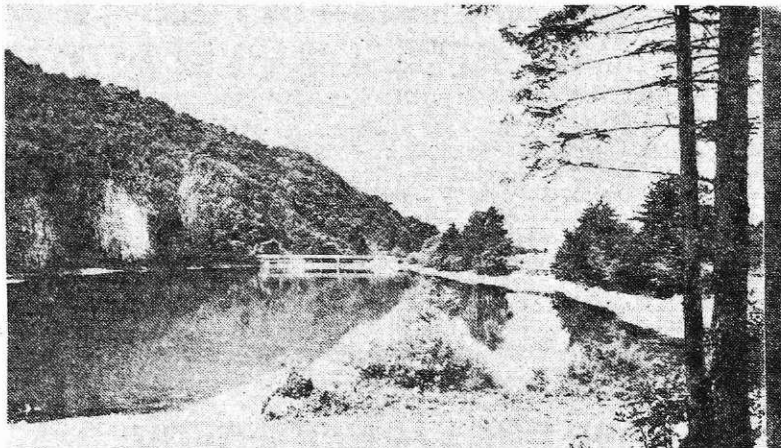
»Projekt in opremo za pogon poševnega dvigala je izdelala tovarna Rade Končar iz Zagreba, instalacijo pogona poševnega dvigala so izvedli delavci Elima, vso razsvetlavo in ostale dovode pa so instalirali sodelavci vzdrževanja TOZD Plavž.

Elektro oprema je po več intervencijah le prispela pravočasno. Dela na instalaciji so potekala zelo dobro. Pri tem smo morali hiteti, saj nam je primanjlovalo časa. Naši električarji iz TOZD Vzdrževanja imajo veliko izkušenj in poznajo svoje delovno področje, tako da smo lahko v zelo kratkem času veliko naredili, včasih tudi na račun kvalitete. Posamezna dela elektro napeljav še sedaj dokončujemo in preverjamo njihovo delovanje.

Z opremo iz tovarne Rade Končar smo zelo zadovoljni. Ta je popolnoma enaka kot pri plavžu 1. Računamo, da bo tako manj težav z vzdrževanjem in nabavo rezervnih delov, kajti veliko lažje je vzdrževati dva enaka postrojenja.

Za ta remont nam je manjkalo nekaj opreme, ki jo v tovarni Rade Končar niso mogli uvoziti. V zadnjem hipu smo jo nabavili s posredovanjem Železarnice.

Mislim, da so dela na remontu zelo dobro opravljena. Škoda je le, da oprema ni bila pravočasno dobavljena, sicer pa je ta remont tudi tako izveden v rekordnem času glede na obsežnost dela.

Akumulacijsko jezero HE Završnica

PREOBRAZBA ODNOSOV GOSPODARJENJA Z DENARJEM

(Nadaljevanje s 1. strani)

Stališče, ki ga je skupščina sprejela, se nanaša na preobrazbo odnosov pri gospodarjenju s finančnimi sredstvi, ki mora sloneti na utrjevanju samoupravnega položaja delavcev v TOZD pri upravljanju z reprodukcijskimi procesi in gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Osnova za to mora biti združevanje dela in sredstev na območju cele države.

Temeljna preobrazba je odpravljajo ne skladji med planskimi cilji na vseh ravneh in možnostjo zagotavljanja potrebnih finančnih sredstev za njihovo uresničevanje. Ena od ključnih nalog je odprava žarišč ne-likvidnosti, zato je treba pohiteti, da bodo delavci obveščeni o stanju, posebno o razpoložljivih finančnih sredstvih, kar je podlaga za odgovornost do lastne likvidnosti in sprejemanje nadaljnjih obveznosti. Če finančna sredstva ne zadostujejo za tekoče poslovanje, ali če delovna organizacija ne more poravnati obveznosti, je potrebno takoj narediti sanacijski program.

Pospešeno združevanje sredstev je še posebej pomembno sedaj, ko so gospodarske razmere zaostrene in so sredstva zmanjšana za tekoče poslovanje in razširjeno reprodukcijo. V organizacijah združenega dela je pomembno uveljaviti načelo skupnih naložb, ki slone na reprodukcijskih in poslovnih interesih na osnovah skupnega dohodka. Vedeti moramo, da so del sredstev za osebne dohodke in osebni dohodki delavcev dejansko odvisni od učinkovitosti naložbe in celotnega gospodarjenja s sredstvi enostavne in razširjene reprodukcije.

Stališče se nanaša tudi na dograjevanje bančne organiziranosti, kar mora biti stalni proces v tesni odvisnosti z gospodarskim in družbenim razvojem. Sloneti mora na spoštovanju dejstev, da se družbena akumulacija ustvarja v TOZD in da se optimalno združevanje doseže le na osnovi socialističnega samoupravljanja. Odločitev o dograjevanju bančne mreže mora temeljiti na ekono-

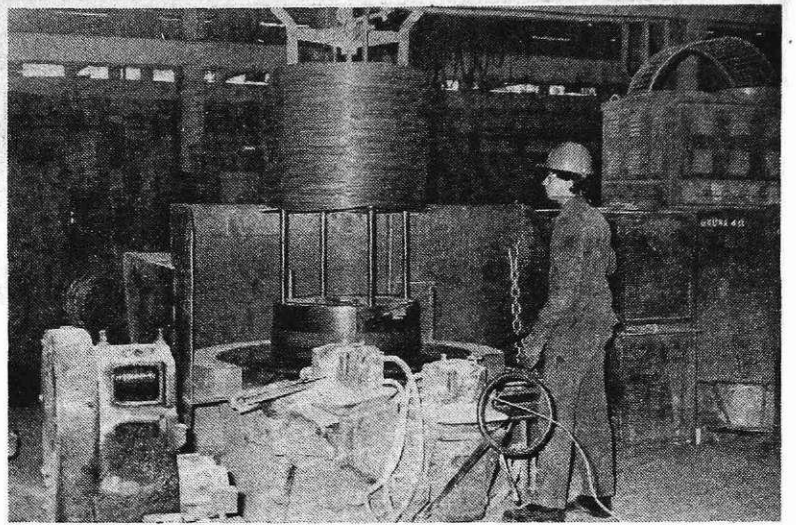
mskih osnovah in kriterijih. Povezanost temeljnih bank v združenih bankah je pomembna tudi zaradi poslovanja na področju ekonomskih odnosov s tujino. Pogosto se posledice zadolževanja šele naknadno prenašajo na članice bank, zato so strokovne podlage za skupno prevzete odločitve upravljalcev odgovorno dejanje.

Na področju stanovanjske politike oziroma uporabe sredstev za stanovanjsko gradnjo mora biti zagotovljena odločilna vloga delovnih ljudi in občanov, ki naj zagotavljajo racionalno porabo. Namensko zagotovljena sredstva naj bodo soodvisna od dohodkovnih možnosti organizacij združenega dela. S temi sredstvi naj upravljajo delavci in delovni ljudje v specializirani stanovanjski ali enoti temeljne banke, v kateri združujejo sredstva in namensko varčujejo. Še naprej je treba krepiti vlogo zborov varčevalcev.

Razvijanje informacijskega sistema je posebno pomembno pri odpravljanju formalizma in administrativnega odločanja in s tem pri krepitvi delegatskega sistema v bankah. Saj morajo delegati v procesu odločanja poznati celovitost družbeno-ekonomskega razvoja in skupnih gospodarskih učinkov. Tak sistem informacij morajo zagotoviti poslovni delavci v združenem delu in bankah.

Za delovanje NB Jugoslavije, NB Slovenije je sprejela Skupščina SRS nalogo, da spremlja in podpira tiste ukrepe za uresničevanje ciljev kreditno denarne in devizne politike, ki so v okviru ustavno opredeljene funkcije in dolžnosti NB ter zagotavljanja uresničevanja ciljev in nalog, sprejetih s programom dolgoročne politike gospodarske stabilizacije.

Pri uresničevanju dogovorjene kreditno denarne in devizne politike mora NB Jugoslavije, kot tudi NB Slovenije, dosledneje zagotavljati nadzor nad enotnim izvajanjem sprejetih ukrepov tako v bankah kot v združenem delu.

Naš žičar (foto I. Kučina)

70 LET OBRATOVANJA HE ZAVRŠNICA

(Nadaljevanje s 1. strani)

lastne programe za širšo elektrifikacijo. V Sloveniji je tako akcijo začel deželni odbor za Kranjsko.

Taki deželni odbori so predstavljali neke vrste vlado za svojo deželo. Vsaka dežela pa je imela tudi svoj parlament, ki se je imenoval deželni zbor, njegove člane so izvolili deželani na volitvah. Najvišja osebnost v deželi pa je bil deželni glavar.

Deželni zbor je leta 1909 pooblastil svoj deželni odbor, naj zgradi elektrarno na Gorenjskem. Ta predlog je dal deželnemu zboru njegov član dr. Evgen Lampe, ki je zagovarjal mnenje, da bodo Slovenci vzdržali samo, če bodo gospodarsko močni, kar je pogojeno z elektrifikacijo dežele.

Pravi pobudnik elektrifikacije je bil inž. Dušan Serbec, tedaj zaposlen v Trstu pri Splošni električni družbi (Allgemeine Elektrizitätsgesellschaft — AEG). Ko je že steklo obratovanje Završnice, je deželni odbor leta 1915 ustanovil lastno elektrifikacijsko podjetje pod imenom Kranjske deželne elektrarne (KDE), ki naj bi upravljalo elektrarne in izvajalo elektrifikacijo.

Deželni odbor je dal prek svojega stavbnega urada sistematsko proučevati vodne moči na Kranjskem. Enako nalogo je imelo tudi železniško ministrstvo na Dunaju za elektrifikacijo železnic. Oba zainteresirana sta med seboj sklenila pogodbo o sodelovanju pri projektiranju, pridobivanju vodnih koncesij in gradnji elektrarn, da bi zmanjšala stroške raziskav. Tedaj so bili izdelani načrti za naslednje savske stopnje: Moste, Lancovo, Globoko, Zidani most in Krško.

Kot vršne elektrarne naj bi bile zgrajene tri akumulacijske stopnje na potoku Završnica. Proučevanje vodnih moči in izdelava načrtov so znašali 185.000 kron. Odkup vodnih pravic je potekal najhitreje na Završnici, več težav pri odkupu pa je bilo na Savi.

S Kranjsko industrijsko družbo, ki je imela železarske obrate na Jesenicah in na Javorniku, je bil dosežen sporazum, da je ta izkoriščala v celoti Radovno, odvedala pa se je Savi od Jesenic navzdol.

Posojilo za gradnjo HE Završnica v višini 2.000.000 kron za 50 let po 4,5 % obrestni meri je dežela najela pri čeških bankah in je bilo dokončno izplačano šele med drugo svetovno vojno. Gradbena dela je Deželni odbor zaupal gradbenemu podjetju Redlich — Berger z Dunaja, investitor je bil deželni odbor, njegov predsednik pa inž. Dušan Serbec, ki je imel svoj štab v začetku v Lescah, pozneje pa v Žirovnici.

S prvim gradbenimi deli so začeli v avgustu 1911. leta, zaključili pa so leta 1915. Poskusno je prvi agregat začel obratovati decembra 1914. leta in je v začetku dajal tok za razsvetljavo gradbišča in za črpalke. V daljnovode pa je tok stekel 25. februarja 1915, in sicer iz enega agregata. Drugi agregat je začel obratovati šele sredi avgusta tega leta, ker jim je pri

transportu zdrknil rotor po bregu 70 m globoko.

Elektrarna ima vgrajena dva agregata. Turbini tipa Pelton s po 1700 kM izkoriščata padec 150 m in požirata 1 m³/s. Turbini in pripadajoča regulatorja je izdelala takratna ljubljanska tovarna Töpnies, ki je bila predhodnica današnjega Litostraja.

Vsaka turbina direktno poganja generator moči 1250 kVA, 500 obratov/min, napetost 10 kV, frekvenca 50 Hz. Izdelala ga je dunajska firma AEG kot tudi ostalo električno opremo. Ob pričetku obratovanja bi si morala elektrarna po takratni zakonodaji priskrbeti še koncesijo za obratovanje. Zaradi pritožb proti koncesiji je kazalo, da bodo morali elektrarno ustaviti. Zadnjo besedo je izreko avstrijsko vojno ministrstvo, ki je zahtevalo, da elektrarna obratuje in daje tok tovarni elektrod (ki so bile za vojsko še kako potrebne) na Blejski Dobravi.

Zaradi vojne je nadaljnja elektrifikacija zamrla, saj ni bilo materiala, niti ne ustreznih kadrov.

Istočasno z gradnjo elektrarne je potekala tudi gradnja 10 kV daljnovodov. Prvi daljnovod je bil zgrajen do Bleda z odcepi v Gorje in Zasip, dalje daljnovod do Jesenic, kjer so bile tri transformatorske postaje. Transformatorske postaje so bile zgrajene tudi v Mostah, na Koroški Beli, na Potokih in na Blejski Dobravi.

Tretji daljnovod je bil zgrajen proti spodnjemu delu Gorenjske, z odcepi v Vrbi in Breznici, Smokuču, Begunjah in Poljčah; leto kasneje pa še daljnovod do Zapuž, Dvorske vasi, Vrbenj, Otoka, Mošenj in Brezj ter proti Lancovu in proti Bledu.

Skupno je bilo zgrajenih 50 km 10 kV daljnovodov in 50 km nizko napetostnega omrežja.

Cena električne energije je bila od začetka obratovanja do leta 1918 po 0,75 krone za kWh po števcu, pavšalno pa za 10 svečno žarnico 0,75 krone na mesec, za 25 svečno 1,88 k in za 50 svečno 3,76 k. Za obrtne storitve je bila cena 0,38 krone za kWh. Ker je bil odjem še nizek, so bili dohodki temu primerni, saj so v prvem polletju 1916. leta dobili za prodano električno energijo le 24.800,38 kron.

Elektrarna Završnica je v teh 70 letih proizvedla skoraj 300.000.000 kWh električne energije. Vsa ta leta je elektrarna redno obratovala. V zadnjem času je bila elektrarna delno prirejena na daljinsko upravljanje iz stikalnice. Obnovljeni sta bili navitji obeh generatorjev.

Elektrarna Završnica je začetek velikopoteznih načrtov elektrifikacije tega področja, ki niso dokončno realizirani. Čeprav je danes zaradi majhne moči nepomembna, pa ostaja naša prva podeželska javna elektrarna. Za nemoteno obratovanje pri oskrbovanju Bleda in tovarne elektrod na Blejski Dobravi je bil speljan do teh transformatorskih postaj telefon, ki ga lahko štejemo tudi za začetek telekomunikacij v elektro-gospodarstvu.

Edvard Vengar

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu juniju bodo praznovali petdeset let svojega življenja naslednji sodelavci: **Marjan PRISTOV**, Valjarna bluming štekel — 3. junija; **Ivan Gorenjšek**, Energetika — 8. junija; **Slavica BIZALJ**, Vratni podboji — 12. junija; **Anton KORANTAR**, Strojne delavnice — 14. junija; **Fikret BEŠIĆ**, Jeklarna — 15. junija; **Alojz JERŠIN**, Remontne delavnice — 15. junija; **Alojz TRAVEN**, Strojne delavnice — 21. junija; **Ana ZIDAR**, Elektrode — 21. junija; **Janez KOGOJ**, Profilarna — 24. junija in **Peter IVAŠTANIN**, KO-FI — komercialni sektor — 29. junija.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Montaža izpuštnih sveč, najvišjega dela plavža, pri zadnjem remontu (foto Janez Vehar)

RAZPIHOVANJE SKUPNE PORABE MIMO SAMOUPRAVNIH SPORAZUMOV O TEMELJH PLANOV SIS

Železarna pravzaprav nima sredstev, ki bi jih lahko dodatno delila za skupno porabo (programi SIS se financirajo iz osebnih dohodkov), saj mesečno producira samo še izgubo, ki se je nabralo v prvem četrtletju za okroglo milijardo novih dinarjev, zadnje mesece pa se le še povečuje.

Kljub temu pa smo se, na primer, v mesecu maju odločili, da bomo dodatno financirali telesnokulturno dejavnost iz sklada skupne porabe po grobem izračunu z več kot 700 milijoni starih dinarjev (brez izredno plačane odsotnosti) in kulturo z več kot 200 milijoni starih dinarjev (brez dopustov, ki pa so v primerjavi s prvimi minimalni). Z osemimi stari milijoni za te namene pa razpolagata tudi odbora za kadre in družbeni standard in za splošne zadeve, poleg denarja, ki ga ima v te namene sindikat. Za izredno plačano odsotnost (sem ni všteta refundacija, ki jo dostikrat odpišemo) porabimo približno toliko sredstev, kot bi znašala osebni dohodek za 20 do 30 novozaposlenih delavcev. Verjetno pa obstajajo še drugi kanali, po katerih se deli tako imenovana pomoč v raznih oblikah.

Ob sedanjih varčevalnih ukrepih in zmanjševanju zaposlenih v delovnih skupnostih to seveda niso majhna sredstva. Še zlasti, če pomislimo, da naj bi se po finančnem načrtu za leto 1984 zbralo v SIS za telesno kulturo iz OD vseh zaposlenih v občini približno 2,7 starih milijard din, za kulturo pa 2 stari milijardi. V oči bodo tudi nesorazmerje med sredstvi za kulturo v prid telesni kulturi — v nasprotju z zahtevo sedanjega trenutka po osveščenem delavcu — samoupravljalcu, ki se je zmožen na kulturne in zavestne način spoprijemati s prisotnimi težavami. Pri športu se razen tega javno favorizira vrhunski šport (celo na škodo tekmovalnega športa) ob zavestnem zamenjavanju rekreacije, torej šport pešice in navijaške strasti za večino, v nasprotju z znanim geslom »zdrav duh v zdravem telesu!«

Ne glede na to, da to niso tako majhna sredstva, ki bi se lahko uporabila bodisi za stimulacijo produktivnega dela ali za manjše investicije in ki bi lahko ob njih nesamokritično zamahnili z roko (zakaj pa imamo SIS, če ne zato, da v njih urejamo prioritete v skupni porabi?), pa odbori za gospodarstvo dodatno trošijo materialna sredstva v raznorazne namene, prav tako pa, kot se zdi, z razbohotenimi malimi uslugami spodkopujejo tla v kvalitetnemu razvoju male obrti (delavec, redno zaposlen, v tem primeru z družbenimi sredstvi, z materialom, energijo ipd., za katero mora pokriti stroške Železarna, opravlja delo za privatnika, po ceni, ki ne pokriva realnih stroškov, namesto da bi opravljal svoje delovne naloge).

Oglejmo si primere iz zapisnikov, ki smo jih analizirali v maju. KS Planina pod Golico je dobila od TOZD Žirnice 30 kg odpadne (?) pocinkane žice. PD Javornik-Koroška Bela je dobila od TOZD Profilarna 300 kg odpadnih (?) profilov, od TOZD Vratni podboji pa 7–9 kosov vratnih podbojev. Zdravstvena šola je dobila en vratni podboj III a kvalitete za srečolov. Ista šola je dobila od TOZD Elektrode za srečolov dva zavitka elektrod S Ø 2,5 mm. Odbor za gospodarstvo v tej TOZD je sprejel tudi sklep, da bodo v TOZD za izvedbo tekmovanja kovinarjev zagotovili dodatni material, »povedo naj le, koliko«, 4. letniku metalurške tehnične šole pa so dali za srečolov dva zavitka elektrod Jadran S Ø 2,5 mm (zakaj ob pomanjkanju delavcev in ob nujnem delu na proste sobote itd. ne bi Železarna omogočila, da dijaki za srečolov, za izlete ipd., zaslužijo denar s svojim delom?) V TOZD Željarna so podarili 4. a in b razredno gimnazije vsakemu po 20 kg nesortiranih žebeljev, PD Jesenice pa 20–30 kg pocinkanih žebeljev (ki naj si jih sami preberejo). TOZD Jeklarja je podarila balinarskemu klubu Jesenice »3 kubike odpadnega surovega dolomita«, železniški postaji Kranj 100 kubikov posameznih frakcij odpadne žlindre, GG Bled grobo frakcijo (nič o tem, koliko!) zastoni, ostale frakcije odpadne žlindre pa po normalni ceni, PD Javornik dva kubika odpadnega (?) apna v prahu in 500 kg odpadnih (?) cevi. Alojzu Avguštinu in Viktorju Rakovcu je odbor odobril (čeprav navodila za »male usluge« izrečno prepovedujejo posojanje gradbenih strojev) uporabo nakladača ULT 160, vsakemu za en dan. TOZD Hladna valjarna Jesenice je dala KS Planina pod Golico 20 kg HVT. Odbor za gospodarstvo TOZD HVB je od PD Javornik zahteval, naj da natančne podatke, kakšno pločevino rabi. Ribiški družini Jesenice so dali deset plošč nerjavne pločevine 1 x 1000 x 2000, nogometnemu klubu

deset plošč iste kvalitete 0,5 x 1000 x 2000, PD Dovje—Mojstrana sedem plošč 2,5 x 1000 x 2000. ŠD Golica so podarili 20 kljuk za srečolov in vzeli na znanje tudi dve zahvali ter zadolžili Zdravka Jamarja, da pripravi predlog kriterijev za dodeljevanje pomoči (čeprav za dodeljevanje pomoči odbori za gospodarstvo sploh niso pristojni). TOZD Profilarna je gasilskemu domu na Beli podarila 360 kg odpadnih profilov za popravilo ograje (ponekod torej znajo tako imenovani »odpadni« material Železarne koristno uporabiti, v Železarni pa nas tudi kriza ne spametuje). Odbor za gospodarstvo v TOZD Remontne delavnice je odobril 13 delavcem male usluge (in izdelavo enega boljlerja posebej), pri čemer bo kril stroške (ti se glede na »navodilo« dokaj čudno izračunavajo, razen tega pa odbor nima kaj odobriti, temveč skladno z navodilom male usluge odobri vodja TOZD in o tem dvakrat letno poroča delavskemu svetu — ker kontrola pač mora biti) v višini 16.628,00 din. Gre pa za izdelavo kljuk za žlebove, izdelavo aluminijastih žlebov, žlebov, ograje, obrob za hišo, aluminijastih obrob, izdelavo ogrodja, popravilo polkavča, izdelavo predala za peč, zavaritev zaboja. V TOZD Strojne delavnice pa bodo po sklepu odbora za gospodarstvo poleg desetih malih uslug (iz sklepa ni razvidno, kakšnih) naredili tudi 23 boljlerjev pod pogojem, da prosilci sami zagotovijo material. Naročilo, ki bi ga bil vesel marsikateri obrtnik!

Nekam neprimeren za sedanjost sanacijo se mi zdi tudi sklep odbora za gospodarstvo delovne skupnosti EK-TKR-NG z dne 11. maja, da se iz sredstev amortizacije, namenjenih za združevanje, nameni 30 mio din TOZD Družbena prehrana za popravilo doma v Crikvenici, nakup dveh bungalovov v Ptujskih toplicah (?) in za posodobitev kantine (koliko časa zanj prosijo že martinariji), kot tudi, da je precej delavcev dobilo od odborov za delovna razmerja na priporočilo dr. Novakove po sedem dni izredno plačane odsotnosti za zdravljenje v toplicah na Češkem.

V TOZD Transport je odbor za gospodarstvo odločil, da se cene malih uslug (kamioni do 3 tone, od 3 do 8 ton, za Magirus 310 D7, viličar 3–5

ton, 5 in 12,5-tonsko cestno dvigalo) »povišajo do višine stroškov vzdrževanja«.

Maturanti gimnazije so dobili iz TOZD Elektrode tudi zavitek elektrod Jadran za srečolov, OŠ Karavanških kurirjev NOV je dobila strojni primež iz TOZD Strojne delavnice, kjer so pevskega zboru »Vintgar« odobrili tudi obdelavo plaketa, TOZD Valjarna žice je PD Javornik odobrila dve toni odpadnega železa...

Seveda takšna pomoč raznim društvom, organizacijam pa tudi posameznikom v trenutku gospodarske rasti, blagostanja, poslovne uspešnosti, ne bi bila nič nenavadnega — postane pa v trenutku, ko naj bi varčevali celo pri papirju za informacijo delavcem — vprašljiva. Ko pa informacije o tovrstnih vprašanjih (nezakonitih in neprimernih sklepih) pošiljamo naši pravni službi, pa ne le, da tam ne reagirajo, temveč se celo jezijo, češ kaj naj bi s tem papirjem, čeprav bi morali biti oni prvi, ki naj bi razmišljali o poštenem odnosu do družbene lastnine. Tak odnos, kot se kaže v navedenih primerih, ob znanih usmeritvah, da je treba zmanjšati vse vrste porabe, in ko je treba z administrativno prisilo zmanjšati stroške v delovnih skupnostih (tudi s premeščanjem delavcev) najmanj za 10 %, mora vsakemu poštenomislečemu delavcu zaudarjati po neodgovornosti, po botrih, po ohranjanju nekdanjih neupravičenih privilegijev iz časov, ko smo še lahko živeli preko svojih možnosti. Resnica, ki je boleča in preprosta, je namreč ta, da če iz takšnih ali drugačnih razlogov (ne moremo se samo izgovarjati na prenehanje cene) ne pokrivamo stroškov poslovanja, tudi pomoči drugim ne moremo dajati, saj jo vendar v takšni ali drugačni obliki (tudi v obliki moralne in politične podpore in razumevanja) sami potrebujemo. Vsekakor pa je prvo, kar danes velja za vsakogar, da najprej poišče vse lastne rezerve za znižanje stroškov, tudi na račun osebnega in skupnega standarda in mi pri tem, ne glede na to, da smo bazična industrija, nismo in ne moremo biti nobena izjema. Seveda pa je treba razčistiti, kaj je v skupni porabi prioriteto, kaj mora imeti prednost in kaj brez posebne škode lahko črtamo. Najprej pa bo najbrž treba črtati moralni vakuum, kjerkoli se pojavlja, bodisi v nas samih, v ožji ali širši skupnosti.

Božidar Lakota

O POTEKU DOGRADITVE POČITNIŠKEGA DOMA V CRIKVENICI

V mesecu aprilu 1984 so se v počitniškem domu v Crikvenici na osnovi plana investicij za leto 1984 in izdelanih idejnih rešitev, zlasti pa še zaradi nujnosti preureditve kuhinje in popravila bifeja, pričela gradbena dela. Tako je v teku prva faza preureditve, ki zajema dograditev na zunanjem delu počitniškega doma (pokrita terasa z jedilnico, otroško igrišče), dela v drugi fazi (preureditev kuhinje) pa se bodo pričela po zaključeni poletni sezoni.

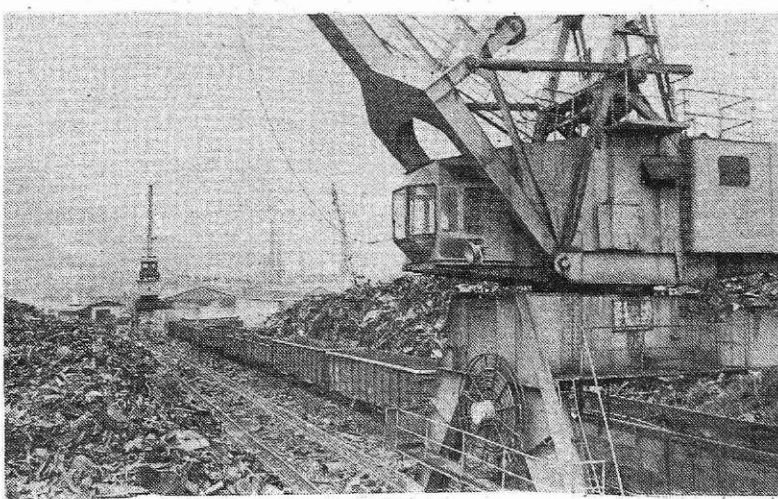
Kljub prizadevanjem za izvrševanje gradbenih del po načrtu planu določena dela nekoliko kasnije in ne potekajo povsem po dogovoru. Vzroki so zlasti na strani izvajalca (pomanjkanje mehanizacije in delavcev), delno pa tudi zaradi izredno slabega vremena. Odgovorni delavci TOZD Družbena prehrana in sektorja novogradnje izvajalska dela stalno spremljamo in nadziramo, ter opozarjamo izvajalce na nujnost dokončanja del v dogovorjenem roku, to je do 15. junija 1984.

Delavce Železarne Jesenice in njihove soprojke, ki boste letošnje poletje letovali v počitniškem domu v Crikvenici, zlasti še tiste, ki boste v Crikvenici do zaključka prve faze obnove, prosimo, da z razumevanjem in

strpnostjo sprejmete nekatere težave in nevšečnosti, ki se bodo morda pojavljale v času vašega letovanja. Delavci, zaposleni v domu, bodo skrbeli za red in čistočo, hitro, kvalitetno ter solidno postrežbo, od delavcev naše Železarne pa pričakujemo razumevanje ob morebitnih nevšečnostih (hrup, prah, razdrto otroško igrišče), ki spremljajo obnovitvena dela, kajti gradbišče bo tudi v tem času odprto in zato bo funkcionalnost nekaterih delov doma delno okrnjena.

Delavci TOZD Družbena prehrana se zahvaljujemo za razumevanje in želimo prijeten oddih!

Vodstvo TOZD
Družbena prehrana

Pod pristaniškimi žerjavi (foto I. Kučina)

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 4. DO 10. JUNIJA

4. junija, Zdravko ČRV, vodja investic. razvoja, Jesenice, Cesta 1. maja 32, tel. doma 2660.
5. junija, Drago FINŽGAR, vodja TOZD Valjarna žice, Begunje št. 128/b.
6. junija, Tomaž KAVČIČ, vodja TOZD Vrat. podboji, Radovljica, Langu-sova 39.
7. junija, Franc GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22/b.
8. junija, Vito GRIČAR, vodja TOZD Valj. deb. ploč., Jesenice, Titova 2, tel. št. 81-279.
9. junija, Janez KOMEL, vodja marketinga, Jesenice, Janševa 6, tel. št. 81-026.
10. junija, Sašo KAVČIČ, vodja TOZD HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, tel. št. 81-413.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 4. 6.	IVAN SLAMNIK	BRANE CEPIČ
TOREK — 5. 6.	MARJAN ERMAN	FRANC NEČIMER
SREDA — 6. 6.	DUŠAN POLAJNAR	IVAN MEŽIK
ČETRTEK — 7. 6.	JANEZ VEHAR	ALEŠ ROBIČ
PETEK — 8. 6.	AVGUST NOVŠAK	BOŽIDAR ČERNE
SOBOTA — 9. 6.	MIHA ŠLIBAR	BRANKO GERČAR
NEDELJA — 10. 6.	ALOJZ VARL	MARJAN PINTAR

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 4. do 9. junija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

Dispanzer za borce: dr. Ivica Vreš.

V soboto, 9. junija, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej in III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.

Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.

Po SS za Vatrostalno vsak dan od 9,30 do 10,30.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražisar.

V soboto, 9. junija, samo dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražisar.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

2. in 3. junija, Milenko PERIČ.

Dežurstvo Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65.

ČLANOM ELEKTROTEHNIČNEGA DRUŠTVA

Elektrotehnično društvo Jesenice organizira 15. in 16. junija ekskurzijo v slovensko Primorje. Ogledali si bomo MEHANOOTEHNIKO v Izoli in AGRARIO v Kopru.

Cena izleta je 3.000 din, za člane društva pa 2.500 din.

Ob prijavi je potrebno vplačati 1.500 din, ostalo pa do 15. julija.

Odhod bo v petek, 15. junija, ob 6. uri zjutraj z avtobusom izpred Čufarja s potrebnimi postanki, povratek pa v soboto do 22. ure. Prijave sprejema Mirko Zupan (tel. št. 2561) do 6. junija.

OBVESTILO

Delavci Železarne Jesenice, ki so do vključno 30. junija 1983 izpolnjevali pogoje za starostno upokožitev (moški 40 let, ženske 35 let pokojninske dobe ali 60 oz. 55 let starosti in najmanj 20 let pokojninske dobe) IN SO ŠE V DELOVNEM RAZMERJU, naj se najkasneje do 15. junija 1984 zgledajo na odseku za socialno varstvo in zavarovanje (kadrovski sektor) zaradi sprememb v pokojninskem sistemu.

Po sklepu odbora za delovna razmerja delovne skupnosti KO-Fi z dne 28. maja 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge na komercialnem sektorju za nedoločen čas

1. SKLADIŠČNIK
TEHNIČNEGA MATERIALA šifra 5257 D-3 9. ktg. 1 os.

POGOJI:

- srednja tehnična šola (štiriletna) in eno leto delovnih izkušenj,
 - poklicna šola kovinske ali elektro smeri in dve leti delovnih izkušenj.
- Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku osmih dni po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice z oznako »za delovno skupnost KO-Fi«.

Posebne prijavnice dobite v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD DRUŽBENA PREHRANA z dne 25. maja 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

PONOVNO OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

1. I. kuharica šifra 9518 D-3 8. ktg. 1 oseba
 2. II. kantinerka šifra 9019 D-2 4. ktg. 1 oseba
 3. kuhinjska pomočnika šifra 9520 D-2 3. ktg. 2 osebi
- prosta dela in naloge za določen čas — šest mesecev
4. II. kantinerka šifra 9019 D-2 4. ktg. 3 osebe
 5. I. kuharica šifra 9518 D-3 8. ktg. 1 oseba
 6. II. kuharica šifra 9519 D-2 6. ktg. 2 osebi
 7. sobarica šifra 9206 D-2 4. ktg. 2 osebi

Pogoji:

ad 1, 5 — poklicna šola gostinske smeri, dve leti delovnih izkušenj, poskusno delo dva meseca;

ad 2, 4 — poklicna trgovska šola ali dokončana osnovna šola, poskusno delo dva meseca;

ad 6 — poklicna šola gostinske smeri, poizkusno delo 2 meseca;

ad 3 — dokončana osnovna šola;

ad 7 — šest razredov osnovne šole.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh na kadrovski sektor Železarne Jesenice, C. železarjev 8, z oznako za »TOZD DRUŽBENA PREHRANA«.

PREGLED SESTANKOV SDS

Nadaljujemo s pregledom sestankov SDS iz prejšnje številke Železarnja.

Iz TOZD VALJARNA ŽICE smo prejeli zapisnike SDS valjarna žice 1, 2 in 4. SDS valjarna žice 1 v zvezi s poslovanjem v prvem tromesečju meni, da so še nekatere možnosti za izboljšanje poslovanja. Rezultat bi bil po njihovem mnenju boljši, če bi v proizvodnji zmanjšali postavke, kot, na primer, količino gredic, II a žice in žice navite na peti navijalec. Toda tudi sedanjí rezultat bo v prihodnje težko doseči, trdi ta SDS, če za neposredno proizvodnjo ne bo novih delavcev, kajti »sedanje pomanjkanje že vpliva, da so zastoji daljši ter da je več izmeta in nekurantne proizvodnje«. Na pomanjkanje delavcev opozarja tudi pod točko razno: »SDS meni, da je treba sprosti sprejmati nove delavce, da bi se lahko priučili za zahtevnejše delovne naloge. SDS želi odgovor (podčrtala SDS), kdo in zakaj je znižal normativ delavcev v valjarni žice, kar je prikazano v kvartalnem poročilu.« SDS valjarna žice 2 pa v zvezi z ukrepi za sanacijo poslovnih rezultatov predlaga, naj se razpiše inovacija za kontrolirano ohlajanje VAC žice. Izboljšati je treba tudi kvaliteto TVŽ in »izvajati prevzem vložka«. Tudi SDS valjarna žice 4 ima v zvezi z ukrepi več predlogov: Zaslon na škarjah CM 75 in CM 100 je treba izboljšati tako, da se konce lahko reže v potrebni dolžini. Pred progo Ø 320 (lopoto) je treba urediti možnost zaviranja. Urejanje valjarske armature je treba nameniti več skrbi. Porabo olja je treba znižati, urediti pa tudi preglednost pulsa Ø 220 in Ø 300.

V TOZD ELEKTRODE so se sestale SDS vodstvo TOZD, izdelava ognjevzdržnih materialov, rezalnica 1 in 2, oplaščevalnica 1 in 2, priprava taljenih praškov ter transport-skladiščenje na dveh zborih delavcev. Oba zbora sta imala pripombe v zvezi s prehrano, na enem pa so tudi zapisali v zapisnik, da sprejemajo »periodični obračun s pripombami, ki bodo iznešene na DS TOZD.«

Iz TOZD ŽEHLJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žehlarna 1, 2 in 3, adjustaža ter orodjarna. SDS žehlarna 1 v zvezi z ukrepi za saniranje poslovnih rezultatov meni, da je treba posodobiti čistilnico in dobiti delavce, »da bi proizvodnja potekala nemoteno«. SDS žehlarna 2 ugotavlja, da je treba realizirati proizvodnjo navojnikov in usposobiti delavce za delo na teh strojih. Zanima jih tudi, kdaj se bo rešil problem čistilnice. Zastarela in iztrošena čistilnica je namreč po oceni SDS »največji problem v proizvodnji dokončnega izdelka«. Zahtevala je tudi, da se ponovno skliče sestanek v zvezi s priznanjem beneficirane delovne dobe v TOZD Žehlarna. Nanj vabijo predstavnike DPO (posebej še sindikata) in komisije za beneficirano delovno dobo. Prejšnjega sestanka se udeležili niso udeležili. Tudi SDS žehlarna 3 opozarja, da je treba za delo na strojih dobiti nove delavce ter jih usposobiti, da bodo stroji začeli obratovati. Glede ukrepov pa zahtevajo, naj se tako v Žehlarni kot v vsej Železarni realizirajo, »da ne bo ostalo na papirju, kakor je v navadi«. Pogovarjali so se tudi o dodatnem stimuliranju nadurnega sobotnega dela. Tistemu, ki bi delal na prosti soboto, naj bi se podelila posebna stimulacija v obliki nagrade, menijo člani te SDS. Enotni so si v misli, da bi bila to še »edina rešitev za delo v prostih sobotah«. Predlagajo naj o tem razpravlja tudi odbor za gospodarstvo. Na sestanku SDS adjustaža dne 23. 4. je bilo pod razno govora o netočnem tehtanju drobne embalaže za izvoz v ZDA. Stališče SDS v zvezi s tem je, v prvi vrsti seveda, naj se tehta točno, pa tudi, da se ustrezno ukrepa proti tisti delavki, ki netočno tehta. Potrebno je tudi več nadzora nad samimi delavkami, posebno še na popoldanski izmeni, ko je delovodja adjustaže odsoten. Na

sestanku iste SDS dne 8. maja pa je bilo izrečenih precej pripomb glede slabo čistjenih žičnikov, češ, da morajo zaradi tega delavke več fizično delati, premijo pa dobijo čistilci in njihovi delovodje, »in to za slabo delo«. Če ne bi po nepotrebnem zapravljali delovnega časa za sejanje žagovine in krilic (kar naj bi se opravilo v čistilnici, kot je bila še pred leti delovna naveda), bi lahko zapakirali tudi več drobne embalaže. Želijo tudi, da bi proizvodnja navojnikov čimprej rekonsruirali ali pa naj se angažirajo sredstva za novo, bolj sodobno čistilnico. Ne morejo razumeti, zakaj se ta problem vleče že več let, pri tem pa nastaja veliko nezadovoljstva in nepotrebnega prepira med delavci. Pritožujejo se tudi zaradi posameznih vzrokov viličarjev, ki so »zelo nesramni do sodelav in sodelavcev, kar prav gotovo ne vpliva na dobre medsebojne odnose in boljše delo«. Menijo, da je tiste, ki grozijo s fizičnim obračunom, najboljše odstraniti iz obrata. Vodja SDS je delavce še posebej opozoril tudi na to, da naj vse samoupravne akte, ukrepe in sploh tehnik Železarn, bolj prebirajo in naj ne čakajo samo na sestaneke, da jim bo delovodja na dolgo in široko razlagal, pri tem pa izgubljamo dragoceni čas. »Vsak delavec dobi tehnik Železarn in je njegova dolžnost, da prebere vsaj tisto, kar je najbolj nujno in kar zadeva vsakega posameznika«, zaključuje svojo misel skupinovodja. Tudi SDS orodjarna meni, da bi morali za realizacijo letošnjega programa navojnikov dobiti ustrezno število novih delavcev. Prav pomanjkanje delavcev se jim zdi največji problem za uspešno izvajanje ukrepov v TOZD Žehlarna.

Iz TOZD STROJNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, priprava dela, materialna služba, težka obdelava Javornik, strugarna 1 in 2, orodjarna 1 in 2, konstrukcijska delavnica 1 in 2, strugarna valjev Javornik in Bela, ključavničarji strojev ter kovačnica-kalilnica. SDS vodstvo TOZD meni, da na skrajšanje zastojev lahko vplivajo le delno. To pa zato, ker so vzroki za teže okvār v nerednem vzdrževanju, malomarnosti in preobremenitvah. Problem povečanja izdelave rezervnih delov pa je vezan na vprašanje povečanja števila delavcev in nabave produktivnejših strojev. Način prikazovanja izgube v periodičnem obračunu se jim zdi nepravilen. Menijo, da je treba poiskati ustrežnejšo rešitev za prikazovanje poslovanja in sicer »z dobropisom dohodka za neobračunane delovne naloge«. SDS materialna služba ugotavlja, da bodo morali oni sami, kot tudi »izdelavci« bolj paziti na izmeček, ki nastane od »goorge«. Obravnavali so tudi izostanke nekaterih svojih sodelavcev, ki so porabili že ves svoj dopust. Na sestanku SDS težka obdelava Javornik je bilo govora o kritični situaciji glede izdelave rezervnih delov za predvideni remont bluminga (sestanek je bil 8. maja). Sklenili so, da si bo vsak po svojih sposobnostih prizadeval, da bodo rezervni deli pravočasno izdelani. Izrazili so pripravljenost to nalogo uresničiti po potrebi tudi z nadurnim delom. Glede ostalih točk dnevnega reda pa je bila SDS le seznanjena. Menili so, naj »ustrezne zaključke in sklepe sprejme delavski svet TOZD Strojne delavnice«. Na sestanku SDS orodjarna 1 je eden izmed sodelavcev predlagal, »naj bi se poizkusilo dobiti sredstva za nabavo nove eksistikalnice«. SDS konstrukcijska delavnica 1 k periodičnemu obračunu pripominja, »da bi lahko delali še bolj in več, če bi bila dokumentacija del boljša in priprava materiala bolj urejena«. Tudi SDS konstrukcijska delavnica 2 meni, da je »predpogoj za izboljšanje delovne in tehnološke discipline v naši sredini ureditev priprave materiala in tehnične dokumentacije«. Tudi ta SDS se ne strinja s prikazom izgube TOZD. Meni namreč, da so pravi vzrok zanjo »neobračunani delovni nalogi in nedokončana proizvodnja«. SDS strugarna valjev Javornik in Bela pa menita, da je potrebno, če hočejo biti v prihodnje uspešnejši, povečati skrb za zmanjšanje nedovršene proizvodnje.

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, tehnična služba, ključavničarji 1 in 2, instalacija 1 in 2, montaža 1 in 2, žerjavni oddelek, hidravlika in pnevmatika, elektrodavnica, elektrožerjavni, delavnica elektrostrojev 1 in 2, vodstvo GRD, tesarji, mizarji, zidarji, kleparji, plastika, GRD Javornik ter RTA 1, 2, 3, 4, 5 in 6. SDS vodstvo TOZD in tehnične službe v zvezi s predlaganimi ukrepi za sanacijo poslovnih rezultatov opozarjata, da smo v Železarni že večkrat sprejemali programe ukrepov, na katere pa smo potem pozabili in da bi morali »ob tej priložnosti pregledati tudi izvrševanje že pred časom sprejetih ukrepov.« Posebej opozarjata še na ukrep 6.1., objavljen v Železarni, češ, da je »s tehničnega vidika nedodelan, in postavljen »na pamet«, brez poznavanja problematike«. Pod razno pa SDS opozarjata, da so v tehničnih službah že predlagali, da bi zaradi boljšega poslovanja z računi in delovnimi nalogi zunanjih izvajalcev oni sami prevzeli del nalog referentov za zunanja naročila. Tega očitno nihče od odgovornih ne upošteva, kajti naprej pravijo takole: »Od delovnih skupnosti je pristop k temu neodgovoren. Upravičeno se sprašujemo, kako bodo uresničili ukrep o zmanjšanju zaposlenih, če imajo celo do konkretnih predlogov tak pristop.« Po oceni SDS instalacija 1 in 2, med predlaganimi ukrepi »ni nikjer govora o tem, kaj naj storijo službe za izboljšanje trenutno zelo težkega stanja naše železarnice«. Na tem sestanku, ki je bil 10. maja, sta SDS opozorili tudi na več vprašanj v zvezi z ožjo obratno problematiko: Nujno je treba kupiti stroj za rezanje navojev. Stari stroj je dotrajan, v takem stanju, da na njem ni mogoče delati navojev. Prav tako potrebno pa je urediti tudi stanico za sekanje tesnil, narediti nove prebijače ter stare dati na brušenje. Nabaviti (nujno!) je treba tudi stroje za krivljenje in rezanje hidravličnih in bakrenih cevi. Tudi remont bluminga-štetila je pred vrati, pa še vedno ni na razpolago nekaterih rezervnih delov, določenih ermeta priključkov, gibljivih cevi, hitrih sklopov, nipeljev itd. Za vse to je pač treba poskrbeti, sicer bodo na samem remontu nastale težave in predelave. »Kljub večkratnim opozorilom teh reči ni v skladišču«, ugotavlja omenjeni SDS. Člani SDS montaža 1 pa so se dogovorili o delih na remontu LM elektropeči. Stališče SDS žerjavni oddelek v zvezi z ukrepi pa je tako: »Z ukrepi se strinjamo in menimo, da je zadnji čas za red. Ne strinjamo pa s tistimi službami, ki ne vedo, zakaj hodijo na delo in ki uničujejo na tone papirja, da po obratih roma v koše in kontejnerje. Zakaj ne bi ukrepi veljali tudi zanje?« Pritožuje se tudi nad zaščitnimi sredstvi (rokavice, čevlji). Zaradi slabe kvalitete jih namreč porabijo zelo mnogo. SDS hidravlika in pnevmatika ter montaža 2 imata glede periodičnega obračuna isto pripombo: »Da bi vsi tisti, ki so neposredno zadrženi za medfazne rezerve in nedovršeno proizvodnjo, še aktivneje delali na tem področju.« SDS delavnica elektrostrojev 2 v zvezi z ukrepi omenja, da je po njihovih ugotovitvah najslabše stanje na »Centromaskin« strojih, kjer vse prevečkrat pregorevajo elektromotorji. Stroški so veliki, isti motor je previt tudi po 24-krat.« Zavedajo se tudi resnosti poslovnega položaja Železarn, saj v zvezi s periodičnim obračunom pravijo: »Bojimo se, do kam nas bo pripeljala tako visoka izguba.« SDS tesarji v zvezi z ukrepi poudarja, da so »za kvaliteto vzdrževanje naprav potrebni delavci, in to kvalificirani, le teh pa je iz dneva v dan manj.« SDS mizarji se v zvezi z nadurnim delom vprašuje, zakaj se delo ne stimulira v večji meri, saj bi na ta način pridobili nove kvalificirane delavce. S tem pa bi po mnenju SDS odpadel tudi problem nadurnega dela. SDS zidarji izražajo zaskrbljenost glede dejstva, da se izguba povečuje že četrti mesec. SDS plastika meni, da je treba »stremeti za tem, da se dobi novo orodje in material«. SDS RTA so se sestale med drugim tudi kot sindikalne skupine. Obravnavale so »Interni pravilnik za delo socialne komisije pri sindikalni grupi RTA«.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Žičarna

15. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta TOZD Žičarna je 11. maja sklical in vodil 15. redno sejo. Delegati so takoj na začetku seje ugotovili, da so sklepi zadnje seje izvršeni.

V nadaljevanju seje so ugotovili, da je TOZD zaključila poslovni uspeh za prvo četrtletje 1984 z izgubo 7.394.370,82 din. V roku 45 dni morajo sprejeti sanacijski program, v katerem bodo navedli vzroke, zaradi katerih so nastale motnje v poslovanju in opredelili ukrepe za njihovo odstranitev.

Delegati so bili seznanjeni z različnimi predlogi, kot je prehrana med delom, povišanje stanarin, regresirana prehrana za delavce v samskih domovih, ... ki so bili predhodno obravnavani na sestankih SDS. Ugotovili so, da vse SDS soglašajo s pripombo, da poleg obrokov za bone še naprej ostane možnost nakupa delicatnes hrane in pijače za denar. Predlagano je tudi več kombinacij s solatami pri hladnem obroku.

Na seji so tudi ugotovili, da so vse SDS obravnavale problematiko alkoholizma v Železarni Jesenice in podpirajo predlagane ukrepe.

Obravnavali so priprave za izdelavo srednjeročnega plana TOZD Žičarna za obdobje 1986–1990 in sprejeli naslednje ukrepe:

a) TOZD Žičarna pripravi srednjeročni plan za obdobje 1986 do 1990.

b) Delavski svet TOZD Žičarna imenuje v ta namen komisijo v sestavi: vodja TOZD kot vodja in člana: računovodja in planer TOZD.

c) Komisija je zadolžena, da pripravi in predloži delavskemu svetu TOZD:

— predlog temeljev srednjeročnega plana TOZD (rok izdelave je junij 1985),

— predlog srednjeročnega plana TOZD (rok za sprejem je oktober 1985).

d) Strokovni nosilec aktivnosti pri pripravi in izdelavi srednjeročnega plana je SEO, oddelek za ekonomske analize in planiranje.

Delegati so tudi ugotovili, da je bil strokovni program ukrepov obravnavan na sestankih SDS. Pripombe so bile usklajene na seji DS, poleg tega pa je bil sprejet še dodatni sklep, da je potrebno nabaviti nov rezalni

stroj za ravnanje in razrez žice v palice.

Ugotovili so tudi, da so bili vsi delavci seznanjeni z devizno problematiko v Železarni na zborih delavcev in na problematiko niso imeli pripomb.

Potrdili so predlagani sklep odbora za gospodarstvo, da se pri izračunu premije za višjo produktivnost upošteva faktor I., ne glede na izvrševanje operativnega plana za žičarje, ki delajo na žičarskih strojih. Za dela, ki niso normirana, pa se upošteva premija za višjo produktivnost od oddelka žičarne I. in žičarne II. Izvajanje tega sklepa velja za tri mesece, to je do 1. avgusta 1984. Do navedenega roka je potrebno rešiti pomanjkanje delavcev v TOZD Žičarna, kar je tudi predpogoj za uresničevanje strokovnega ukrepa, ki se nanaša na ta problem.

ss

TOZD Elektrode

10. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Odbor za delovna razmerja TOZD Elektrode je imel 2. maja deseto redno sejo, ki jo je vodil predsednik Ivan Lakota. Poročilo o izvrševanju sklepov zadnje seje so sprejeli z naslednjimi ugotovitvami:

— premestitev delavke v TOZD Valjarna debele pločevine ni izvršena, ker TOZD ni dobila ustrežne zamene,

— za prebiranje opeke, kar bi občasno opravljali učenci TSS, je treba določiti primerno nagrado,

— v teku je postopek za sprejem delavke na delo in naloge čistilke.

Pregledali so analizo bolezenske odsotnosti za TOZD za obdobje januar–april 1984, ki jo je na željo TOZD izdelala socialno-zdravstvena služba Železarn. Iz analize je bilo razvidno, da je bila najvišja bolezenska odsotnost v februarju, in sicer 17,35 %, najnižja pa v aprilu 9,48 %. V Železarni pa je bila v februarju 8,45 %, v aprilu pa 7,16 %. Analiza kaže največ neopredeljenih obolenj, obolenj dihal in gibal. Zadovoljiva

pa je ugotovitev, da se bolezenska odsotnost zmanjšuje.

Sprejeli so poročilo o zaposlenosti delavcev v mesecu aprilu. V TOZD je bilo zaposlenih 248 delavcev, skupna odsotnost pa je znašala 16,52 %. V aprilu je bilo korišćeno 362 dni rednega dopusta, kar je 113 dni manj, kot je bilo planirano.

Potrdili so sprejem delavca na dela in naloge oplaščevalca in delavca za priučičev za dela in naloge žičarja na Arboga stroju. V obdobju februar–maj je prekinilo delovno razmerje v TOZD Elektrode enajst delavcev: šest delavcev se je redno upokojilo, ena delavka je bila invalidsko upokojena, dva delavca sta dobila disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, dva delavca pa sta odšla na osnovi redne odpovedi.

Potrdili so razporeditev štirih delavcev. Pri tem so menili, da je treba do prihodnje seje pregledati, katere delavke opravljajo dela in naloge izdelovalca briket in katere imajo za ta dela odločbe, pa ne opravljajo teh del, prav tako je treba pregledati tudi ostale razporeditve, ki so problematične.

Odložili so sprejem delavke za delo v proizvodnji, ker delavka nima potrebne šolske izobrazbe.

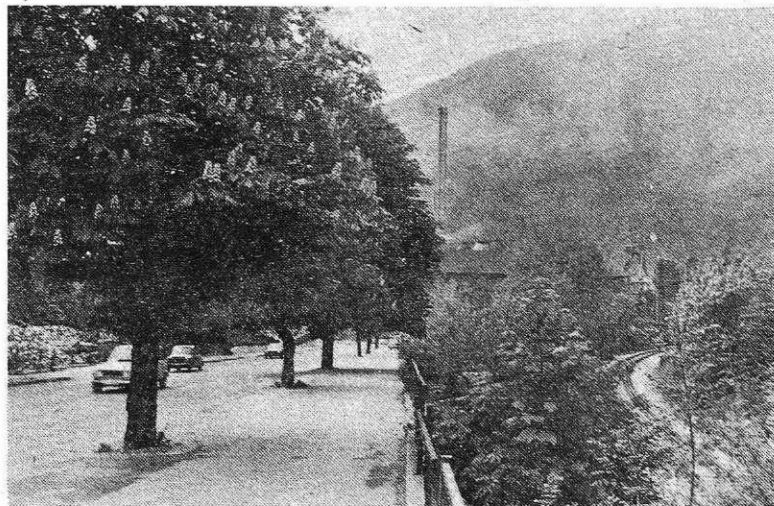
Obravnavali so prijave na objavo del in nalog skladiščnika in ugotovili, da se je v roku prijaviło sedem kandidatov, od katerih dva izpolnjujeta pogoje. Vendar se odbor ni odločil za končno razporeditev. Za nado-

mešanje skladiščnika v času rednega dopusta pa je določil dolgoletno delavko v TOZD Elektrode.

Soglašali so s predlogom najnujnejših potreb po moških delavcih v TOZD in pripomnili, da zaradi pomanjkanja moških delavcev že nastopajo težave pri oskrbi z elektrodno maso za TOZD in za izvozne potrebe elektrod.

Potrdili so prekinitev delovnega razmerja enemu delavcu in skrajšanem odpovednem roku in naročili vodstvu TOZD, da preveri možnosti za delo ene delavke samo na dopoldanski izmeni.

SM

Jesenjska razglednica (foto I. Kučina)

SESTANEK OO ZSMS TOZD LIVARNA

Mladi v TOZD Livarna smo imeli v torek, 22. maja, redni mladinski sestanek, na katerem smo obravnavali lokalne delovne akcije in predlagali kandidate za udeležbo na proslavi ob dnevu mladosti — 25. maju v Beogradu.

Najprej smo pregledali opravljeno delo, oziroma koliko smo prispevali z lokalnimi mladinskimi delovnimi akcijami. Kljub manjši vsoti denarja, kot smo pričakovali, smo sklenili, da bomo z delovno akcijo nadaljevali, s čimer bomo prispevali k stabilizaciji prizadevanjem Železarnice.

kajti vlagalnih korit, ki jih izdelujemo za jeklarno, primanjkuje.

Določili smo tri kandidate za udeležbo na proslavi ob dnevu mladosti v Beogradu, ki so si to z delom in obnašanjem v TOZD zaslužili.

Na sestanku smo govorili tudi o udeležbi na osrednji prireditvi ob dnevu mladosti na Pristavi in izbrali štiri mladince za »orientacijsko tekmovanje 31. maja«.

Na sestanku smo obravnavali tudi gospodarske težave naše železarnice. Črtomir Mesarić

BOGAT PROGRAM ZA DAN MLADOSTI

V petek, 25. maja, smo tudi učenci v OŠ Prežihov Voranc praznovali dan mladosti s pestrim programom dejavnosti. Učenci 5. in 6. razredov so se udeležili pohoda za športno značko. Cilj pohoda je bil Valvasorjev dom. Učenci, ki pa so pohod za značko že izvedli, so odšli do taborniškega doma pod Golico. Učenci 7. in 8. razredov so se v soboto udeležili zbora jeseniške mladine na Pristavi.

Učenci od 1. do 4. razreda so 25. maja ostali v šoli. Pridružili so se jim tudi predstavniki nekaterih organizacij. Ob 9,30 je otroški zbor zapel pesmico, članice folklorne skupine pa so zaplesale ples. Tako sta predstavili svoje delo dve interesni dejavnosti, ki delujeta na šoli. Ostale dejavnosti so se predstavile s svojimi izdelki na razstavi v avli šole.

Ob otvoritvi razstave sta zbrane učence pozdravila in v imenu gostov zaelela prijetno praznovanje dneva mladosti Teodor Kreutzer — sekretar Sekretariata za občo upravo in splošne zadeve Skupščine občine Jesenice in Darko Mlakar — sekretar OK ZSMS Jesenice.

Pozdrave in naše želje ob dnevu mladosti so našim vrstnikom in vsem mladim Jeseničanom simbolično ponesli izpred šole golobje pismonoše, varovanci jeseniških rejcev ptic.

Razstavo, na kateri je bil zares bogat in pester izbor najrazličnejših lepih in uporabnih ročnih, likovnih in tehničnih izdelkov učencev naše šole, so si med prvimi ogledali predstavniki Zavoda SRS za šolstvo — enoto Kranj, predsednik OK SZDL Jesenice, predstavnice Zavoda za zaposlovanje, Centra za socialno delo in Vzgojnovarstvene organizacije.

Popoldne so si razstavo ogledali številni krajani. Iz ust obiskovalcev je bilo slišati pohvale, ki so bile namenjene ustvarjalcem izdelkov — učencem in njihovim mentorjem.

Ob tem, ko govorimo o naši šolski razstavi, lahko povemo tudi to, da so naši učenci pod mentorskim vodstvom Jožeta Daksofletja in Irene Maksimovič razstavljali svoje likovne izdelke in dosegli lepe uspehe tudi na razstavi ptic (Tatjana Muhič, 7. b — 1. nagrada, Azra Hamzić, 8. a — 2. nagrada in Alenka Molan, 1. d — 3. nagrada).

Na razstavi »Šport v dječjem likovnem stvaralištvu« — v okviru XIV. ZOI v Sarajevu pa so svoje izdelke razstavljali: Dejan Kostadinović, 1. d, Matevž Hribnik, 3. a, Radmila Stanko, 4. a, Nada Svetlin, 4. b in Samir Čoralič, 4. b.

Na razstavo »Likovni svet otrok« v Šoštanj pa so poslali svoje izdelke in prejeli priznanje: Monika Papler, 2. c, Primož Kikelj, 3. a, Zdravko Jovanović, 3. a, Liljana Jokič, 3. c, Sabina Babič, 4. c in Barbara Habe, 6. a. Železniško gospodarstvo Ljubljana je za likovna dela nagradilo: Hansana Smajloviča, 1. c (1. nagrada 1.000,00 din), Grega Kalana, 5. c (1. nagrada 1.000,00 din), Natalijo Šeremet, 7. c (2. nagrada 800,00 din), Natašo Nagode, 3. a (3. nagrada 600,00 din), Aleša Mlinariča, 5. c (3. nagrada 600,00 din), Tamaro Guzej, 7. b (3. nagrada 600,00 din) in Željka Sučurja, 7. b (3. nagrada 600,00 din).

Na razstavi Ljubljanske banke je s svojimi izdelki sodelovalo 29 učencev.

Na natečaj »Svet, v katerem živim« smo poslali 23 izdelkov učencev.

Na razstavi Pohod na Titov Drvar so s svojimi izdelki sodelovali: Borut Vodopivec, 8. b, Mirjana Raičič, 8. b,

Natalija Tekavec, 8. c, Blaž Vavpotič, 8. a in Vita Lukek, 8. c.

V drugem delu kulturnega programa ob dnevu mladosti so naši naj-

mlajši, učenci 1. in 2. razredov, deklamirali pesmice, ki so se jih naučili v okviru tekmovanja za bralno značko, nato pa so prejeli zaslužena priznanja. 95 malih bralcev iz prvih razredov je prejelo Cicibanove bralne pohvale, 98 učencev iz drugih razredov pa Cicibanove bralne značke.

25. maj je dan mladosti, dan veselja, tovarštva, naših uspehov... Vse to smo doživljali na pohodih, razstavi, v vseh naših dejavnostih.

Novinarski krožek
OŠ Prežihov Voranc Jesenice

BRUCOVANJE BREZ BRUCOV

Čeprav danes nenehno poslušamo govore o tem, kako nezainteresirana in neaktivna je mladina, so jeseniški študentje dokazali, da to za njih ne velja.

Pred približno letom dni so dobili kletne prostore stare knjižarne, kjer je bilo prej skladišče. Začeli so z minimalnimi sredstvi — starim milijonom in pol, ki ga dobijo od OK ZSMS. S prostovoljnim delom in vztrajnostjo so uspeli prenoviti prostore, tako da so sedaj na svojem. Seveda pa je okolica nenaklonjena vsem tistim, ki se trudijo, tako da ne manjka očitkov o zavlačevanju del, pa tudi računi so včasih dokaj neutemeljeni.

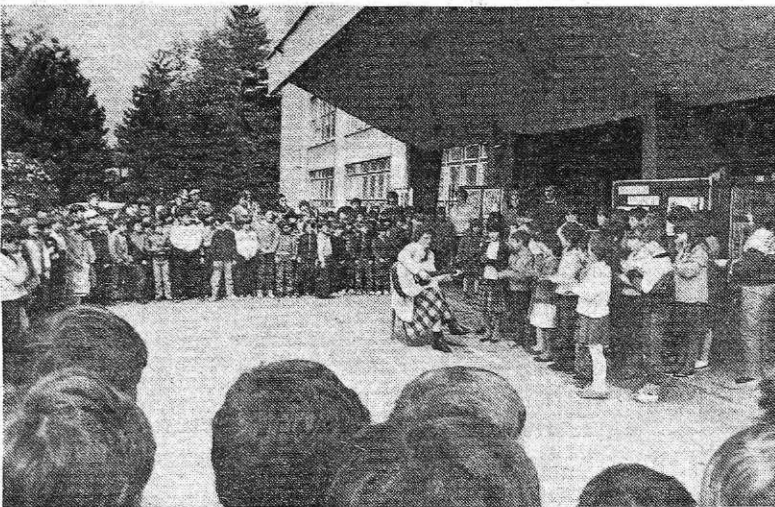
Vendar so tudi to oviro prešli. Klub študentov jeseniške občine je pod vodstvom prizadevnega predsednika Romana Kalana organiziral brucovanje in s tem so tudi uradno odprli prostore. Navadno je brucovanje zgodaj spomladi, vendar je bilo letos šele 26. maja, ker prostori še niso bili dokončani. Vseeno so organizirali to prireditev v čast brucem.

Udeležba pa sploh ni bila zavidljiva. Bilo nas je tako malo, da bi marsikdo pomislil, da gre za zabavo v ožjem družinskem krogu. Največja sramota večera pa je bila, da se brucovanja ni udeležil do 22,30 niti en bruc. Pet minut za tem so prišli trije, pa se ti so takoj odpekotali. Prisotni smo se sprijaznili z usodo. Po zaslugi enkratno urejenih prostorov, ozvočenja, Klemenove dobre volje in vzdušja je brucovanje uspelo.

Tehtnega opravičila za odsotnost brucov ni. Plakati so poskrbeli za obveščenost, sploh pa je bilo pričakovati brucovanje, saj je vsako leto. Skratka, bruci, osramotili ste se!!!

Naj hitro potolažim klub, naj ne skrbi zaradi udeležbe drugo leto. Prepričana sem, da boste videli večino ženskih predstavnic zdajšnje 4. b gimnazije.

Katarina

Učenci osnovne šole Prežihov Voranc ob dnevu mladosti (foto I. Kučina)

Železarski globus

VELIKA BRITANIJA

V študiji nekega britanskega svetovnega podjetja je med drugim navedeno tudi to, da je skupina sedmih držav, ki jo sestavljajo: Južna Koreja, Taiwan, Brazilija, Venezuela, Argentina, Mehika in Južnoafriška republika in so bile prej veliki kupci železarskih izdelkov, prešle sedaj v prodajalce in izvoznike. Od leta 1974, ko so uvozile skoraj 13 milijonov ton železarskih izdelkov, do

lani se je položaj tako bistveno spremenil, da so te države v preteklem letu skoraj enako količino izvozile. V istem obdobju se je njihova proizvodnja surovega jekla povečala s 25 na 50 milijonov ton letno in do leta 1987 bo narasla na okoli 66 milijonov ton. Tako spremenjen položaj na področju železarske industrije v teh državah je tudi povzročil zmanjšanje izvoza in s tem tudi proizvodnje v industrijsko razvitih državah zahodnega sveta.

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEH

JAPONSKA ŽELEZARSKA INDUSTRIJA V LETU 1983

Svetovna gospodarska recesija, ki je šele v drugi polovici preteklega leta pričela nekoliko pojenjavati, je tudi v letu 1983 negativno vplivala na proizvodnjo japonskih železarn. Zato so lani izdelali 97,164 milijonov ton surovega jekla, kar je za 2,4 % manj kot v letu 1982. To je bilo že drugo leto zapored, ko japonska proizvodnja surovega jekla ni dosegla 100 milijonov ton.

Proizvodnja surovega jekla v japonskih železarnah se je zniževala vse od leta 1973 dalje, kajti v tem letu so dosegle do sedaj največjo količino 120 milijonov ton. Torej predstavlja proizvodnja v letu 1983 za 20 % nižjo količino, v primerjavi z najvišjo, ki je bila dosežena desetletje prej.

V jekelnah japonskih železarn obratujejo že nekaj let samo kisikovi konvertorji in obločne električne peči, medtem ko so obratovanje SM peči zaradi zastarele in negospodarne tehnologije ustavili. V kisikovih konvertorjih so lani izdelali 69,55 milijona ton surovega jekla ali 4,8 % manj kot leto prej, medtem ko so v obločnih električnih pečeh izdelali 27,619 milijona ton, oziroma 4,3 % več kot leto 1982. Razmerje med proizvodnjo surovega jekla v kisikovih konvertorjih in obločnih elektri-

čnih pečeh je bilo leta 1983 71,6 % : 28,4 %, kar je nad svetovnim povprečjem v prid efektu jekla. Vzrok za takšno povečanje elektro jekla je bilo predvsem v večji možnosti nabave jeklene-ga odpadka iz domačih virov.

Podobno kot v ostalih industrijsko razvitih deželah zahodnega sveta, kot je bilo že uvodoma omenjeno, se je japonsko gospodarstvo pričelo popravljati v drugi polovici preteklega leta. Realni družinski proizvod je v tem letu, v primerjavi s predhodnim letom, narasel za 3 % in to je bila predvsem posledica večje domače potrošnje v poletnih mesecih in povečanega izvoza. Vendar je to imelo le manjši vpliv na gospodarski položaj japonskih železarn, kajti investicijska dejavnost in javnem in privatnem sektorju ter gradbeni industriji si v tem obdobju še nista bistveno opomogli. Zato se je tudi proizvodnja navadnejših vrst jekla, v primerjavi s predhodnim letom, zmanjšala za 1,594 milijona ton ali za okoli 2 %.

Ostala industrijska dejavnost, kot je, na primer, avtomobilska industrija, je tudi nekoliko zaživela v drugem polletju in to predvsem pri proizvodnji in prodaji osebnih avtomobilov. Posledica je bila, da so avtomobilске tovarne po treh letih ponovno za odstotek povečale svoja naročila v železarnah za izdelke, ki so jih potrebovale pri svojem proizvodnem procesu.

Na področju elektro industrije je bilo še vedno malo naročil za težko opremo. Precej ugodnejši je bil položaj pri gospodinjstvih aparatih, kjer je zaradi izredno vročega preteklega poletja zelo naraslo povpraševanje po klimatskih napravah. Ker pa je največji kupec železarskih izdelkov industrija težke električne opreme, se je v primerjavi s preteklim, letom znižala za 1,1 %.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Zajec je infekcijo prebolel in postal odporen. Evropski zajec pa je le daljni sorodnik brazilskega in zanj je infekcija z virom miksomatoze nekaj podobnega kot grmičevska mrzlica (azijska pegavica ali cucugamuši) za človeka, ki z boleznijo nima izkušnje; pogosto je smrtno nevarna.

Evropski zajec je v Avstraliji hud škodljivec. V deželo so ga prinesli sredi petdesetih let 19. stoletja. Živali so neomejeno uspevale in se v letu razširile sto kilometrov daleč iz kraja Geelong, kjer jih je vnet prilagojevalec prvi zaplodel v naravi. Že v začetku so nekateri svarili, da bi v tako ugodnih okoliščinah zajec lahko postal nevaren. Napovedi so se kmalu uresničile. Zajci so v nekaterih pokrajinah zagospodarili nad poljskimi pridelki. Že Louis Pasteur je svetoval, da bi jih bilo mogoče zatirati z bakterijo, sorodno bacilu kuge — Pasteurella multocida. Pozneje je virolog BURNET predlagal, da bi bil za zatiranje zajcev pravišen virus miksomatoze. Ta virus ima dve zaželeni lastnosti: povzroča bolezen, ki je vedno pogubna le za zajce, človeku in drugim živalim pa ne škoduje, tudi če jim ga vbrizgamo pod kožo. Prvič so v Avstraliji že pred prvo svetovno vojno poskusili prenesti virus na zajce, a ni uspelo. Inficirane živali so sicer vse poginile, vendar se bolezen ni širila. V petdesetih letih so poskus ponovili. Sprva se je zdelo, da zopet brez uspeha. Nato se je konec leta 1950 zgodilo nekaj nepričakovane. Zajci so začeli poginjati več kot 30 km daleč od kraja, kjer so jih inficirali. Že tri mesece pozneje so zajci poginjali na območju, ki je bilo večje od zahodne Evrope. Bolezen se je širila predvsem ob rekah, kjer so ponekod poginili vsi zajci, posebno v krajih, ki so po deževju ostali poplavljeni.

Kmalu so spoznali, da virus širi komarji raznih vrst. Tako se je začela miksomatoza v Avstraliji in se nekaj let uspešno širila.

Največ boleznij je bilo med zajci v poletnih mesecih, ko so komarji najštevilnejši. Primer te bolezni je epidemiologom neposredno pokazal nekaj, o čemer so prej lahko le ugibali — kako virus in njegov gostitelj ujama ravnesje.

Že leta 1957 se je razmerje med virusom miksomatoze in zajci v Avstraliji spremenilo. Tri leta potem, ko so virus zanesli med zajce v naravi, je postal manj nevaren. Namesto 99 % inficiranih živali kot v prvih letih je tedaj poginjalo le še 90 % inficiranih zajcev. Tudi če so zboleli, so prebolevali bolezen dvakrat dalj časa kot pred nekaj leti. Ta novi virus je preživel v divjačini mnogo bolj uspešno kot prvotni virus. Mlade zajce iz pokrajin, ki so imele že po pet let zaporedoma epidemije, v katerih jih je poginilo 90 %, so poginjali le še 50-odstotno. Mnogi so preživeli bolezen, zaradi katere so njihovi predniki zanesljivo poginili. Ti zajci pa niso preživeli zaradi imunosti, ki naj bi si jo pridobili ob prejšnjih infekcijah z virusom, saj se z njimi niso srečali, pač pa so se srečali z njim njihovi predniki. Njihova spremenjena odpornost je bila prirojena in dedna, zgled za naravno izbiro, selekcijo, ki deluje v prid takšnim dednim spremembam in daje zajcem več možnosti, da infekcijo preživijo. Tedaj je postalo raziskovalcem in farmerjem v Avstraliji očitno, da z miksomatozo ne bodo zajcev nikoli iztrebili.

Ko so ocenjevali uspeh tega velikega poizkusa po devetih letih, je bilo več kot očitno, da se je miksomatoza ohranila med zajci povsod v Avstraliji. Od časa do časa jih je veliko poginilo. Zajci so postali za bolezen sorazmerno odporni, vendar so bili bolni v naravi lahek plen za lisice, divje mačke in orle. V laboratorijskih okoliščinah pa so bolezen preživeli. Zajec in virus miksomatoze sta dosegla ravnotežje, ko je postalo odpornih približno 20 % zajcev, še preden so se inficirali z virusom. Zgodba prav gotovo potrjuje, da si živalska vrsta pod pritiskom naravne izbire pridobi dedno odpornost (rezistenco).

Zgodba o tem, kaj se je zgodilo, ko so prenesli miksomatozo z rodu zajcev Sylvilagus, ki je z njo že dosegel ravnotežje, na drug rod Oryctolagus, nemara še ni pri kraju. Če bosta virus in zajec živela skupaj tisoč let, bosta nemara dosegla še večjo skladnost in medsebojno strpnost. Iz zgodovine nalezljivih bolezni pri človeku ni znano nič, kar bi bilo docela enako zgodbi o miksomatozi zajcev. Možno pa je sklepati o podobnem pri rumeni mrzlici v Afriki. Domačini so odpornejši kot prišleki.

Vendar še ni zanesljivo dokazano, da bi bili Afričani dedno odpornejši proti virusu rumene mrzlice, kot so belci, čeprav zbolevalo domačini drugače kot Evropejci. Težava je v tem, da so dobe, ki jih lahko opazujemo, sorazmerno kratke (človeški rodovi se vrstijo približno na 25 let) in da glede naravne odpornosti med rasami ni velikih razlik. Različen odziv »deviške« ali nedotaknjene človeške skupnosti na infekcijo lahko navadno pripišemo pomanjkanju specifične imunosti, ki si jo pridobi skupnost, katere člani se inficirajo že kot otroci. To pa ni dedna in naravna odpornost. Najhujše epidemije zadenejo prav takšne nedotaknjene skupnosti, ko se prvič srečajo z »novim« virusom ali »novo« bakterijo.

V preteklosti se je zdelo, da je huda morilna moč, ki so jo imele ošpice na otoku FIDŽI leta 1875, zgled za to, kako je kakšna skupnost občutljivejša za virus in se v tem razlikuje od drugih ljudi. Vendar so natančne raziskave pokazale, da so ljudje umirali od ošpic pravzaprav zaradi popolnega razsula družbene ureditve po začetku epidemije, ki je bila le malo hujša, kot je bila kjerkoli v Evropi ali obeh Amerikah. Ljudje so umirali predvsem zato, ker so vsi zboleli in ker ni bilo nikogar, ki bi bolnike negoval in hranil. Večja smrtnost za ošpicami ni bila posledica večje rase občutljivosti otočanov. Epidemije ošpic so pozneje tudi na otoku FIDŽI postale takšne kot povsod drugje.

(Se nadaljuje)

V ladjedelniški industriji je bilo več naročil za ladje z manjšo nosilnostjo in zato je bilo tudi povpraševanje po tem jeklu za 9 % manjše kot v letu 1983.

Zaradi manjše naložbene dejavnosti je bilo manj povpraševanja po železarskih izdelkih tudi v strojni industriji in to kar za 11,5 %.

Kljub težavam tudi drugod po svetu je uspela japonska železarska industrija v letu 1983 povečati svoj izvoz za 2,83 milijona ton ali za 9,6 % oziroma na 32,5 milijona ton.

Iz razpredelnice vidimo stanje povečanja ali zmanjšanja naročil za železarske izdelke v glavnih vejah japonske industrije, in sicer v milijonih ton za leto 1983 in 1982 ter razliko v odstotkih.

Uporaba	1983	1982	1983/1982 v %
Konstruktorska dejavnost	11,647	12,834	90,7
Avtomobilska industrija	8,574	8,490	101,0
Ladjedelnice	2,928	3,218	91,0
Sekundarna proizvodnja	2,740	2,949	92,9
Elektro industrija	2,254	2,278	91,0
Kontejnerji	1,826	1,832	99,7
Strojna industrija	1,441	1,861	77,4
Oprema za dom	0,651	0,785	83,3
Železnice	0,058	0,084	69,0
Ostala dejavnost	14,129	14,214	99,4
Skupaj	46,129	48,549	95,0

VPLIV ZVIŠANJA OZIROMA ZNIŽANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V APRILU

(Nadaljevanje s 1. strani)

mi stroški, in sicer v vrednosti 39,9 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji od načrtovanih za 148,5 milijona dinarjev, stroški predelave pa višji za 108,6 milijona dinarjev. Planirane izplete na vložku so presegli v TO Valjarna žice in profilov; Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna, Profilarna, Vratni podboji, Jeklovlek in Želblarna. Na nivoju delovne organizacije so bili stroški iz tega naslova nižji od načrtovanih za 1,7 milijona dinarjev. Doseženi dobropisi pri proizvodnji so stroške vložka znižali za 2,7 milijona dinarjev. Znižanje stroškov za 117,7 milijona dinarjev je bilo zaradi manjše porabe kovinskih dodatkov v TOZD Jeklarna, sprememb v asortimentu vložka ter sprememb v zalozah nedokončane proizvodnje. Nižje cene nabavljenega vložka so stroške znižale za 26,4 milijona dinarjev. Dodatni stroški pri uporabi tujega vložka so znašali 0,3 milijona dinarjev.

Planirane stroške v aprilu so presegle naslednje temeljne organizacije: Plavž, Valjarna bluming štekel, Remontne delavnice, Vzdrževanje, Energetika, Transport.

V TOZD PLAVŽ so dosegli za 65,5 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 2,1 milijona dinarjev, zaradi manjše porabe koksa, sprememb asortimana vložka in višje doseženih dobropisov od planiranih. Stroški predelave so bili višji za 33,2 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov remontov in energije na plavžu ter nizke proizvodnje v aglomeraciji.

V TOZD JEKLARNA so dosegli za 65,5 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih.

V SM jeklarni so za načrtovanimi stroški zaostali za 7,8 milijona dinarjev. Zaradi večje porabe starega železa namesto surovega železa ter manjše porabe kovinskih in nekovinskih dodatkov so bili stroški vložka nižji za 71,3 milijona dinarjev, višje doseženi dobropisi pa so stroške znižali še za 8,4 milijona dinarjev. Nedoseženi asortiment proizvodnje je vplival na nižjo vrednost proizvodnje in s tem na zvišanje stroškov v višini 2,4 milijona dinarjev. Interne reklamacije so stroške vložka zvišale za 26 milijonov dinarjev, nedoseganje planiranega izpleta pa za 8,4 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 35,1 milijona dinarjev predvsem zaradi višje porabe zemeljskega plina, višjih stroškov vzdrževanja, večje porabe pomožnega materiala (normativne porabe so nižje, zvišanje stroškov je zaradi nižjega finančnega plana) ter obremenitev valjarn za valjanje izmečka.

V elektro jeklarni so za načrtovanimi stroški zaostali za 26,3 milijona dinarjev. Zaradi kvalitetnejšega asortimenta proizvodnje je bila večja poraba kovinskih dodatkov ter legiranih odpadkov, kar je vplivalo na zvišanje stroškov vložka v vrednosti 21,7 milijona dinarjev, nedoseganje planiranega izpleta pa je stroške zvišalo še za 1,5 milijona dinarjev. Interne reklamacije so stroške znižale za 3,4 milijona dinarjev, kvalitetnejši asortiment proizvodnje pa za 57,6 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji za 11,5 milijona dinarjev predvsem zaradi porabe pomožnega materiala (normativne porabe so nižje — zvišanje stroškov je zaradi nižjega finančnega plana) ter obremenitev valjarn za valjanje izmečka.

Nižje stroške od načrtovanih za 31,4 milijona dinarjev so dosegli tudi na kontilivu in PTO oddelku, in sicer zaradi kvalitetnejšega asortimenta gredic ter velike količine izkopenega starega železa.

V TOZD LIVARNA so za načrtovanimi stroški zaostali za 5 milijonov dinarjev. Spremenjeni asortiment vložka je vplival na znižanje stroškov vložka v vrednosti milijon dinarjev, višja vrednost proizvodnje (kvalitetnejši asortiment proizvodnje) pa je stroške znižal še za 3,5 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili nižji za 0,5 milijona dinarjev, zaradi višje dosežene proizvodnje od načrtovane.

V TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL so dosegli za 51,8 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Nedoseganje planiranega izpleta na blumingu za 0,7 odstotnih točk, na šteklju za 0,4 odstotne točke ter preklasifikacije so stroške vložka zvišale za 14,3 milijona dinarjev. Za 5 milijonov dinarjev višje stroške so imeli zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadke, interne reklamacije

pa so stroške znižale za 7,8 milijona dinarjev. V skupnem so bili stroški vložka višji za 11,5 milijona dinarjev. Tudi predelovalni stroški so bili višji za 40,3 milijona dinarjev, zaradi nižje dosežene proizvodnje od načrtovane, višjih stroškov energije ter slabše doseženega asortimenta proizvodnje.

V TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV so imeli za 34,8 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 34,4 milijona dinarjev, in sicer so s presežanjem planiranega izpleta za 0,7 odstotnih točk in s preklasifikacijami stroške znižali za 6 milijonov dinarjev, nižje cene gredic iz kontiliva so stroške znižale za 29,9 milijona dinarjev, 1,5 milijona dinarjev višje stroške pa so dosegli zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadke. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 0,4 milijona dinarjev, kar je delno odraz višje proizvodnje, delno pa nižjih stroškov energije in vzdrževanja.

V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE so dosegli za 3,8 milijona dinarjev nižje stroške od predvidenih. Stroški vložka so bili nižji za 1,9 milijona dinarjev zaradi sprememb asortimenta v zalozah nedovršene proizvodnje, s presežanjem planiranega izpleta za 0,2 odstotni točki pa so stroške znižali za 0,9 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili nižji za milijon dinarjev.

V TOZD HLADNA VALJARNA BELA so načrtovane stroške v aprilu znižali za 14 milijonov dinarjev. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 20,7 milijona dinarjev in sicer zaradi boljše izpleta (za 1,5 odstotnih točk) v vrednosti 8 milijonov dinarjev, znižanje v vrednosti 26,4 milijona dinarjev pa so dosegli zaradi nižjih planskih cen nabavljenega tujega vložka v primerjavi s plansko ceno domačega vložka. Glede na razmerje med plansko vrednostjo nabavljenega vložka ter dejansko nabavno vrednostjo tega vložka bi bila omenjena razlika manjša za 10,1 milijona dinarjev. Dodatni stroški pri predelavi nabavljenega vložka niso imeli. Interne reklamacije so stroške vložka zvišale za 6,4 milijona dinarjev, 7,3 milijona dinarjev višje stroške pa so dosegli zaradi preklasifikacij ter nenamenskega koriščenja vložka. Stroški predelave so bili višji za 6,7 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov energije.

V TOZD HV JESENICE so dosegli za 10,9 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem za 11,4 milijona dinarjev nižji od predvidenih in to zaradi boljše izpleta v vrednosti 3,6 milijona dinarjev, internih reklamacij v vrednosti 3,2 milijona dinarjev ter sprememb zaloz nedovršene proizvodnje v vrednosti 5,3 milijona dinarjev. Zvišanje stroškov za 0,7 milijona dinarjev so imeli zaradi višjih cen nabavljenih TVT (dodatnih stroškov pri predelavi tujega vložka ni bilo). Predelavni stroški so bili višji od načrtovanih za 0,5 milijona dinarjev zaradi večje porabe.

Nižje stroške od predvidenih so imeli tudi v TOZD ŽIČARNA, in sicer za 3,3 milijona dinarjev. S presežanjem planiranega izpleta so stroške znižali za 4,4 milijona dinarjev, 0,7 milijona dinarjev znižanja so dosegli zaradi nižjih cen nabavljenih žic. Izpad proizvodnje oziroma dodatni stroški predelave tujega vložka so znašali 0,3 milijona dinarjev. Višje stroške v vrednosti 2,6 milijona dinarjev so dosegli zaradi večje porabe cinka. Predelavni stroški so bili za 0,8 milijona dinarjev nižji od načrtovanih zaradi manjše porabe.

V TOZD PROFILARNA so dosegli za 1,2 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 2,5 milijona di-

narjev, in sicer zaradi nižjih cen nabavljenega vložka v višini 1,9 milijona dinarjev in presežanja planiranega izpleta (za 0,7 odstotnih točk) v vrednosti 0,8 milijona dinarjev. Nižje doseženi dobropisi so stroške zvišali za 0,2 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 1,3 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za OD in energije.

V TOZD VRATNI PODBOJI so dosegli za 0,2 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 0,5 milijona dinarjev zaradi presežanja planiranega izpleta ter doseženih dobropisov. Stroški predelave so bili višji za 0,3 milijona dinarjev.

V TOZD JEKLOVLEK so dosegli za 2,9 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. S presežanjem planiranega izpleta (za 1,6 odstotnih točk) so stroške vložka znižali za 2,4 milijona dinarjev, zaradi nižjih cen nabavljenega tujega vložka pa so dosegli 1,1 milijona dinarjev znižanja. Glede na razmerje med plansko vrednostjo nabavljenega vložka in dejansko nabavno vrednostjo tega vložka bi bila omenjena razlika manjša za 0,4 milijona dinarjev. Dodatni stroški predelave pri nabavljenem vložku ni bilo. Znižanje stroškov vložka v vrednosti 6,2 milijona dinarjev je zaradi povečanja zaloz nedovršene proizvodnje, preklasifikacije vložka pa so stroške zvišale za 8,4 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili nižji od načrtovanih za 1,6 milijona dinarjev zaradi manjše porabe in večje proizvodnje.

Za načrtovanimi stroški so zaostali tudi v TOZD ELEKTRODE, in sicer za 2,5 milijona dinarjev. Na vložku so dosegli zvišanje stroškov zaradi nedoseganja planiranega izpleta (za 0,5 odstotnih točk) v vrednosti 0,6 milijona dinarjev, zaradi porabe surovine Potaša za izdelavo vodnega stekla za oplačene elektrode (v kalkulaciji ta surovina ni zajeta) pa so dosegli zvišanje stroškov še za 3 milijone dinarjev. Predelavni stroški so bili nižji od načrtovanih za 6,1 milijona dinarjev, zaradi manjše porabe na predelavi.

V TOZD ŽELBLARNA so zaostali za načrtovanimi stroški za 1,7 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 0,2 milijona dinarjev zaradi presežanja planiranega izpleta za 0,3 odstotne točke. Stroški predelave so bili nižji za 1,5 milijona dinarjev zaradi manjše porabe na predelavi.

Za načrtovanimi stroški so zaostali tudi v TOZD STROJNE DELAVNICE, in sicer za 4,1 milijona dinarjev zaradi presežanja plana izdelavnih ur. V TOZD REMONTNE DELAVNICE so plan izdelavnih ur presegli, presegli pa so tudi načrtovane stroške v vrednosti 0,8 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za osebne dohodke. V TOZD VZDRŽEVANJE so načrtovane stroške presegli za 5,3 milijona dinarjev, in sicer zaradi večje porabe ter nedoseganja plana izdelavnih ur. V TOZD ENERGETIKA so načrtovane stroške presegli za 20,4 milijona dinarjev zaradi višje cene kupljene električne energije ter večje porabe zemeljskega plina.

V TOZD TRANSPORT so načrtovane stroške presegli v vrednosti 0,6 milijona dinarjev (večja poraba).

Stroški delovnih skupnosti ETKR-NG in KO-FI so bili višji od planiranih (višje cene nabavljenega materiala v centralnih skladiščih), v KSI pa so dosegli nižje stroške od načrtovanih.

ZVIŠANJE — ZNIŽANJE STROŠKOV V APRILU 1984

TOZD	April	Jan.—april	Povprečno
Plavž	31.103.118	100.881.177	25.220.294
Jeklarna	-65.541.748	-220.897.550	-55.224.387
Livarna	-5.044.031	-4.607.871	-1.151.968
Valjarna bluming štekel	51.769.293	266.069.402	66.517.350
Valjarna žice in profilov	-34.763.379	-153.638.787	-38.409.697
Valjarna debele pločevine	-3.756.564	-4.747.436	-1.186.859
Hladna valjarna Bela	-14.037.499	-227.069.602	-56.767.400
Hladna valjarna Jesenice	-10.949.913	-69.491.306	-17.372.826
Žičarna	-3.300.615	-67.821.031	-16.955.258
Profilarna	-1.185.265	1.871.659	467.915
Vratni podboji	-217.187	5.345.586	1.336.396
Jeklovlek	-2.915.884	-15.355.694	-3.838.923
Elektrode	-2.464.958	-32.803.984	-8.200.996
Želblarna	-1.688.135	-658.642	-164.660
Strojne delavnice	-4.055.550	-10.252.434	-2.563.108
Remontne delavnice	791.158	38.109	9.527
Vzdrževanje	5.335.705	9.565.688	2.391.422
Energija	20.460.030	42.518.010	10.629.503
Transport	609.836	687.008	171.752
Železarna	-39.851.588	-381.817.932	-95.454.483

OBČINSKO PRIZNANJE 1. AVGUST ZA LETO 1984

Na podlagi 5. člena odloka o priznanju občine Jesenice (Ur. vestnik Gorenjske št. 18-156/78) odbor za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine Jesenice

RAZPISUJE

OBČINSKO PRIZNANJE 1. AVGUST ZA LETO 1984

Občinsko priznanje 1. avgust se podeli:

1. zaslužnim delavcem ali skupinam delavcev za večletno uspešno in vidno delo v temeljnih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah, društvi ter drugih organizacijah in skupnostih v interesu skupnosti in družbe; ali za izjemno pomembna družbeno koristna dejanja in naloge na kateremkoli področju delovanja ter za aktivno družbenopolitično in samoupravno udejstvovanje, ki prispeva k napredku pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja;

2. organizacijam združenega dela, delovnim in drugim skupnostim, družbenim in drugim organizacijam ter društvom za:

— nadpoprečne in izjemne rezultate v gospodarjenju ter uresničevanju samoupravljanja, ki so prispevali in prispevajo k razvoju in splošnemu napredku občine,

— uspehe, dosežene v dograjevanju samoupravljanja oziroma samoupravnega sistema v neposrednem izražanju splošnih in dolgoročnih interesov s pravilno usmeritvijo v politiki oblikovanja in delitvi dohodka in spoštovanja načela nagrajevanja po delu,

— delo, opravljeno na področju družbenih in drugih dejavnosti, prežeto z znanstvenim marksističnim pogledom na svet in vsakodnevno usmerjeno k izgradnji socialistične samoupravne družbe,

— uspešno oblikovanje izjemnih organizacijskih oblik samoupravnega organiziranja in samoupravnega urejanja družbenih odnosov ter učinkovito izvajanje planiranih nalog.

Predloge za podelitev priznanj lahko dajo organizacije združene ga dela, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti, družbeno politične organizacije, društva in družbene organizacije, delovne in druge skupnosti.

Obrazloženi predlogi morajo biti predloženi Skupščini občine Jesenice — odboru za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine do 30. junija 1984. V predlogu morajo biti navedeni tudi splošni osebni podatki o predlaganem kandidatu.

Odbor za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine Jesenice

XVI. ZBOR AKTIVISTOV IN BORCEV NOV GORENJSKE

Delovne ljudi in občane obveščamo, da bo letošnji XVI. zbor aktivistov in borcev NOV Gorenjske 24. JUNIJA OB 10. URI v Mengšu (občina Domžale).

Vsakoletnega srčanja se poleg aktivistov in borcev NOV udeležuje tudi veliko število delovnih ljudi in občanov naše občine.

Vse tiste, ki se želijo udeležiti zbora, obveščamo, da se lahko prijavijo na sedežih krajevnih skupnosti v občini in na sedežu OK SZDL Jesenice oz. občinskega odbora ZZB NOV Jesenice (C.m. Tita 86).

Ob prijavi mora udeleženec prispevati 150,00 din za delno kritje stroškov prevoza z avtobusom.

Čas odhoda bo objavljen v tedniku Železar 21. junija.

Vsi udeleženci bodo prejeli spominske značke.

Rok prijave je do 16. junija 84.

RAZGOVOR V TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Z Dragom Finžgarjem, vodjo temeljne organizacije Valjarna žice in profilov, smo se pogovarjali o težavah in problemih v proizvodnji ter o načrtih in uspehi njihove temeljne organizacije.

»Tehnologija je tudi danes ista, spremenil se je le asortiment naših izdelkov, kar so nam omogočile inovacije za boljše vodenje profilov. Danes valjamo tudi najzahtevnejše kromove kvalitete, kot so ventilski jekla in nerjavna žica za elektrode. S postavitvijo tretje valjavske žile pa smo začeli valjati tudi asortiment premera petnajst do dvaindeset milimetrov, kar so prej valjali na Javorniku.

Ob gradnji žične valjarne je bilo predvideno, da bomo vso proizvodnjo z vagoni ali kamioni odpremljali v Žičarno ali neposredno za prodajo. Takšen visokokvaliteten asortiment, kot ga delamo danes, zahteva, da ga pred prodajo toplotno obdelamo (žarimo in adjustiramo) in šele nato odpremo. Kapacitete naših skladišč pa takemu postopku niso prilagajene.

Tudi zmogljivosti žerjavov so premajhne. Sedaj imamo dva žerjava, ki pa ne moreta opraviti vsega dela, zato smo pričeli postopek za nabavo še enega žerjava, kar so potrdili tudi samoupravni organi naše temeljne organizacije.

V aprilu zaradi okvare na peči in industrijskega računalnika za vodenje naprav nismo dosegli planirane proizvodnje. Za planom smo zaostali za 150 ton, v maju pa bo verjetno še slabše, saj je bil na progi 270 zaradi okvare motorja 35-urni zastoj. Zaradi sistema dela 4+1 nimamo rezervnih dni, zato takšnih zastojev ne moremo v celoti nadoknaditi.

Problemov v proizvodnji je veliko, saj so naprave že tako iztrošene, da si s takim postrojenjem težko predstavljam proizvodnjo do leta 2000. Največ problemov imamo na rampi (adjustažno postrojenje), kjer je veliko ročnega dela, ki je slabo plačano, zato je tudi fluktuacija zelo velika.

Drug problem je proizvodnja žice VAC 60. Eden od ukrepov za njeno boljše proizvodnjo je tudi, da bi žico kontrolirano ohlajali. Sedaj namreč žico žarimo, to pa onemogoča, da bi bile kapacitete peči proste za druge proizvode. Poleg tega je postopek, ko žico žarimo, tudi dražji. Če bi sklop navijanja, ohlajanja in adjustiranja žice posodobili, bi zmanjšali proizvodne stroške in rešili problem fluk-

tuacije in pomanjkanja delovne sile.

Tretji problem je velikost naših kolobarjev. Redkokatera valjarna namreč obratuje s tako majhnimi kolobarji. Če bi imeli petsto ali tisoč kilogramske kolobarje, bi bilo delo lažje tudi za delavce Žičarne, ker ne bi bilo potrebnega toliko varjenja; tudi naši kupci bi bili z večjimi kolobarji veliko bolj zadovoljni.

V srednjeročnem programu načrtujemo postavitev enega valjavskega bloka, s katerim bomo delno rešili ta problem. Poleg tega načrtujemo tudi nove žarilne zmogljivosti. Asortiment za prodajo bi se s tem občutno izboljšal, prav tako kot kvaliteta površine žice. Do leta 2000 pa načrtujemo novo žično valjarno, ki naj bi imela za 30 do 40 odstotkov večje zmogljivosti.

V prihodnje bi morali več storiti na področju finalizacije proizvodnje, saj bomo le tako lahko dosegli večjo vrednost naših izdelkov. Za primer naj povem, da imata železarni Ravne in Štore proizvodni program, ki ni pod kontrolo Zveznega zavoda za cene. Pri njih dobijo za kilogram okovka 270 dinarjev, mi pa le 97 dinarjev, saj nobena vlečna žica (mogoče le kromova) nima take cene.

Bolj bi morali razvijati dohodkovne odnose znotraj občine in pospeševati predelavo metalurških proizvodov v sodelovanju z domačimi predelovalci (KOP Mojstrana, Kovinar itd.).

V prvem tromesečju smo poslovali zelo dobro, kar dokazuje tudi to, da nimamo izgube. Res je tudi, da smo zelo dobro delali, saj nismo imeli problemov niti z vložkom niti z vzdrževanjem. Vendar pa take proizvodnje ne moremo več načrtovati, ker so se zaradi zastojev in vložka že pojavile določene težave.

Toliko torej o novostih iz temeljne organizacije Valjarna žice in profilov. V septembru jih čaka še letni remont, na kadrovske probleme in neizpolnjen normativ zaposlenih pa že dalj časa opozarjajo. Sedaj so razmere tako kritične, da so delavci na večih sestankih samoupravnih delovnih skupin izrazili željo, da se o teh problemih resno pogovorijo z vodstvom temeljne organizacije in predstavniki kadrovskega sektorja.

Lilijana Kos

VODJE O VODENJU SAMOUPRAVNIH DELOVNIH SKUPIN (2)

Prejšnji teden smo prikazali nekatere temeljne strukturne karakteristike vodij samoupravnih delovnih skupin (SDS), ki smo jih anketirali konec februarja letošnjega leta. Opozorili smo na dejstvo, da tudi vodje SDS smatrajo, da naj bi bili vodje SDS voljeni. V današnji številki pa bomo poskušali, na osnovi mnenj vodij SDS in analiz samoupravnih odločitev (razprav), spregovoriti o uveljavljanju samoupravne vloge SDS.

Samoupravne delovne skupine smo v Železarni ustanovljali s predpostavko, da je sistem samoupravljanja oblikovan na delovnih skupinah, zelo primeren način za izboljševanje samoupravnega posameznika v delovni organizaciji. Uvedba delovnih skupin je namreč pokazala pričakovane rezultate tako na področju samoupravnih odnosov, kot v pogledu posameznikovega odnosa do samoupravljanja (A. Tušar, 1972). B. Kavčič navaja dvojne vzroke, zaradi katerih se je razvila ta oblika notranje organiziranosti temeljnih organizacij: **tehnično tehnološke in samoupravne**. Odločilni so bili samoupravni, saj je tehnologija, ki jo pri nas uvažamo toliko starejšega tipa, da tehnoloških razlogov za uvajanje samoupravnih delovnih skupin ni bilo veliko oz. niso bili odločilni.

Ko poudarjamo pomen samoupravne vloge SDS, pa nikakor ne moremo mimo opozoril, da samoupravna delovna skupina ni in ne bo uspela

uveljaviti (uresničiti) svojo samoupravno vlogo, če se (med drugim) ne bo uveljavila tudi kot proizvodni sestavek, če tudi področje »delovnih« kompetenc ne bo natančneje opredeljeno. »Razdvojenost samoupravne od delovne vloge delovne skupine je spremenila samoupravno delovno skupino v glasovalni aparat in forum informiranja o predmetih odločanja, ki so po zakonu obvezni.« (M. Vegnuti, Odgovornost samoupravnih delovnih skupin, Železarni, dne 23. septembra 1982). Koliko je samoupravna delovna skupina »glasovalni aparat in forum informiranja« mora pokazati podrobnejša analiza. Brez dvoma pa je treba uresničiti samoupravljanje tudi pri opravljanju del in nalog, in ne samo pri odločanju na zborih in v drugih oblikah odločanja.

Te ugotovitve lahko navežemo na naslednje vprašanje, ki smo ga postavili vodjem SDS:

»O KATERIH PROBLEMIH SE NAJBOLJ SMISELNO RAZPRAVLJA NA SESTANKIH VAŠE SDS OZ. ZBORIH DELAVCEV?«

	Železarna Jesenice	TOZD	Delovne skupnosti
kadrovska problematika in medsebojni odnosi	22,5 %	20,6 %	35,6 %
proizvodna problematika	56,8 %	62,4 %	17,9 %
gospodarski načrti in poslovni poročila	9,9 %	8,8 %	17,9 %
razprave o osnutkih in predlogih samoupravnih sporazumov in pravilnikov	9,5 %	7,2 %	25,0 %
oblike delegatske vprašanja, vrši samoupravno delavsko kontrolo, spremlja delo delegatov v del. svetu	0,9 %	1,0 %	0,0 %
brez odgovora	0,4 %	0,0 %	3,6 %

Pred 12 leti pa so vodje odgovarjali takole:

16,1 % — o kadrovske problematiki in medsebojnih odnosih
29,4 % — o problemih, ki se nanašajo na naše neposredno delo
17,9 % — o proizvodnji in obratni problematiki
9,8 % — o različnih poročilih uprave podjetja oz. strokovnih služb
8,0 % — o samoupravnih sporazumih oz. pravilnikih
12,5 % — o splošni politiki in stanju Železarne
0,9 % — kaj drugega
5,4 % — naša delovna skupina konstruktivno razpravlja o vsem.

Več kot polovico vodij SDS se je odločilo za alternativo »proizvodna problematika« in če primerjamo ta rezultat s staro raziskavo, kjer bi dobili ustrezno alternativo z združitvijo drugega in tretjega možnega odgovora, vidimo, da se je tudi takrat največ vodij odločilo za »proizvodno problematiko« (47,3 %). Na tretjem mestu je v obeh raziskavah »kadrovska problematika in medsebojni odnosi«.

Zanimive so primerjave med odgovori vodij v temeljnih organizacijah in tistih iz delovnih skupnosti. Medtem, ko so vodje SDS iz temeljnih organizacij ocenili, da se najbolj smiselno razpravlja o »proizvodni problematiki«, so v delovnih skupnostih dali prednost »kadrovske problematiki in medsebojnim odnosom« (35,6 %). Četrtna vodij iz delovnih skupnosti meni, da se najbolj smiselno v njihovi SDS razpravlja o »osnutkih in predlogih samoupravnih sporazumov in pravilnikov«, medtem ko je število tistih, ki so se odločili za »proizvodno problematiko« enako tistim, ki menijo, da se najbolj smiselno razpravlja o »gospodarskih načrtih in poslovnih poročilih«.

Če primerjamo delež tistih vodij, ki menijo, da se na SDS najbolj smiselno razpravlja o »osnutkih in predlogih samoupravnih sporazumov in pravilnikov« v obeh raziskavah, potem lahko opazimo skoraj popolno podobnost.

»KAKŠNE SO, PO VAŠEM MNENJU, INFORMACIJE, KI JIH DOBITE V PROGRAMU SAMOUPRAVNIH AKTIVNOSTI?«

	vedno pogosto	ali včasih	redko ali nikoli	brez odgovora
1. informacije so razumljive	33,8	51,3	1,8	13,1
2. so točne	55,9	26,5	1,6	15,8
3. so premalo kritične	12,2	64,4	8,1	15,3
4. so preobsežne	36,5	47,7	9,9	5,9
5. so strokovne, zanesljive	49,1	31,5	3,1	16,2
6. navajajo več možnih rešitev	7,7	54,0	24,3	14,0
7. ponavljajo že znano	8,6	62,6	14,9	14,0

Vodje SDS se največkrat odločajo za odgovor »včasih«, kar pomeni, da so informacije v »Programu samoupravnih aktivnosti« različne (po ra-

zumljivosti, kritičnosti, obširnosti itd.).

Precejšnje število vodij na to vprašanje ni odgovorilo (5,9 % do 16,2 %).

Verjetno ti vodje vprašanja niso dobro razumeli, ker zahteva nekoliko več pazljivosti in pozornosti. Zato bi kazalo v prihodnje zahtevnejša vprašanja oblikovati še natančneje in jasneje.

Iz odgovorov je razvidno, da vodje SDS ugotavljajo kot najbolj kritično kvaliteto informacij njihovo **preobširnost, nerazumljivost in nealternativnost**. Ker je izobrazbena struktura vodij SDS v delovnih skupnosti precej višja kot v temeljnih organizacijah, razlike med njimi niso presenetljive. Problem razumljivosti informacij za vodje SDS v delovnih skupnostih skoraj ne obstaja. Medtem ko 40,8 vodij SDS iz TOZD meni, da so informacije vedno ali pogosto preobširne, je takih vodij v delovnih skupnostih le 7,1 %.

Ključni problem, kar zadeva informacije za samoupravno odločanje, vidimo v tem, da informacije niso pisane za odločanje, t.j. niso pisane alternativno. Odločanje v sociološkem smislu je vedno odločanje med dvema ali več alternativami oz. možnostmi. Rekli bi lahko, da glasuje-

mo, namesto da odločamo, da na ta način SDS in samoupravne organe spreminjamo v glasovalni aparat, ki potrjuje tisto kar je bilo odločeno drugje.

Dejansko odločanje je mogoče samo če imajo delavci možnost izbora eno od več možnih rešitev. Če te možnosti nimajo, potem so samoupravljalci po pravilu pred prisilo, da glasujejo »za« ali »proti«, čeprav se sploh ne zavedajo posledic odločitev, za katero glasujejo.

Kriterij samoupravljanja in demokracije ne more biti število institucij, število ljudi v teh institucijah, število sestankov in udeležencev diskusij (npr. še pred časom se je moč delegatskega sistema ocenjevala s številom delegatov in delegacij itd.). Vendar smo v naši raziskavi vseeno menili, da število razpravljalcev na sestankih SDS odraža kvaliteto razprav. Poleg tega je število razpravljalcev tisti kriterij kvalitete razprav, ki je tudi lažje empirično ugotovljiv.

V anketi smo postavili vprašanje:

»KDO JE SODELOVAL V RAZPRAVI NA SESTANKIH SDS?«

	večina delavcev	manj kot polovica	le stalni razprav.	razprave ni bilo	brez odgovora
1. dogovor o sanaciji Gorenja	45,9	18,5	29,3	5,4	0,9
2. gospodarski načrt za leto 1984	26,6	32,9	27,5	9,0	4,0
3. sprememba prodajnih cen izdelkov črne metalurgije	24,8	18,9	30,6	23,4	2,2
4. SaS o ustanovitvi območne vodne skupnosti Gorenjske	17,1	14,0	37,9	27,5	3,6

Vidimo, da je bilo število razpravljalcev zelo različno glede na konkretne obravnavane zadeve. Tudi na osnovi zapisnikov SDS lahko sklepamo, da je bila razprava o dogovoru za sanacijo Gorenja kvalitetna ali vsaj razgibana. Tega ne bi mogli reči za razpravo o samoupravnem sporazumu o ustanovitvi območne vodne skupnosti Gorenjske ali pa za številne druge razprave, ki zadevajo samoupravne sporazume (predlogi sprememb, dodatki k samoupravnemu sporazumu, spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma, itd.). V letu 1983 se je od 59 zadev iz »Programa samoupravnih aktivnosti« skoraj vsaka druga nanašala na samoupravne sporazume.

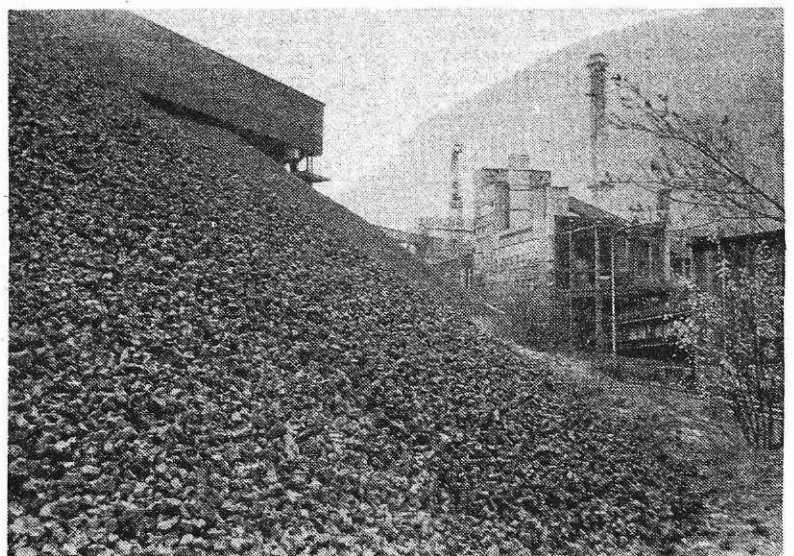
Na tem mestu bi veljalo opozoriti na »Program samoupravnih aktivnosti za februar 1984« ki je zajemal kar osem točk. Med njimi tudi zaključni račun za leto 1983 in poročila o delu SIS v letu 1983 in programi za leto 1984. Ni presnetljivo, da so bile razprave na sestankih SDS v mesecu februarju zelo slabe in da je bilo pripomb in vprašanj manj kot običajno. Takega — grobo rečeno — protisamoupravnega dejanja si v prihodnje ne bi smeli več privoščiti.

Brez dvoma lahko pritrdimo Kavčičevi ugotovitvi, da so mehanizmi odločanja v OZD preobremenjeni: »Za rutinske odločitve je dovolj da samoupravno sprejememo pravila njihovega sprejemanja in da vsem prizadetim omogočimo možnost kontrole in ukrepanja. Ni potrebno, da cel kolektiv zgublja čas za takšne odločitve.« Na nekem drugem mestu pa pravi Kavčič tudi naslednje: »Manj pomembnih in nespornih odločitev najbrž sploh ne bi bilo treba dajati na zbor delavcev.«

Razmišljanja v tej smeri so vsekakor spodbudna, vendar — kot lahko razberemo iz teh dveh citatov — premalo konkretna. Kavčič namreč nič ne pove o tem, kaj so rutinske in kaj so manj pomembne in nesporne odločitve. Glede na to, da ne predlaga sprememb zakona o združenem delu, moramo kot kriterij pri razmejevanju odločanja po delegatih predelati kriterij, da se je potrebno z osebnim izjavljanjem odločati o **neodtujljivih** pravicah delavcev. Pojem neodtujljivih pravic — če gledamo ustavo, 13. in 14. člen — pa je tako širok, da praktično zajema vso samoupravno odločanje v organizacijah združenega dela. Edina rešitev bi seveda morala biti v tem, da v samoupravnih splošnih aktih konkretno in določeno razmejujemo odločanje z osebnim izjavljanjem in odločanje po delegatih. Tega pa v naših aktih ni, kar pa seveda ni samo pojav v Železarni, temveč obča slepa pega samoupravne zakonodaje, ki se — doktrinar zaradi premalo časa, ki ga predpisuje politična birokracija — največkrat zadovolji z prepisovanjem temeljnih zakonov.

Predlog Nece Jovanova je radikalnejši in posega v spremembe zakona o združenem delu. Jovanov meni, da

je obseg formalnih pravic in dolžnosti delavcev v obratnem sorazmerju z realnimi možnostmi in predpostavkami, da delavci te samoupravne pravice in dolžnosti tudi dejansko realizirajo. Zato je mnenja, da je nujna redukcija z zakonom določene

Aglomeracija (foto I. Kučina)

ZDENKA IN RADOŠLAV IMATA ZDAJ LEPSJE OTROŠTVO

Lani jeseni je osnovna organizacija sindikata TOZD Žičarna začela humano akcijo za zbiranje denarja za vsaj delno ozdravitev dveh neozdravljivih bolnih otrok njihovega dolgoletnega sodelavca Borislava Dončiča.

Zdenka in Radoslav imata že od rojstva enoplastno kožo, redko in pri nas neozdravljivo bolezen. Enoplastna koža se hudo rani že ob najmanjšem dotiku. Ker jima klinično zdravljenje pri nas ne bi moglo pomagati, sta starša sklenila, da bosta otroka odpeljala na klinično zdravljenje v Pariz. Predstavnik pariške klinike jima je namreč zagotovil, da bolezen pozdravijo najmanj šestdeset odstotno. Ker pa je bilo zdravljenje zelo drago, so se v akcijo za pomoč Zdenki in Radoslavu vključile vse temeljne organizacije in delovne skupnosti naše železarne in delovne organizacije ter posamezniki iz vse Slovenije.

Zdenka in Radoslav sta se po treh mesecih zdravljenja v Parizu vrnila domov. Njuno zdravljenje se je vidno izboljšalo, saj sta po sedemnajstih letih prvič uživala v tikanju in sproščenih igrah s sovrstniki.

Za starše pa skrbi še ni konec. Zdravila so zelo draga, saj samo za en mesec in pol potrebujejo 2.360 frankov ali 38.940 dinarjev. V septembru bosta Zdenka in Radoslav spet odšla v Pariz na kontrolo, da bo-

nih samoupravnih pravic in dolžnosti delavcev in njihovih institucij. Predlaga, da se zmanjša obseg vprašanj o katerih se odloča na referendumu, saj — po njegovem mnenju — niti teoretično ni mogoče realizirati vseh vprašanj, za katera zakon določa, da se odločajo na referendumu.

Pričakovali smo, da bo zadnja seja CK ZKS kaj več spregovorila o tako imenovani racionalizaciji mehanizmov odločanja (tudi v OZD). Na žalost razprava ni šla v tej smeri, tako da ostaja nakazan problem tudi politično odprt.

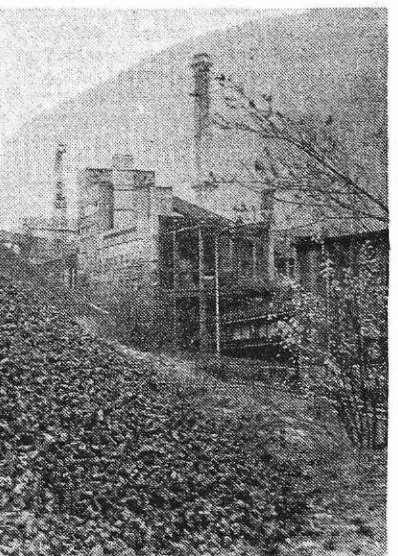
V prihodnji številki Železarja bomo spregovorili nekaj več o uveljavljanju samoupravne delovne skupine kot sindikalne skupine

Ivan Puc
in Mile Cenovič

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Predsednik zahodnonemške družbe Schloemann-Siemag, ki projektira in gradi železarske naprave, Heinrich Weiss, je pred kratkim povedal svoje mnenje, da se po letu 1983 železarska konjunktura v svetu spet oživlja. Po njegovem mišljenju bo to povzročilo tudi oživitve investicijske izgradnje, vendar bo šlo pri tem predvsem za racionalizacijske in modernizacijske posege in je pri tem posebej omenil visoko poprečno starost železarskih naprav v ZDA. Kot primer je navedel področje naprav za kontinuirno vplivanje jekla, ki je v zadnjem času precej oživelo. V železah v razvoju bo po njegovem mnenju tudi prišlo do bolj živahne dejavnosti na področju izgradnje železarskih objektov, vendar pri tem ne bo šlo za velike integracije železarne, temveč predvsem za mini železarne ter manjše obratne komplekse za predelavo jekla.

Aglomeracija (foto I. Kučina)

ZDENKA IN RADOŠLAV IMATA ZDAJ LEPSJE OTROŠTVO

Lani jeseni je osnovna organizacija sindikata TOZD Žičarna začela humano akcijo za zbiranje denarja za vsaj delno ozdravitev dveh neozdravljivih bolnih otrok njihovega dolgoletnega sodelavca Borislava Dončiča.

Zdenka in Radoslav imata že od rojstva enoplastno kožo, redko in pri nas neozdravljivo bolezen. Enoplastna koža se hudo rani že ob najmanjšem dotiku. Ker jima klinično zdravljenje pri nas ne bi moglo pomagati, sta starša sklenila, da bosta otroka odpeljala na klinično zdravljenje v Pariz. Predstavnik pariške klinike jima je namreč zagotovil, da bolezen pozdravijo najmanj šestdeset odstotno. Ker pa je bilo zdravljenje zelo drago, so se v akcijo za pomoč Zdenki in Radoslavu vključile vse temeljne organizacije in delovne skupnosti naše železarne in delovne organizacije ter posamezniki iz vse Slovenije.

Zdenka in Radoslav sta se po treh mesecih zdravljenja v Parizu vrnila domov. Njuno zdravljenje se je vidno izboljšalo, saj sta po sedemnajstih letih prvič uživala v tikanju in sproščenih igrah s sovrstniki.

Za starše pa skrbi še ni konec. Zdravila so zelo draga, saj samo za en mesec in pol potrebujejo 2.360 frankov ali 38.940 dinarjev. V septembru bosta Zdenka in Radoslav spet odšla v Pariz na kontrolo, da bo-

Lilijana Kos

ZVEZNI ZAKONI IN PREDPISI SE IZVRŠUJEJO NEDOSLEDNO IN NEIZENAČENO

(Nadaljevanje s 1. strani)

odvisno izvrševanje zveznih, s tem pa tudi republiških in pokrajinskih zakonov in izvajanja določene politike. S tem pa ni izključena odgovornost zveznih upravnih organov, posebej za izvrševanje zakonov, s katerimi so urejeni družbeni odnosi, ki so posebnega pomena za uresničevanje skupnih interesov v federaciji.

Kot je poudarjeno v poročilu, so zvezni upravni organi in zvezne organizacije pokazale precejšnjo aktivnost pri izvrševanju zakonov, dogovorov in družbenih dogovorov. V okviru svojih pooblastil so predlagali in sprejemali ukrepe v primerih, ko se zvezni zakoni, drugi predpisi in splošni akti niso dosledno izvrševali.

Izvrševanje zveznih zakonov je zelo zahtevno. K temu prispeva tudi dejstvo, da so v SFRJ v veljavi številni zakoni, drugi predpisi in splošni akti, kot tudi številni akti samoupravnega prava. Od sprejetja ustave SFRJ do 31. decembra 1983 je bilo sprejetih 641 zakonov. Veljavne zvezne predpise (272 zveznih zakonov, 188 sprememb in dopolnitev, 224 uredb, 1.053 odlokov, 382 odločb, 1.201 pravilnikov, 415 odredb, 82 navodil in 286 odločb) izvršuje 153.866 organizacij in skupnosti, 4.719 organov družbenopolitičnih skupnosti in 8.313 samoupravnih interesnih skupnosti, ostalih skupnosti in enot. Če dodamo k temu še predpise republik in pokrajin ter številne akte samoupravnega prava, je očitno, da je subjektivno izvrševanje vseh teh predpisov zelo oteženo njihovo zakonito izvrševanje.

RAZLIČNO IZVRŠEVANJE ZAKONOV

Izvrševanje zveznih zakonov na raznih področjih družbenega življenja je različno, je poudarjeno v poročilu. V veliki meri je odvisno od zahtevnosti družbenopolitičnih odnosov, ki se urejajo, števila in kakovosti predpisov ter pooblastila in organiziranosti organov, ki jih izvršujejo.

Na podlagi podatkov, ki so prikazani v poročilih zveznih upravnih organov in zveznih organizacij o izvrševanju zakonov iz njihovega delovnega področja, je mogoče sklepati, da se posamezni zvezni zakoni in drugi predpisi izvršujejo dosledno in popolno, medtem ko se drugi zakoni in predpisi uresničujejo nedosledno in neizenačeno, ali celo direktno kršijo. Ugotovljeno je bilo, da se zakoni, ki jih izvršujejo zvezni organi in za katerih izvršitev so ti odgovorni, na področjih, ki predstavljajo klasično funkcijo državne uprave, izvršujejo popolneje kot zakoni, za katerih izvršitev so odgovorni organi v republikah in pokrajinah in ki jih ti izvršujejo. To so posebej odnosi pri zakonih, s katerimi se urejajo materialna vprašanja.

Tako je poudarjeno, da se najpopolneje in najdosledneje izvršujejo zvezni zakoni in predpisi, ki urejajo področja ljudske obrambe, notranjih zadev, standardov in tehničnih normativov in metodologije, nato zakoni o zveznih blagovnih rezervah, kontroli letenja in drugi. Za izvrševanje teh zakonov je bilo sprejeto tudi največje število predpisov, tako da so popolnoma zagotovljene normativno-pravne podlage za njihovo izvrševanje. Pri njihovem izvajanju se niso pojavljali pomembni problemi, če pa so bili, so bili zaradi neustreznih delovnih sredstev ali pomanjkanja strokovnih kadrov. To pa ni bistveno vplivalo na izvrševanje zveznih zakonov na naštetih področjih.

Z druge strani pa so bili veliki problemi pri izvrševanju zakonov, ki urejajo ekonomske odnose družbenih subjektov. To se nanaša predvsem na zvezne zakone in druge predpise, ki urejajo enoten jugoslovanski trg, monetarni sistem in emisijo denarja, devizni sistem, zunanje-trgovinski promet ter kreditne in druge ekonomske odnose s tujino. Izvrševanje teh zakonov in predpisov je v poročilu ocenjeno kot nezadovoljivo, k temu pa prispeva tudi dejstvo, da so za njihovo izvajanje odgovorni zvezni upravni organi, izvršuje pa jih veliko število družbenih subjektov. To nasprotje je v praksi povzročilo številne probleme, ki jih je mogoče premagati le s pritegnitvijo vseh družbenih struktur.

NEPOPOLNO URESNIČEVANJE ZAKONOV

Ko je govor o zveznih zakonih in predpisih, s katerimi se urejajo odnosi na enotnem jugoslovanskem trgu, je v poročilu poudarjeno, da problemi pri njegovem delovanju nastajajo ne samo zaradi določenih mate-

rialnih razmerij v gospodarstvu in na trgu, ampak tudi zaradi neizvrševanja zveznih zakonov in neustreznih sistemskih rešitev, določenih v zveznih zakonih. Na tem področju je bilo sprejetih 13 zveznih zakonov, vendar lahko za nekatere od njih rečemo, da ne predstavljajo normativno zaokrožene celote, kar ustreza nezakonitemu obnašanju družbenih subjektov na tem področju.

Neizpolnjevanje dveh pomembnih sistemskih zakonov (o družbenem planiranju in oblikovanju cen) zelo negativno vpliva na tokove družbene reprodukcije in enotni jugoslovanski trg. To prav tako bistveno vpliva tudi na neizvrševanje ostalih zveznih zakonov, s katerimi se urejajo odnosi na jugoslovanskem trgu.

Poleg tega se ne izvajajo dogovori in družbeni dogovori na tem področju, posebej pa je situacija zapletena na področju, kjer se odnosi urejajo s samoupravnimi sporazumi. Ti se v večini primerov uporabljajo kot instrument izigravanja zveznih predpisov in sklenjenih dogovorov, kontrola njihovega izvrševanja pa je zelo otežena in skoraj nemogoča zaradi velikega števila teh aktov in zato, ker o njih ni evidence.

V poročilu je prav tako poudarjeno, da za področje energetike in industrije ni bilo sprejeto veliko število izvršilnih predpisov in to bistveno vpliva na izvrševanje zveznih zakonov. Zaradi povečane porabe tekočih goriv smo se na tem področju zatekli k intervencijskim zakonom. Tako se zakon o začasni prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za financiranje graditve novih termoelektrarn, toplarn in energetskih objektov na kurilno olje — mazut ne uresničuje povsod (razen v SR Bosni in Hercegovini, SR Sloveniji in SR Srbiji).

Prav tako se ne izvršuje niti zakon o zagotavljanju deviz za plačilo nafte in naftnih derivatov ter premoaga za koksiranje. Banke in drugi subjekti na različne načine izigravajo zakon in ne zagotavljajo deviz, ki so potrebne za njegovo uresničevanje.

V tem dokumentu je prav tako ugotovitev, da se niti zvezni zakoni s področja financ ne izvršujejo dosledno. Pri uporabi zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka so bile v organizacijah združenega dela ugotovljene številne nezakonitosti, ki so bile na podlagi intervencije službe družbenega knjigovodstva odpravljene. Pri izvrševanju zakona o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela je bilo prav tako ugotovljenih precej nepravilnosti. Številne so tudi kršitve zakona o zavarovanju plačil med uporabniki družbenih sredstev. Pri kontroli je bilo samo v devetih mesecih ugotovljeno, da 43 odstotkov uporabnikov družbenih sredstev ni spoštovalo zakona.

NEPRAVILNO IN NEZAKONITO OBNAŠANJE

Tudi na področju monetarno-kreditnega in deviznega poslovanja bank je bilo opaziti nepravilnosti pri izvrševanju zveznih zakonov, posebej zakona o Narodni banki Jugoslavije in zakona o denarnem sistemu. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da je kontrola bank nezadovoljiva, nasproti bankam in drugim finančnim organizacijam, ki ne spoštujejo zakonov in predpisov, izdanih za izvajanje skupne emisijske, denarne in devizne politike in skupnih temeljev kreditne politike, pa se ne nastopa z ustreznimi ukrepi.

Nezakonitost je bila ugotovljena tudi pri izvrševanju zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu. Pri izvajanju sistemskih rešitev ni funkcionalne povezanosti družbenopolitičnih skupnosti pri izvajanju politike, sprejete na tem področju, zaradi česar se te skupnosti različno obnašajo pri izvrševanju zveznih zakonov. Ker ni bil sklenjen dogovor o usklajevanju posebne politike prometnega davka za obdobje 1981—1985, je izvrševanje zveznih zakonov še nepopolnejše.

Ko je govor o izvajanju sistemskih zakonov, s katerimi se urejajo devizni odnosi, je v poročilu poudarjeno, da se zakon o deviznem poslovanju in kreditnih odnosih s tujino kljub sprejetim spremembam in dopolnitvam ne izvršuje, kot je določeno. Oblike kršitve zakona so različne, nezakonitosti pa je opaziti v vseh republikah in pokrajinah. Prevladuje predvsem nakup in prodaja deviz med domačimi organizacijami združenega dela. Poleg tega je bila na domačem trgu prodaja blaga pogojena z deviznim plačevanjem, so pa tudi pojavi, da so devize v nasprotju z zakonom v tujini.

Prav tako je zelo težko izvrševanje sistemskih zakonov o prometu blaga in storitev s tujino ter zakona o opravljanju gospodarskih dejavno-

sti v tujini. Pri obnašanju vseh subjektov je bilo opaziti nezakonita obnašanja.

Tudi pri uporabi carinskega zakona so bile ugotovljene določene nepravilnosti pri delu in nezakonita obnašanja posameznih carinaric v carinskem postopku. Organizacije združenega dela pogosto na različne načine izigravajo zakon, da bi si pridobile določene ugodnosti. Nedorečenost ali nejasnost v nekaterih predpisih otežujejo delo carinskih organov, zato bi bilo treba zakon o carinski tarifi in podzakonske akte znova natančno preučiti.

VZROKI ZA NEIZVRŠEVANJE ZVEZNIH ZAKONOV

Kakor je poudarjeno v poročilu, so za nepopolno izvrševanje zveznih zakonov na nekaterih področjih družbenega življenja številni objektivni in subjektivni razlogi. V zveznih zakonih niso vedno zagotovljeni ustrezeni instrumenti za njihovo izvrševanje. To je posebej značilno za zakone, ki jih izvršujejo republiški in pokrajinski organi, za njihovo izvrševanje pa so odgovorni zvezni organi.

S temi zakoni so zvezni upravni organi zelo redko pooblašteni, da dajejo obvezne instrukcije za izvrševanje zveznih zakonov. Tako na primer v zakonih, ki urejajo odnose na enotnem jugoslovanskem trgu, ni pooblastila, da zvezni upravni organi dajejo obvezne instrukcije, opravijo določene upravne ali inšpekcijske zadeve. Prav tako ima zvezni upravni organ pravico, da daje obvezne instrukcije samo za izvrševanje zadev v zvezi z določbo o bilih za bencin ali diel gorivo, medtem ko ta pravica ni določena za izvrševanje drugih sistemskih zakonov, od uporabe katerih je odvisno delovanje enotnega jugoslovanskega trga.

Poleg tega zvezni upravni organi ne uporabljajo na ustrezen način instituta opozorila v primerih nedoslednega izvrševanja zveznih zakonov. Organi v republikah in pokrajinah so zelo redko opozorjeni, da ne izvršujejo zakonov. Če pa že pride do tega, način opozorila ni ustrezen in v praksi ni sprejet kot pravni instrument, ki prispeva k doslednejšemu izvrševanju zveznih zakonov.

Na podlagi dosedanjega uporabe naštetih institutov, kot tudi obnašanje zveznih upravnih organov in zveznih organizacij glede na republiške in pokrajinske upravne organe, je v poročilu ocena, da ti niso bili dovolj pripravljeni za uporabo instrumentov, ki so jih imeli na razpolago, v primerih kadar se zakoni niso dosledno izvrševali.

Eden od vzrokov za nepopolno izvrševanje zveznih zakonov je tudi to, da zvezni upravni organi ne spremljajo redno izvrševanje zakonov in ker republiški in pokrajinski organi neredno obveščajo zvezne upravne organe o izvrševanju zveznih zakonov in predpisov, za katerih izvršitev so odgovorni zvezni upravni organi. Ta problem prihaja zlasti do izraza tam, kjer so odnosi med zveznimi in republiški ter pokrajinskimi upravnimi organi na področju izvrševanja zveznih zakonov zasnovani na medsebojnem sodelovanju, obveščanju in dogovarjanju.

SPREJEMANJE ZAKONOV NAMESTO IZVRŠEVANJA PREDPISOV

V poročilu je posebej poudarjen problem, ki se v praksi pojavlja na področjih, kjer so za izvrševanje zveznih zakonov odgovorni republiški in pokrajinski organi. Čeprav so v ustavi SFRJ določeni odnosi med temi organi, se največkrat izvrševanje zveznih zakonov uresničuje z izvrševanjem republiškega oziroma pokrajinskega zakona, ker republike in pokrajine sprejemajo svoje zakone namesto predpisov za izvrševanje zveznih zakonov. Zaradi tega so odnosi pri izvrševanju zveznih zakonov med temi organi drugačni od odnosov, ki jih določa ustava SFRJ. K temu prispeva tudi dejstvo, da večina izvršnih svetov republiških in pokrajinskih skupščin, razen SR Bosne in Hercegovine, SR Slovenije in SAP Vojvodine, ni z ustavami pooblaščen, da sprejema predpise za izvrševanje zveznih predpisov.

Vendar pa izvrševanje zveznih zakonov ni odvisno samo od obnašanja nosilcev izvrševanja, ampak tudi od same kakovosti zakonov in drugih predpisov. Nekateri zakoni so nejasni in težko razumljivi in to v veliki meri otežuje in onemogoča njihovo dosledno izvajanje.

Pomanjkanje sankcij ter njihovo nespoštovanje v praksi prav tako vpliva na obnašanje subjektov izvršitve. K zapletni situaciji prispeva tudi veliko število izvršilnih predpisov, s katerimi se urejajo tudi materialna vprašanja, ki niso urejena z zakonom.

Razen tega so primeri, da se z izvršilnimi predpisi določa tudi sprejemanje novih izvršilnih predpisov za njihovo izvrševanje.

Razlog za neizvrševanje posameznih zveznih zakonov je tudi to, da na posameznih področjih niso bili sprejeti vsi predpisi za izvrševanje zakonov, za izvrševanje katerih so pooblašteni zvezni upravni organi. To je na nekaterih področjih izvrševanje zakonov precej otežilo, ker niso bili sprejeti vsi zakoni in izvršilni predpisi in ti odnosi še niso popolnoma normativno urejeni (promet, elektrogospodarstvo, izvajanje investicijskih del v tujini).

DRUŽBENI DOGOVORI IN SAMOUPRAVNI SPORAZUMI

V poročilu je poudarjeno, da so dogovori, družbeni dogovori in samoupravni sporazumi postali ena izmed zelo uporabljenih oblik za urejanje številnih družbenih odnosov, zlasti na področju gospodarstva. Uporabljajo se tedaj, kadar določeni družbeni odnosi niso urejeni z državnimi akti in če nekaterih zakonskih določb v republikah in pokrajinah ne uporabljajo ali pa jih različno uporabljajo.

Prav na tem področju pa prihaja do pomembnih problemov, predvsem zato, ker sklepanje dogovorov in sporazumov traja zelo dolgo. Še večji problemi pa se pojavljajo pri njihovi realizaciji, kajti tedaj prihaja do izraza lokalni interesi.

Razlog za to, da sklenjeni družbeni dogovori niso bili izvršeni, je pogosto tudi dejstvo, da se z njimi določajo obveznosti za tiste subjekte, ki niso podpisali tega dogovora. Poleg tega je običajna praksa, da se z zakoni določijo, kateri odnosi bodo urejeni z družbenim dogovorom, pri čemer pa se ne upošteva, kdo bo dejansko izvrševal ta dogovor.

Velik problem za delovanje dogovorov in sporazumov v praksi je slaba evidenca o sklenjenih dogovorih, družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih ter pomanjkanje sankcij za njihovo izvršitev.

Državna uprava, je poudarjeno na koncu poročila, ni bila usmerjena in usposobljena, da predvsem opravlja svojo osnovno funkcijo, funkcijo izvajanja določene politike ter izvajanje zveznih zakonov. Usposabljanju in organiziranju za izvrševanje te naloge ni bilo posvečene dovolj pozornosti. Tako organizacija dela v zveznih upravnih organih in zveznih organizacijah še ni dovolj prilagojena potrebam učinkovitega izvrševanja zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov. Događa se, da so pristojnosti dvojne, da se naloge in dela prepletajo, obstaja pa občutek, da se odgovornost zveznih upravnih organov za izvrševanje funkcij pokriva z odgovornostjo Zveznega izvršnega sveta. Poleg tega v večini zveznih upravnih organov in zveznih organizacij primanjkuje strokovnih kadrov, zlasti tistih, ki naj bi izvrševali zvezne zakone in sprejemali ustrezne ukrepe.

STALIŠČA ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA

Obenem s poročilom so bile delegatom poslani tudi Ocenje in stališča Zveznega izvršnega sveta o izvrševanju zveznih zakonov in drugih predpisov ter predlogi in aktivnosti.

Zvezni izvršni svet ocenjuje, da morajo vsi subjekti, odgovorni za izvrševanje zakonov, na vseh ravneh, v mejah svojih z ustavo določenih pravic, dolžnosti, pooblastil in odgovornosti, stalno ukrepati, da bi zagotovili pogoje za izvrševanje zveznih zakonov in drugih zveznih predpisov.

Zaradi doslednega izvrševanja zveznih zakonov in drugih predpisov je treba krepiti odgovornost izvršnih in upravnih organov v republikah in pokrajinah do celote delegatskega sistema za izvrševanje njihovega političnega, kadrovskega, organizacijskega in vseobsežnega usposabljanja za opravljanje teh nalog. Prav tako je treba krepiti funkcionalno povezanost (ne pa hierarhične nadrejenosti) teh organov in zveznih upravnih organov zaradi zagotavljanja doslednega delovanja sistema v celoti.

Zato je nujno, da se v republiških in pokrajinskih skupščinah nenehno obravnava delo izvršnih in upravnih organov ter da skupščine ukrepajo, da bi se krepila odgovornost teh organov za dosledno izvrševanje zakonov. Iz istih razlogov mora tudi Skupščina SFRJ in njena delovna telesa redno obravnavati delo in odgovornost zveznih organov, kot tudi republiških in pokrajinskih na področju izvrševanja zveznih predpisov in da sprejme ustrezne ukrepe.

Zvezni upravni organi morajo usmeriti svoje celotno delovanje in angažiranje v izvrševanje zveznih zakonov, kot svoje osnovne funkcije. Prav tako so dolžni sistematično spremljati izvrševanje zveznih zakonov ter uresničevanje ustavnosti in zakonitosti na tem področju.

Treba je preučiti posamezne zakonske rešitve o pooblastilih zveznih inšpekcij in drugih zveznih upravnih organov. Pri tem je treba zlasti preučiti sedanjo rešitev v zakonu o zvezni tržni inšpekciji, po kateri je ustavna obveznost zveznih organov prenesena na republiške in pokrajinske organe, saj je s to rešitvijo zmanjšana ustavna odgovornost zveznih organov za izvrševanje zveznih zakonov in drugih predpisov.

Prav tako je treba preučiti dosedanja usmeritev, da se z zveznimi zakoni predpisuje, da izvedbeni predpisi urejajo materialne odnose in da se predpisi sprejemajo v soglasju s pristojnimi republiški in pokrajinskimi organi. Na ta način bo zagotovljeno, da bodo materialni odnosi urejeni z zakoni, izvedbeni predpisi pa sprejeti pravočasno.

V stališčih Zveznega izvršnega sveta je poudarjeno, da bo ta organ, na podlagi svojih ustavnih pooblastil in odgovornosti nenehno spremljal in ocenjeval delo zveznih upravnih organov, njihovo usmerjenost v izvrševanje zveznih zakonov in drugih predpisov, njihovo notranjo organizacijo in kadrovske usposobljenosti. Zvezni izvršni svet si bo pri svojem delu prizadeval, da bo kakovost predpisov med pripravo, predlaganjem in sprejemanjem takšna, da bodo vsebovali in zagotavljali glavne pogoje za njihovo dosledno uresničevanje ter da se bo procedura priprave in sprejemanja zakonov ter drugih predpisov spoštovala v največji meri.

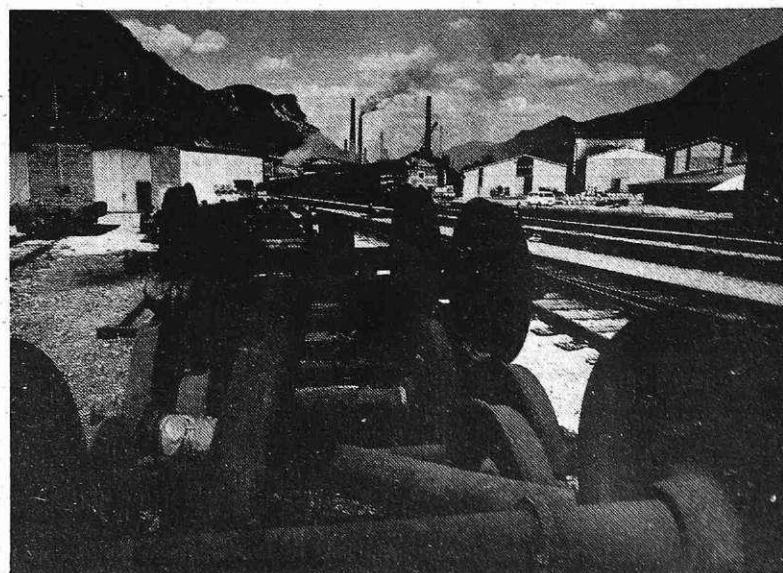
Poleg tega je treba nujno z organizirano akcijo zavestnih subjektivnih sil sinhronizirati in usmeriti dejavnosti vseh družbenih struktur v določeno, dosledno in brezkompromisno sprožanje vprašanj in določanja konkretne, ne samo pravne, marveč tudi politične odgovornosti za neizvrševanje zakonov, ker je samo tako mogoče zagotoviti tudi večjo stopnjo uresničevanja ustavnosti in zakonitosti, s tem pa tudi izvrševanja zveznih zakonov.

(Poročevalec Skupščine SRS in SFRJ za delegacije in delegate 16/X z dne 22. maja)

Železarski globus

BOLGARIJA

V sklopu izgradnje bolgarske železarske industrije gradijo v tej državi 50 km jugozahodno od glavnega mesta Sofije, nove železarske obrate s kovačnico in jeklo livarno. Projekt se zgleduje po podobni japonski tovarni, ki pripada japonski železarski družbi Kobe Steel Co, ki tudi dobavlja potrebno opremo in izvaja montažo ter šola potrebne kadre. Z montažo naprav so pričeli v začetku leta 1984, pričetek obratovanja pa je predviden v letošnjem avgustu.

Na nasipu Železarne (foto F. Sluga)

ODOBrena GRADBENA POSOJILA ZA LETO 1984

Odbor za stanovanjska vprašanja pri delavskem svetu Železarne Jesenice je na osnovi prijav za dodelitev gradbenih posojil obravnaval 244 vlog. Ugotovil je, da so bila gradbišča vseh prosilcev pregledana z namenom, da se ugotovi resničnost navedb prosilcev in upravičenost do posojila. Za 232 primerov je ugotovil upravičenost za dodelitev, v 12 primerih pa so člani odbora ugotovili, da prosilci za posojilo ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev posojila.

Na osnovi ugotovitev komisije na terenu je odbor dodelil:

- 2 posojili za nakup etažnega stanovanja v družbeni gradnji,
- 79 posojil za novogradnje, popolne adaptacije, nakupe stanovanj v zasebni lasti ali za nakupe zasebnih stanovanjskih hiš,
- 148 posojil za adaptacije,
- 3 posojila do limitov iz preteklih let.

Objavljamo spisek upravičencev do gradbenih posojil, da se v 15-dnevni javni razpravi ugotovi, ali obstajajo zadržki za dodelitev posojila posameznikom. Po 15 dnevni javni razpravi bo odbor ponovno obravnaval morebitne pripombe. V kolikor pripomb ne bo, bo strokovna služba klicala upravičene prosilce za podpis pogodbe.

KADROVSKI SEKTOR oddelek za družbeni standard

Tek. št.	Priimek in ime	TOZD	Del. št.	Odobreno posojilo din	Tek. št.	Priimek in ime	TOZD	Del. št.	Odobreno posojilo din	Tek. št.	Priimek in ime	TOZD	Del. št.	Odobreno posojilo din
1.	Aleš Alojz	Vzdrževanje	32458	144.000	79.	Kogoj Janko	Stroj. del.	33.370	144.000	156.	Ravnik Jože	Stroj. del.	81381	144.000
2.	Arih Janez	ETN	12574	144.000	80.	Kogovšek Milan	Plavž	25652	144.000	157.	Ravnik Marjan	Jeklovlek	28880	360.000
3.	Arhar Janez	Vzdrževanje	26718	144.000	81.	Komel Ivan	upokojenec	—	144.000	158.	Ravnik Milan	Vzdrževanje	34115	360.000
4.	Arhar Milena	KSI	35316	360.000	82.	Konič Anton	Rem. del.	10569	144.000	159.	Razinger Boris	Rem. del.	29527	144.000
5.	Ažman Aleksander	Energetika	33538	144.000	83.	Koprivec Andreja	KO—FI	35301	144.000	160.	Razinger Janez	Rem. del.	29429	144.000
6.	Ažman Miha	HV Bela	31414	144.000	84.	Koren Danica	KSI	32752	144.000	161.	Razinger Marija	upokojenka	—	144.000
7.	Babnik Alojz	ETN	30173	144.000	85.	Korošec Janez	Žičarna	25209	144.000	162.	Rekar Marjan	Transport	29019	144.000
8.	Back Mirko	Energetika	23120	144.000	86.	Koselj Ivan	upokojenec	—	360.000	163.	Reiner Bojan	Energetika	34375	144.000
9.	Bauman Bojana	KSI	34131	360.000	87.	Košir Franc	Stroj. del.	27923	360.000	164.	Repe Janez	ETN	81376	144.000
10.	Bauman Janez	ETN	30811	360.000	88.	Košir Roman	Rem. del.	32314	360.000	165.	Resman Branko	Valj. d. pl.	15206	144.000
11.	Beravs Bernarda	Vzdrževanje	81532	144.000	89.	Kovačič Mija	Elektrode	35413	144.000	166.	Rijavec Zdenka	Valj. ž. in pr.	34567	360.000
12.	Bergant Helena	upokojenka	—	144.000	90.	Koželj Borut	Transport	27985	144.000	167.	Rogač Marjan	Žičarna	21987	144.000
13.	Bernik Darja	KSI	33465	144.000	91.	Kravanja Marija	upokojenka	—	360.000	168.	Ropret Alojz	Valj. bl. št.	23294	144.000
14.	Beznik Roman	REM. del.	33587	360.000	92.	Kristan Marjan	Stroj. del.	81004	144.000	169.	Ropret Milan	ETN	30497	360.000
15.	Biček Marjeta	KO—FI	34595	360.000	93.	Krivec Marija	upokojenka	—	360.000	170.	Rozman Bojan	Vzdrževanje	33796	360.000
16.	Bukovnik Albin	Energetika	20467	144.000	94.	Kržišnik Rajko	Rem. del.	60904	144.000	171.	Rozman Niko	ETN	80676	144.000
17.	Celarec Karla	Valj. bl. št.	35217	360.000	95.	Kržišnik Vencelj	upokojenec	—	144.000	172.	Rožanc Igor	Vzdrževanje	31203	144.000
18.	Cerkovnik Janko	Valj. d. pl.	33884	360.000	96.	Kunšič Jože ml.	Transport	29644	360.000	173.	Sajovic Kristina	KSI	80109	144.000
19.	Cestar Francka	upokojenka	—	360.000	97.	Kunšič Jože st.	Energetika	3438	144.000	174.	Sajovic Mihael	HV Bela	20162	144.000
20.	Ciglar Marija	upokojenka	—	50.000	98.	Lah Alojzija-Breda	Transport	80733	144.000	175.	Sekardi Stane	Rem. del.	24759	144.000
21.	Cuznar Marjan	Transport	31811	144.000	99.	Lah Franc	Transport	4033	144.000	176.	Selko Jakob	upokojenec	—	144.000
22.	Černe Božidar	Vzdrževanje	31576	360.000	100.	Laslo Nataša	Elektrode	25047	360.000	177.	Smolej Bogdan	Žebljarna	23628	144.000
23.	Čučuk Said	Stroj. del.	30156	144.000	101.	Lavtičar Bojana	Jeklarna	31463	144.000	178.	Smolej Danica	KSI	27047	144.000
24.	Čufer Vojko	Vzdrževanje	28879	360.000	102.	Logar Franc	Valj. bl. št.	22940	144.000	179.	Soklič Marjan	upokojenec	—	360.000
25.	Debelak Gregor	Vzdrževanje	28235	144.000	103.	Luks Stane	Vzdrževanje	35700	144.000	180.	Soklič Marta	Energetika	80493	360.000
26.	Demšar Ivan	HV Bela	25570	144.000	104.	Manfreda Jože	upokojenec	—	144.000	181.	Sodja Štefka	upokojenka	—	360.000
27.	Dolanc Marko	Rem. del.	81263	144.000	105.	Markez Lilijana	KSI	26709	144.000	182.	Srna Anica	upokojenka	—	144.000
28.	Dolžan Janez	Vzdrževanje	19367	144.000	106.	Markez Valentin	Vzdrževanje	81503	144.000	183.	Sterle Marija	Stroj. del.	28082	144.000
29.	Eržen Ana	upokojenka	—	360.000	107.	Martinič Stanislav	Rem. del.	81602	360.000	184.	Sterle Mirko	Stroj. del.	23719	144.000
30.	Eržen Miro	HV Bela	30134	360.000	108.	Meglič Jožefa	upokojenka	—	360.000	185.	Sterle Tatjana	KSI	32019	144.000
31.	Ferbežar Alojz	upokojenec	—	144.000	109.	Merlin Jakob	Jeklarna	16581	144.000	186.	Struna Ciril	Jeklarna	24869	360.000
32.	Ferjan Ciril	Energetika	14472	144.000	110.	Mirtič Irena	Energetika	81533	144.000	187.	Ščavničar Marjeta	ETN	32199	144.000
33.	Filipič Daniel	ETN	31317	144.000	111.	Mirtič Vinko	upokojenec	—	144.000	188.	Šemrov Leopold	KSI	16134	144.000
34.	Gaberšek Antonija	ETN	27289	360.000	112.	Mlakar Martin	Livarna	29624	144.000	189.	Šimic Alojz	Jeklarna	35683	144.000
35.	Galičič Jakob	Valj. bl. št.	21089	144.000	113.	Morič Daniel	Rem. del.	81114	144.000	190.	Šivic Janez	ETN	20599	144.000
36.	Gasparič Silvo	Energetika	35020	360.000	114.	Muršec Damijana	KSI	32416	360.000	191.	Škufca Ivica	ETN	28323	144.000
37.	Gluhar Matevž	Jeklovlek	80829	144.000	115.	Nagode Erna	KSI	80903	144.000	192.	Škufca Tatjana	KO—FI	33040	360.000
38.	Gregorc Jože	Valj. bl. št.	31263	144.000	116.	Noč Franci	Rem. del.	28042	360.000	193.	Šoberl Simona	KO—FI	32370	360.000
39.	Grilc Zarko	Stroj. del.	35725	360.000	117.	Noč Jože	Valj. ž. in pr.	15558	144.000	194.	Šolaja Drago	Elektrode	21812	360.000
40.	Grintov Bojan	Valj. ž. in pr.	33046	144.000	118.	Noč Jože	Stroj. del.	29730	144.000	195.	Šolaja Marija	Družb. preh.	60143	360.000
41.	Gržetič Helena	upokojenka	—	144.000	119.	Noč Martin	Stroj. del.	25558	144.000	196.	Štamfelj Jernej	Rem. del.	24034	144.000
42.	Haus Branko	Stroj. del.	30269	360.000	120.	Noč Zdravko	Vzdrževanje	28619	360.000	197.	Šteblaj Anton	upokojenec	—	144.000
43.	Horvat Anton	Stroj. del.	29610	360.000	121.	Novak Janez	upokojenec	—	360.000	198.	Tepina Anton	upokojenec	—	144.000
44.	Horvat Alojzija	upokojenka	—	40.000	122.	Odar Otnar	ETN	29825	144.000	199.	Terseljav Franc	Transport	5812	144.000
45.	Hrovat Niko	ETN	31042	144.000	123.	Omejc Janez	KSI	18212	144.000	200.	Torkar Izotok	Družb. preh.	60668	144.000
46.	Intihar Alojz	Vzdrževanje	32747	144.000	124.	Osojnik Božena	KO—FI	80466	144.000	201.	Torkar Stane	upokojenec	—	144.000
47.	Intihar Alojz st.	Vzdrževanje	20002	144.000	125.	Palovšnik Jože	Stroj. del.	10574	360.000	202.	Tramte Branko	Jeklarna	35123	144.000
48.	Iskra Janez	KO—FI	5507	144.000	126.	Panzalovič Boro	HV Bela	27848	360.000	203.	Traven Alojz	Stroj. del.	16361	360.000
49.	Jakopič Bernard	Stroj. del.	10954	144.000	127.	Papler Janez	Vzdrževanje	29811	360.000	204.	Trifkovič Teodor	HV Jesenice	12280	144.000
50.	Janc Božidar	Vzdrževanje	34228	360.000	128.	Pavliček Aleksander	ETN	80363	360.000	205.	Turšič Miroslav	HV Bela	20353	360.000
51.	Jansa Anton	Energetika	17573	144.000	129.	Pekolj Franc	upokojenec	—	360.000	206.	Urh Jože	upokojenec	—	144.000
52.	Jauh Stanko	upokojenec	—	144.000	130.	Perišič David	Valj. bl. št.	26640	144.000	207.	Urh Jože	Valj. ž. in pr.	19780	144.000
53.	Jazbec Pavel	Jeklarna	35165	360.000	131.	Pesjak Boris	KO—FI	29671	360.000	208.	Urh Stanko	Stroj. del.	18668	144.000
54.	Jensterle Anton	ETN	30766	144.000	132.	Peternel Aleksander	Vzdrževanje	34028	360.000	209.	Vengar Blaž	KO—FI	30209	360.000
55.	Jensterle Anton	upokojenec	—	144.000	133.	Peternelj Renata	KSI	35236	144.000	210.	Verdir Blaž	upokojenec	—	144.000
56.	Jerovšek Vasja	Stroj. del.	29130	360.000	134.	Peternelj Stanislava	upokojenka	—	144.000	211.	Vidic Vladimir	Vzdrževanje	31788	144.000
57.	Jeršin Gorazd	KSI	31938	144.000	135.	Peterman Primož	KO—FI	80735	144.000	212.	Vidmar Rudi	upokojenec	—	144.000
58.	Juran Ignac	Stroj. del.	20447	144.000	136.	Petkovič Niko	upokojenec	—	144.000	213.	Vogrinčič Franja	Elektrode	35678	144.000
59.	Kastelic Elizabeta	KO—FI	29944	144.000	137.	Pezdirnik Jože	Vzdrževanje	29739	360.000	214.	Zupan Angela	upokojenka	—	360.000
60.	Kavalar Janko	KSI	80917	144.000	138.	Pikon Boštjan	Vzdrževanje	34156	144.000	215.	Zupan Anton	Energetika	23279	360.000
61.	Katrašnik Darko	Valj. d. pl.	33509	144.000	139.	Pikon Janez	ETN	81516	360.000	216.	Zupan Milena	KO—FI	33000	100.000
62.	Kavčič Janez	Stroj. del.	32383	144.000	140.	Pintar Božena	KO—FI	80836	144.000	217.	Zupančič Andrej	Rem. del.	31688	360.000
63.	Kejzar Bogomir	Transport	20542	144.000	141.	Pintar Danilo	ETN	31151	360.000	218.	Žemva Marija	upokojenka	—	144.000
64.	Kemperle Marija	Energetika	20186	144.000	142.	Pintar Silva	ETN	31212	360.000	219.	Zidan Janez	Jeklovlek	23393	144.000
65.	Kerec Stefan	Jeklarna	17915	144.000	143.	Podlipnik Janez	Rem. del.	26115	360.000	220.	Žmitok Renata	Vzdrževanje	32940	360.000
66.	Klemenc Igor	ETN	31311	360.000	144.	Polajnar Dušan	Vzdrževanje	33338	360.000	221.	Zupančič Marta	KO—FI	26334	144.000
67.	Klinar Jasna	KSI	30575	144.000	145.	Polak Franc	ETN	81519	144.000	222.	Zurbi Justina	upokojenka	—	144.000
68.	Klinar Jože	KSI	34486	144.000	146.	Polc Mojca	KSI	34424	360.000	223.	Zvab Miloš	Valj. bl. št.	24036	144.000
69.	Klinar Simona	ETN	35488	144.000	147.	Polc Rozalija	upokojenka	—	360.000	224.	Zvagen Franciška	upokojenka	—	144.000
70.	Klinar Valentin	upokojenec	—	144.000	148.	Poljanec Albin	Energetika	25189	144.000	225.	Cesar Alojz	HV Bela	22623	360.000
71.	Kobentar Marjan	KO—FI	21322	144.000	149.	Potočnik Vlado	Rem. del.	15790	144.000	226.	Kernc Dušan	Rem. del.	28101	360.000
72.	Koblar Mita	HV Bela	35621	360.000	150.	Prevc Peter	upokojenec	—	144.000	227.	Kramar Stefan	Transport	23744	360.000
73.	Koblar Marija	KO—FI	15922	144.000	151.	Primc Jelka	Družb. preh.	60283	144.000	228.	Šmid Branko	Jeklarna	29704	360.000
74.	Koblar Stefan	upokojenec	—	144.000	152.	Puc Andrej	KO—FI	21323	360.000	229.	Salokar Milena	ETN	34268	360.000
75.	Koblar Marjan	Stroj. del.	32115	360.000	153.	Purgar Jože	Transport	20251	144.000	230.	Zalokar Miha	ETN	34229	360.000
76.	Kodrič Drago	Vzdrževanje	27329	360.000	154.	Purgar Staša	upokojenka	—	144.000	231.	Dimc Mirko	Stroj. del.	31013	432.000
77.	Kofler Stanko	Vzdrževanje	13813	144.000	155.	Radonjič Nada	KO—FI	31332	144.000	232.	Gruden Vladimir	Jeklarna	35692	432.000
78.	Kogoj Aleksander	Rem. del.	31193	144.000										

TUDI KRITIKA JE LAHKO GONILNA SILA V RAZVOJU SOCIALISTIČNE DRUŽBE

»Kar potemtakem lahko socialistična družba zahteva od družbene kritike, ni njena nezmisljivost, pač pa njeno socialistično izhodišče in cilj ter demokratska odgovornost za njeno učinkovanje na realna družbena razmerja, od katerih je odvisen razvoj socializma v danih okoliščinah.«

Edvard Kardelj

Gotovo je, da je na sedanji stopnji in v razmerah razvoja naše samoupravne socialistične družbe znova zelo aktualno vprašanje o vlogi in pomenu marksistične kritike. Pomembnost tega vprašanja izhaja iz spoznanja, da je potrebno z marksistično kritičnostjo razmišljati in presojsati ne samo o preteklosti, o sedanjih razmerah, praksi in teoriji, marveč tudi o nadaljnjem razvoju naše samoupravne socialistične družbe.

IBIZA — LJUBKI BELI OTOK SREDOZEMLJA

POGLED NAZAJ — KONEC POPOTOVALNIH RAZVAD

Mi smo se seveda držali navštev naše Brankice do konca enotedenskega bivanja na lepi »beli Ibi«^{ci}, kot jo opisujejo v turističnih prospektih. In zakaj beli otok? Zaradi snežno belih naselij in od sonca, vetra in morskih valov spranih belih čeri na njenih obalah. Čeprav na veliko reklamirajo otok kot edinstveno območje v Sredozemskem morju, kjer skoraj ni dežja, smo skoraj vsok dan doživeli kakšno močno ploho.

RAZGIBANA ZGODOVINSKA PRETEKLOST IBIZE

Ibiza je po veličini tretji otok na jugu Balearskega arhipelaga. Južneje je le manjši kot kljuka razpognjen otok Formentera. Na Ibizi z nekaj več kot 750 kvadratnih kilometrov kopnine prebiva nad 40.000 prebivalcev, od teh pa v glavnem mestu 12.000, ki se pretežno ukvarja s turizmom, gostinstvom in drugimi spremljajočimi dejavnostmi, kot je obrt, trgovina, ribištvo, vrtnarstvo in promet. S kmetijstvom, ki je bilo nekoč poleg ribištva glavna panoga na otoku, se dandanes ukvarja le kot s postransko dejavnostjo. V poletni turistični sezoni se število ljudi poveča kar za petkrat. Tujci naselijo domala sleherni pristaniški naselje. Zgodovina otoka je podobna severnejši sosedni Mallorci in zgodovini večine sredozemskih otokov.

Grki, ki so bili prvi znani zavejvalci, so Ibizo skupaj s Formentero imenovali Pythiuse. Za njimi so prišli Rimljani, ki so ji dali ime Ebusus, Arabci za njimi pa Yebisah. Po zgodovinskih zapisih so mesto Ibiza ustanovili Kartaginci že pred 2.600 leti, kar pomeni, da je ta eno najstarejših mest na svetu. V teku stoletij, ki so sledila je bilo mesto z otokom v rokah Grkov, Rimljanov in Arabcev. Od 13. stoletja pa je pripadalo kraljevini Kataloniji in Aragona. Leta 1.235 ga je za časa vladavine kralja Jakoba I. osvojil aragonski škof William Montegri. Od takrat naprej je bil otok vseskozi pod oblastjo raznih španskih vladarjev. Prebivalci Ibize izhajajo iz Katalonije, kar se kaže po njihovem govoru, v katerem je tudi dosti arabskih besed.

Zanimivo je, da na otoku razen ene osrednje vojašnice redne španske vojske, nismo nikjer opazili večjih letalskih ali pomorskih oporišč. Nato pakta, kot jih imajo na sosedni Mallorci, čeprav Ibiza ni ničmanj strateško izpostavljena, če ne še bolj kot severnejši otok.

Kot sem zapisal že v uvodu, se je dejansko turizem začel razvijati na Ibizi okoli leta 1950, ko je nekaj tujcev željnih samote in miru začelo graditi skromne počitniške hišice. Najprej so prišli Francozi, ki jih imajo za pobudnike turizma na otoku. Sledili so jim Angleži, pa seveda povsod navzoči Nemci, Švedi, Nizozemci in končno med zadnjimi Jugoslavlani, ki nas bodo ljubeznivi domačini bržčas še dolgo spet pogrešali?

Turisti seveda ne prihajajo na Ibizo samo poleti. Tudi v drugih letnih časih je otok vabljiv, zaradi blage klime tudi v zimskih mesecih. Z obilico skalnatih zalivov, lepih plaž in romantičnih naselij in vsepovsod po borovih gozdovih prepletenih sprehajalnih poti, je zares prijetno območje, ki je sleherni čas primerno za dopustovanje. Poleg vrhunskega turizma, ki se odraža v najsodobnejših hotelskih kompleksih z vsoto potrebno infrastrukturo, mondenih promenadah, marinah za jachte, je seveda dosti tudi takšnega, čemur bi lahko rekli improvizacija in uboga enostavnost. Kljub temu, da je človek na dopustu, mora kdaj pa kdaj zamižati na oko pred kakšno zadevo, ki mu ni všeč, so turisti, ki polnijo otoške kraje zadovoljni, vsaj navidezno. Podnebje na otoku je zelo milo. Temperatura niha med 10 do 30 stopinjami od zimskega do poletnega obdobja. V prospektih trdijo, da se je moč kopati v morju od marca do novembra, kar pa je očitna laž. Tudi konec maja, ko smo bili na Ibizi mi, razmeroma utrjeni srednjeevropski Slovenci in Avstriji, se ni nihče odločil za kopanje v morju, pač pa le v hotelskem bazenu. Morje takrat ni imelo več kot 18 stopinj.

Da pozimi ne pada sneg je povsem naravno, tako kot je samo po sebi umerno, da takrat na otoku dežuje in da piha močan veter. Za zimski dopust na Ibizi pa se bi navzlec vsiljivim propagandnim prijemom tamkajšnjih iznajdljivih turističnih delavcev, ne bi oddal. Bi že rajši izbral naš otok Hvar.

SVETOVLANSTVO PRODIRA V SLEHERNO VAS

Šele v avtobusu ugotovim, da nas gre v San Antonio le šest iz Slovenije in madžarska mladoporočenca iz naše Vojvodine. Torej nas bo v tem svetovljanskem letovišču na zahodni obali otoka le osem Jugoslovancev, sicer pa vseh 30 drugih, ki so se naložili v naš avtobus pripada avstrijski skupini. Večina Jugoslovancev, ki se je pripeljala z letalom, se je namreč odločila za počitnice na Mallorci. Izstopili so iz letala nazaj gred, ko se je vračalo v Jugoslavijo. Z Mallorce je že po dobri uri odpeljalo potnike, ki so že preživeli dopust pred nami.

Iz avtobusa najprej izstopijo trije Avstrijci že v hotelu pred mestom Ibiza. Nato razvažamo posamezne pare v hotele ob obali, dokler ne ostanemo sami Jugoslavlani in še zadnji avstrijski par. Večina najboljših hotelov je v mondenem zalivu Talamanca, kilometer, dva severno od mesta Ibiza, ali pa v novozgrajenem turističnem naselju Playa den Bossa pri stari pristaniški vasici San Jorge.

Povsod je že sočasno s turizmom prodirlo evropsko svetovljanstvo. Iz prometnega vrveža v primestnih križiščih Ibize se komaj z avtobusom pririneemo na glavno cesto, ki vodi v San Antonio. Kolone osebnih avto-

mobilov, taksijev, kombijev in avtobusov se gnete med tovornjaki, ki prevažajo zelenjavo, sadje in druge potreščine za turistični trg. Vmes se drenjajo še cestarska vozila, ki vozijo asfaltno mešanico za ceste, ki jo širijo proti San Rafaelu na sredi poti do San Antonia. Cesto so izravnali kot z ravnilom in jo razširili v štiripasovnico. Ko se peljemo po grčevnati pokrajini podobni naši Dalmaciji, opazujemo okoli po bližnjih hribovskih vse več belih malih hišic z rdečimi strehami. To so počitniške hišice domačinov iz Ibize pa tudi iz drugih krajev Španije. Šofer razlaga naši Brankici, da je zadnje čase tudi vse več Nemcev in Francozov, ki so poceni kupili zemljo in si postavili hiše, prave vile. Od šoferja zvemo tudi, da je pri sicer majhnem naselju San Rafael, skozi katerega pelje glavna cesta na zahodno obalo otoka, največji disko-klub v Španiji, imenovani »KY DISCO«. To je več pritičnih belih zgradb v značilni otoški arhitekturi, ki se v bujnim zelenju s ceste komaj opazi. Gre pravzaprav za velik ograjen park z vrsto teh stavb, v katerih so različno prirejene klubske prostore. Glavni vhod je oblikovan kot vhod v kakšen kavbojski ranč na jugu Teksasa. Čez dan je mirno kot na pokopališču, zvečer pa, ko zažarijo neonske reklame in raznobarne žarnice, nastane pravi »urnebes«. Vseokoli grmi, ropota, cvili in se lomi v najnovejših ritmih. Kljub zasoljenim cenam vstopnic in postrežbe, je disco San Rafael vsako noč nabito poln mladih in starih, dogodivščin željnih pesalcev in uživalcev nočnega življenja. Že navzven je videti, da je vse podrejeno užitkom sodobnega turističnega potrošnika. O kakšni izvirnosti bi težko dajal sodbo. Mišlim, da je vse skupaj le kopiranje ameriškega zabavnega biznisa.

Madžarska mladoporočenca, ki sta si za poročno popotovanje izbrala Ibizo, sta že ob prvem pogledu na skrite bele hišice z vsiljivimi reklamnimi napismi, navdušeno sklenila, da bosta še ta večer preskusila, kaj je tam notri zanju?

Čeprav smo bili takorekoč ves teden skupaj v istem hotelu, mlada zaljubljenca nista našla nikoli časa za klepet z drugimi. Kamorkoli sta šla, sta se držala za roke in gledala drug drugega kot da ni na svetu nobene stvari, ki bi bila vredna njune pozornosti. Rad bi ju videl čez dve, tri leta, da ne rečem čez deset?

SAN ANTONIO NEKOČ RIBIŠKO NASELJE, ZDAJ VRHUNSKO SREDOZEMSKO LETOVIŠČE

Iz Ibize smo z avtobusom prispeli do San Antonia v slabe pol ure počasne vožnje v pravi poletni sončni pripek. Predno smo prispeli do mesta, nas je zaustavila prometna policija. Na srečo smo že zapeljali na cestniški v senčen drevored. Obnavljali in širili so cestišče. Kolona težkih tovornjakov je prevažala zemljo in kamenje, nazaj greda po asfaltno mešanico. Druga vozila so morala čakati tudi po pol ure. V avtobusu je takoj stekla debata, da tudi v turistično razviti Španiji niso boljši od naših komunalcev, ki tudi najraje razkopavajo in popravljajo ceste v največji turistični sezoni. Treba pa je reči, da so cestarji in drugi komunalci precej bolj urni pri delu kot naši. Kot kaže, imajo boljšo organizacijo dela in tudi osterjši nadzor.

Nadaljevanje

Otopenal je za vse, kar se dogaja izven njega. Kaj mu pomagajo sedaj spomini na Zoranovega? Poznal ga je iz deških let! Kako je lepo igral na harmoniko! Pa kaj bi ogreval take reči? Ali je sploh bilo res nekoč tako, da ni bilo treba živeti v stalnem strahu pred smrtjo? Vse to je tako neresnično daleč neke! Morda so samo sanje? Ne, tudi sanje niso. Kajti tudi v sanjah se stalno srečuje s partizani in Nemci. Zato tolikokrat plane sredi noči pokonci.

Sorodnica je v trgu neke iztaknila peč in jo postavila v sobo velikega Lojza. Nekaj toplote daje. A prehitro spet izgine. Prostor, v katerem ne prebiva stalno človek, ne drži toplote, je dejala. Menda je res tako. Le da danes nikjer več ni toplote. Tudi v človeški bližini ne. Namesto nje je strah in sum in spet bojazen pa zbeganost.

V trgu so namestili vedno več vojaščin. V nekdanji sorodnični gostilni pa so se nastanili Kozaki. Sami mladi ljudje. Nič ne govorijo. Ali marširajo, ali pa mrko tičijo na pogradih, katerih je vse polna gostilniška soba in posebna soba in pivnica in še kuhinja.

V nasprotni gostilni čez cesto pa so vkvartirali policiste. Srednjeletnike. Berlinčane. Rejeni so in kadijo in postopajo okoli, pa gledajo za ženskami kot zrebci za kobilami.

Skozi Lojzevo okno, če je odtajana šipa, opazuje dijak policiste in si gredi brezdelje. Kje je zanos, ki ga je vsega premamila kdaj v počitnicah. Vedno se zgubi veselje v lijak neodločnosti...

Charlottino pismo je bral. Toplo je postajalo. Vroče se je širilo iz njene fotografije. Ljubica ima vedno nove besede svetlih pričakovanj. V nobenem filmu še ni tako govorila ljubica svojemu ljubljenu... V nobeni knjigi se še ni rojevalo tako kopnenje...

Zunaj v zimski tegobi nastane vrišč. Zadirčen glas se jači v psokah in groznjah. Gleda skozi okno.

Polijski major visoko na konju seka ob sebi z bikovko po Kozakih. Kot kvokani stojijo tuji uniformiranci in prenašajo germansko divjanje. Major je zaripel v obraz. Ali je pijan ali ga raznaša gnev do vsega, kar ni čiste arijske krvi?

Dijak diha s prezebljo dušo. Naslednje jutro si pošepetavajo tržani: Cel trop Kozakov je pobegnil k partizanom. Strojnice so nesli s sabo. Major nori, da bo vsakega ujetega osebno udrl in počasi ubijal kot stečeno zver.

VALENTIN POLANŠEK

120

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Burgi, čedno dekle, ki se je od poletnih počitnic razcvetela, se pajaši z oficirji. Prav v majorjevem štabu ima nekega lepota, ki jo opaja z rumčajem in ji streže z dobrotami, ki so dostopne samo frontnim dopustnikom.

Torej je trg in tukajšnja okolica frontno področje? je dvoumno spraševala terenka, ki je vedela tudi to, da Burgi hodi v okolico in se ne boji partizanov. Koliko zapletenosti, da nihče ne ve, kaj je pravega vmes! skrbi marsikoga.

Z vedejcem Koljo je dijak govoril o knjigi Janka Lavrina. Dijak najde z dijakom najprej skupno besedo.

Dostojevski in Nietzsche in Tolstoj je vsak problem zase. Nacisti prav Nietzscheja popačeno interpretirajo.

Tolstoj je mesiansko revolucionaren človekoljub.

Dostojevski seira podzavest.

Govorila sta tudi o pereh zadevah: Mnogo jih pride v partizane iz čisto osebnih razlogov. Iz trga so ljudje, ki niso niti narodno zavedni ne po politični plati demokrati in napredni. Gre mnogim le za rešitev lastne kože.

Kolja je vedel za dijakov vpoklic.

Na pomlad. Ta zima je gotovo zadnja.

Na božični dan leta 1944 so v trgu predvajali film »Ein glücklicher Mensch«. Film ni bil za mladino pod 18. let. Orožnik Platna je imel službo. Dijak mu je pokazal vpoklic in se protivil, češ v takem primeru zanj ne velja kino-prepoved. Orožnik je vztrajal na svojem »rajhsjugendsgesetz«, dijak pa se ni dal prepoditi. Končno je žandar odšel. Dijak pa po ovinkih vendarle v kino. Film je bil bedarija, brez sledu, kar bi utemeljevalo prepoved za mladino.

Burgi je bila še mlajša, pa je tudi sedela v dvorani.

Kar je dijaka močno oviralo, da bi se več zadrževal zunaj v zimi, je bila njegova obleka. Kar ničesar več ni mogel nositi. Kar je imel, in tega je bilo bore malo, mu je bilo vse pretesno. Najbolj pa je pogrešal primerne zimske smučarske hlače. Zakaj ni potepel uniform-hlače v Kranju? se je pogosto gibal, četudi je vedel, kako je bilo pri oddajanju. Sam dirce je bil navzoč in je nadzoroval vsak komad uniforme, kakor da varuje vse tiste sile in zaklade, ki bodo omogočili tudi kranjskemu učiteljsku dokončno Hitlerjevo zmago...

Tako je dijak nosil debele zadržane spodnjice, čez pa dolge sive hlače, prenašene iz neke sorodnikove cunje. Očim mu je dal visoke čevlje. Tako je zavihal hlačnice nad čevlji in jih povil z ovoji, da so sredi meč visele ostale hlačnice čeznje in je vse skupaj delalo vtis, da nosi nekaj smučarskim hlačam podobnega.

Prekleta beračija, sig hajl! mu je šlo od ponižanja skoraj na jok. Zabredel je spet v branje letnega poročila za šolsko leto 1943/44. (Dalje prihodnjič)

ČLOVEK IMA TAKOJ KAMEN V ROKI

Mi smo imeli tam pod Malim vrhom tudi grobo in trdo življenje, pa vendar so bila naša srca mehka, skoraj nežna. Veš spominjam se dobro, kako mi je včasih srce prav trepetalo od neke neznane in neizmerne miline, ki se je naselila vame in me plemenitila. Najbrž je prišla ta milina iz gozda, iz travnikov, iz polj, mogoče celo iz gnoj, ki je iz zemlje in iz zemlje, s katero smo živeli in dihal in za katero smo živeli. In kadar se spominam na mater, se mi mnogokrat orosijo oči, pa ne zato, ker je ni več, ampak na njeno prisotnost med nami, ki nas je plemenitila in nas navdajala s pogumom. Sedaj pa sem izrekel takšne grobe besede?

Zgoraj v četrtem nadstropju je bila nekakšna avla in ker sva kričala, so se začela odpirati vrata pisarn in okoli naju so se zgrinjali uslužbenci.

»Ljudje, ta človek mi je grozil! Razbil je mizo in potem je rekel, da bo razbil tudi moj gobec. Vprašam vas, ali imam jaz gobec? Cesa podobnega se nisem doživel pri tej hiši, čeprav sem že petnajst let član tega kolektiva!«

»Strašno, strašno, gospod Gaber,« je bilo slišati iz gruč, ki je še vedno naraščala.

»Še enkrat vas vprašam, ali imam jaz gobec, tovariši? Sem si zaslužil, da mi takle,« pri teh besedah je z roko pokazal name, »to reče.«

»Nezaslišano, gospod Gaber, da vam takle grobijo kaj takšnega reče. Samo pogledajte ga, kakšen primitivec je videti,« je bilo slišati iz gruč.

»In kako smrdi po znoju,« je spet prišlo iz gruč, neke blizu mene. Stisnil sem se k steni in gledal ter poslušal to skoraj množico ljudi. To oče je bil zame strašen dogodek. Zdel se mi je skoraj neresničen. Rad bi se spremenil v metulja in odletel skozi okno pod Mali vrh med rože in čebele. Poslušal bi zvoke travnika in potem bi odletel na materin grob. Spominjam se dobro, da je imela rada metulje.

»Kdo pa je pravzaprav ta človek?« je spet prišlo iz gruč.

»To je novi delavec. Deset dni je šel pri nas in od njega imamo sedaj več škode, kot koristi. Vidite to razbit mizo! Ko boste šli po stopnišču, si oglejte, kako je sveže prepletkan zid močno poškodovan. In kdo ga je poškodoval? Ta!« Gospod Gaber je spet z roko pokazal proti meni.

Gruča je valovila in mrmrala, potem pa se je zopet iz nje iztrgal glas: »Kakšen primitivec!«

Potem sem zaslišal neke čisto blizu ženski glas: »Kako močno smrdi po čebuli.«

Vidiš, oče, tvoje noge so smrdle po znoju. Moje telo tudi smrdi po znoju, ki ima še poseben zadah po čebuli. Najbrž je tista ženska mislila, da je zadah po čebuli značilen za takšne primitivce, kot sem jaz. Škoda, da je bilo toliko ljudi in nisem ugotovil, po čem smrdi ona. Kaj res smrdimo, oče? Kaj res smrdimo po umazaniji znotraj naših teles? Kaj ne bi bilo lepše, če bi dišali po dobroti, po ljubezni? Ti ne veš, kako hrepnim po takšnih dišavah.

Torej smrdim po znoju in čebuli, pa nisem jedel čebule. Dobro oče, po znoju že smrdim, nič ne rečem, ampak ali je po znoju smrdeti nečastno, te vprašam? Po moje oče, me je ta prekleta baba, za katero ne vem, po čem je dišala ali pa tudi smrdela, hotela grupirati; natančneje, hotela je povedati, da s tem mojim smradom po znoju in čebuli pripadam tistemu najnižjemu sloju ljudi, ki se ukvarja z najbolj umazanimi, grdimi in težkimi deli. Me naj hudič vzame, če ni tako mislila!

Toda bil sem že v nekakšnem zamaknjenem stanju in sem se tej gruč ljudi samo čudil. V meni je umirala upornost, ker sem prvič resnično začutil, kako je nasmiselna.

»Je Bosanec?« sem spet zaslišal ženski glas iz gruč. Ta glas je imel drugačno barvo od onega, ki je rekel, da smrdim

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

85. sejo 15. maja je izvršni svet OS Radovljica namenil obravnavi in sklepanju o obrambnih načrtih in obrambnih pripravih v organih občinske skupščine. Obravnaval pa je tudi nekatere premoženjsko pravne zadeve.

Izvršni svet OS Radovljica je na 86. seji 22. maja pregledal predlog dogovora o izhodiščih za določanje nekaterih izdelkov in storitev iz pristojnosti občine in predlog družbenega dogovora o namenski uporabi turistične takse v občini Radovljica. Sprejel je mnenje k sanacijskemu programu KŽK TOZD Mlekarne Kranj in k sanacijskemu programu Planuma TOZD Žitnice Kobla ter k predlogu sklada skupnih rezerv za pokrivanje izgub. Sprejel je sklep o razporeditvi novega delovnega časa v upravnih organih Skupščine občine. Razen tega je sprejel tudi več sprememb in sklepov o odkluku od sprejetih urbanističnih načrtov v Radovljici in Bohinju.

V sejni dvorani občinske skupščine je bila 23. maja popoldne problemska seja OK SZDL Radovljica. Po uvodnih besedah in na osnovi poslanih tez o problematiki delovanja delegatskega sistema v občini se je razvila živahna razprava. Ta je potekala v znaku kritike in pripravljenosti, da se stvari premaknejo na bolje. Opozorili so na odgovornost delegatov za izpolnjevanje dolžnosti in na usposabljanje zanje.

Občinski komite ZK Radovljica je 18. maja organiziral sklepno razpravo o aktualnih vprašanih inovacijske dejavnosti v občini. Razgovor je sklican na pobudo predsedstva OK ZK, ki je obravnavalo to problematiko v marcu. Na razgovor so bili povabljeni razen sekretarjev OO ZK in akcijskih konferenc ZK iz združenega dela tudi strokovni delavci, ki se v svojih delovnih organizacijah ukvarjajo z inovacijsko dejavnostjo. Na razgovoru so sprejeli stališča za pospeševanje inovacijskih dejavnosti. Ta stališča so dodali gradivu za problemsko konferenco o inovacijah, ki jo bo sklical CK ZKS.

Na volilno programski skupščini občinske organizacije ZZB NOV Radovljica, ki je bila 15. maja na Bledu, so v živahni razpravi kritično spregovorili o številnih negativnih pojavih v naši družbi. Posebno so obsodili klevetanje naše NOB, zlasti pa nerazumljiv izpad igralca Radka Poliča. Zavzeli so se za še večje vključevanje članov ZZB NOV v krajevno samoupravo in DPO ter zlasti za skrbno prenašanje tradicij NOB in zbiranje zgodovinskega gradiva. Za predsednika so ponovno izvolili Slavka Staroverskega, za podpredsednika Leopolda Černuša in za tajnika Franca Arha.

Predsedstvo OK ZSMS Radovljica je 23. maja sklicalo svet z ravnatelj in mentorji vseh osnovnih šol v občini. Beseda je tekla o skupnih prizadevanjih za evidentiranje in prijave osnovnošolske mladine v Pionirsko delovno brigado »Kokrški odred«, ki bo sodelovala v tretji izmeni MDA Kozjansko od 5. do 31. avgusta. Dogovorili so se tudi o programu za skupen sprejem učencev sedmih razredov v ZSMS.

V sodelovanju s Koordinacijskim odborom za varčevanje pri OK SZDL Radovljica in GG Bled je Center za mladinske

delovne akcije pri OK ZSMS Radovljica organiziral udeležbo mladinskih vodstev in drugih mladincev in brigadirjev ter predstavnikov DPO na lokalni akciji v Betinu na Bledu. Akcija je bila v soboto, 19. maja. Udeleženci, teh je bilo okoli 70, so odstranjevali vejevje in podrtja stebel in od vetra upošteveno gozdno pobočje Betina.

Na prvi seji novoimenovanega koordinacijskega odbora za stanovanjsko gospodarstvo pri predsedstvu OK SZDL Radovljica 15. maja so najprej obravnavali program dela in nalog odbora za leto 1984. Razpravljali so tudi o predlogu družbenega dogovora o skupnih elementih stanovanjske in komunalne politike, ki ga je objavil Poročevalec skupščine SRS št. 12 z dne 3. aprila 1984.

Na prvi seji sveta za varstvo okolja pri predsedstvu OK SZDL Radovljica so obravnavali program razvoja Triglavskega narodnega parka. Opozorili so, da v tem programu sodeluje kar 15 raznih institucij v strokovnih zadevah. Sprejeli so usmeritve razvoja do leta 2000 in program za obdobje 1986–1990. Razen tega je svet dal pobudo za ukrepanje pristojnih inšpekcijskih organov na farmi Blato, kjer je zaradi odtekanja gnojnice nevarnost okužbe. Prav tako so predlagali takojšnjo preprobo slehernega prometa in parkiranja na Linhartovem trgu v Radovljici. Izrekli so se tudi proti dozidavi zgradbe avtoservisa na Bledu.

Na Bledu je bil pred dnevi že 20. posvet strokovnjakov s področja računalništva in malih poslovnih sistemov. Posvetovanje je pripravil Birostroj iz Maribora.

V prvem tromesečju 1984 je bilo v gospodarstvu radovljiške občine izplačano za osebne dohodke 902.914.000 din. To je 49 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. V primerjavi z lanskim letom so se povečali OD za 19,1 %.

Smučarski center Kobla v Bohinju, ki spada kot TOZD v DO Planum-Radovljica je zaključil poslovno leto 1983 z izgubo v višini 7.302.399 din. Do maja so pokrili 2.497.622 din, za ostalo nepokrito izgubo pa so zaprosili kredit iz sredstev sklada skupnih rezerv občine Radovljica.

Odbor za izgradnjo telefonskega omrežja pri svetu KS Brezje je organiziral v soboto, 12. in petek, 18. ter v soboto, 19. maja, prostovoljno delovno akcijo. Vsaokrat je več kot 80 krajanov kopalo jarke za telefonski kabel in zasipalo jarke s kablom. Razen naročnikov telefonskega priključka so delali solidarnostno tudi nekateri drugi krajanji.

V Plamenu Kropa izkazujejo v prvem tromesečju 1984 ugodne proizvodne rezultate. Po količini so presegli plan proizvodnje za 3,8 % v primerjavi z lanskim letom. Indeksni pokazatelj prodaje izdelkov na domačem trgu so bili v marcu 79, za izvoz pa kar 273 točk. Vrednostno je znašal indeks prodaje doma 89, izvoz pa 211 točk.

V Verigi Lesce je bilo v prvem četrtletju 1984 več nesreč pri delu in tudi več izgubljenih delovnih dni zaradi poškodb kot lani v tem obdobju. Podatki kažejo, da je bilo v prvih treh mesecih letos 31 nesreč, lani 17. Letos so našli 491 izgubljenih dni zaradi poškodb, lani pa 345 dni. Lani je bilo na eno nesrečo poprečno izgubljenih 20, letos pa 15,8 dni, torej za dobre štiri manj.

V petek, 18. maja, zvečer je avstrijska državna televizija v redni oddaji »Politik am Freitag« svojim gledalcem predstavila novo Elanovo jadrnico »Elan 31«, za katero je v tujini, zlasti v Švici in Avstriji, veliko zanimanje. Oddajo so pripravili avstrijski novinarji pred kratkim v Portorožu, kjer so to plovilo prvič javno predstavili.

Indok center pri skupščini občine Radovljica je 16. maja izdal 4. številko Obzornika v 1.500 izvodih. Obzornik prinaša dopolnilno gradivo za 23. sejo vseh treh zborov občinske skupščine, ki ni bilo objavljeno v prejšnji številki. Razen tega objavlja povzetek analize razvojnih možnosti SRS do leta 1995 oz. 2000. Največ prostora je namenjeno srednjeročnemu programu razvoja Triglavskega narodnega parka. Objavljen je tudi pregled osebnih dohodkov vodilnih funkcionarjev občinske skupščine in obvestilo upravnih organov, Ljubljanske banke ter pismo bralca. Bralci pozdravljajo ta dopolnila. Prav bi bilo, da bi Indok center pozval občane, da se čimvečkrat oglašajo v Obzorniku.

Gorenjski muzej v Kranju je v marcu izdal obsežen katalog za razstavo Delavska kulturna društva na Gorenjskem do leta 1941 v nakladi 500 izvodov. Razstavo in izdajo kataloga so finančno omogočile kulturne skupnosti gorenjskih občin in Kulturna skupnost Slovenije.

V dvorani KUD v radovljiški graščini sta priredila v organizaciji KUD Radovljica harmonikarski koncert mladi radovljiški glasbenik Tomaž Čilenšek in Matjaž Barbo iz Ljubljane. Izvajala sta dela Bacha, Kabalevskega, Brehmesa, Bručija, Krombholza, Von Knorra, Fugazze in Fiale. Kot gost je nastopila tudi komorna harmonikarska skupina GŠ iz Ljubljane. Obisk koncerta je bil zelo dober.

Sobotni večer, 19. maja, so popestrili s celovečernim koncertom v avli osnovne šole »4. maj« v Begunjah člani moškega zbora KUD Stane Žagar iz Kroke in domači pevci zbora »Begunjsčica«.

Na povabilo Slovenskega dijaškega doma v Celovcu so bili 18. maja v gosteh pri slovenskih koroških dijakih člani Harmonikarskega orkestra Glasbene šole Radovljica pod vodstvom dirigenta Jožeta Ažmana in ravnatelja šole Egijsa Gašperšiča. Mladi radovljiški glasbeniki so bili lepo sprejeti, zlasti pa so navdušili rojake s koncertnimi točkami. Pozdravil jih je predsednik Slovenske prosvetne zveze iz Celovca Tomaž Ogriz. Srečanje mladih z obeh strani meje je pomemben prispevek k utrjevanju stikov slovenske mladine matične domovine in v mestu.

Na Blejskem jezero je bilo v soboto, 19. in nedeljo, 20. maja, peto tekmovanje za pokal Kranja in šesto za pokal Bleda v deskanju na vodi. Pomerilo se je 59 tekmovalcev iz Avstrije, Italije in Jugoslavije, oz. iz slovenskih klubov. Prva mesta so osvojili v moški in ženski konkurenci mariborski in ljubljanski tekmovalci. Regato sta organizirali broderski društvi iz Kranja in Bleda.

Zveza organizacij za tehnično kulturo občine Radovljica je bila letošnji organizator majskega srečanja mladih tehnikov Gorenjske. Srečali so se na Bledu, kjer se je pomerilo v raznih tehniških veščinah 165 mladih tehnikov iz gorenjskih občin in iz Kamnika.

PRESKROMNA TURISTIČNA PONUDBA V KS DOVJE-MOJSTRANA

V soboto, 26. maja, so se na letni konferenci zbrali člani Turističnega društva Dovje-Mojstrana. Udeležba je bila zelo dobra, saj je bila od 208 članov društva prisotnih polovica. Pregledali so delo društva v preteklem dveletnem mandatu. V razpravi so se dotaknili nekaterih aktualnih problemov v zvezi s prizadevanji za pestrejšo turistično ponudbo, izvolili so nov upravni odbor, podelili pa so tudi več priznanj in odlikovanj ob dveh društvenih jubilejih.

Predsednik društva Alfred Šprager je v svojem poročilu navedel izvršene naloge v preteklem obdobju, ob tem pa opisal tudi probleme, ki jih ni bilo malo. Člani društva so organizirali nekaj turističnih prireditev v kraju. Junija leta 1982 so skupaj s krajevno organizacijo ZB NOV pripravili prireditev »Radovna v encijanu«, ki je bila združena z odkritjem spominke plošče borcem-kurirjem na Lipoveh hiši v Radovni. Julija leta 1982 so organizirali kmečki dan v kraju s prikazom starih običajev. To prireditev so ponovno organizirali lani, vendar so ugotavljali, da je bila manj uspešna, predvsem zaradi slabega sodelovanja s hotelom Triglav ter drugimi organizacijami v kraju. V zadnjih dveh letih so dosegli lepe rezultate pri ocenjevanju urejenosti kraja. Posebno uspešno deluje turistični podmladek v osnovni šoli 16. december Mojstrana, ki je po aktivnosti ter uspehih na različnih tekmovanjih brez dvoma med najboljšimi v jeseniški občini. Aktivnost upravnega odbora društva je bila različna, nekateri so bili vedno pripravljeno poprijeti za delo, nekaj pa jih enostavno ni prihajalo niti na sestanke.

Na področju turističnega prometa v kraju niso zabeležili zadovoljivih rezultatov. Le za 1,3 odstotka je poraslo število gostov, nočitev pa so upadle kar za 10,5 odstotka. To je seveda veliko zmanjšanje in velja zapisati, da so bile sezone pred desetimi in več leti mnogo uspešnejše. V letih 1972, 1973 so zabeležili tudi 50.000 nočitev. Lani je bilo nočitev manj kot 21.000 ali več kot polovica manj.

Poseben problem za društvo predstavlja tudi naravno drsališče ob žičnici v Mojstrani, ki je bilo pred leti zgrajeno s kar precejšnjimi družbenimi sredstvi. Sedaj drsališče vztrajno propada, vsakdo se ga otepa. V upravljanje so ga v pretekli zimski sezoni prevzeli predstavniki hotela Triglav, vendar je kljub mrzli in suhi zimi spet samevalo neurejeno.

Razprava na letni konferenci društva je bila sicer pestra, vendar velja takoj poudariti, da ni dala bistvenega odgovora na vprašanje, kako v bodoče popestriti turistično ponudbo in privabiti čim več gostov. Člani turističnega društva ne bodo sami kos tej nalogi, potrebno bo večje sodelovanje in povezovanje vseh zainteresiranih v kraju. Sodelovanje s hotelom Triglav v preteklosti ni bilo najboljšje, žal pa tudi na letni konferenci ni bilo moč slišati pobud za skupne načrte v prihodnje.

Razpravljali so se dotaknili še nekaterih drugih aktualnih problemov. Tako so menili, da napisne table in kazipoti še vedno niso ustrezni, Mojstrana nima prospekta, tudi velike table s prikazom smeri v triglavsko pogorje, ki je bila včasih sredi Mojstane, ni več.

Poglavje zase je prehrana za goste in turiste. Nema lokrat hodijo po Mojstrani in sprašujejo, kje bi sploh lahko jedli, da ne izgubljamo besed o tem, da po 20. uri nikjer ne moreš dobiti niti sendviča. Skratka, turistična dejavnost je v kraju precej zamrla in kot so menili v razpravi, je vzrok tudi v tem, ker že pred leti ni bilo jasnih perspektiv za turistični razvoj in so se sicer zainteresirani raje odločili za delo v tovarnah.

Razprava je torej pokazala na probleme, vendar jasnih odgovorov ni bilo slišati. Ostaja torej predvsem upanje, da bodo člani društva kar najbolj aktivno uresničevali delovni program za naslednje obdobje. Čeprav je le okvirjen, zagotavlja možnosti za izhod iz sedanjega turističnega mrtvila.

V programu je zapisano, da se bodo člani boljše povezovali z društvi in organizacijami v kraju, zagotovili bodo tesnejše sodelovanje z občin-

sko turistično zvezo, pregledali bodo urejenost turističnih sob in poskrbeli za pridobivanje novih oddajalcev sob. Skrbeli bodo tudi za pridobivanje novih članov, predvsem iz vrst mladih ter v novozgrajenih naseljih v Mojstrani. Organizirali bodo turistični prireditvi »Radovna v encijanu« in »Kmečki dan«. Komisija za urejenost okolja bo skupaj s podobno komisijo pri svetu krajevnih skupnosti skrbel za urejenost kraja, nasadov, parkov in komunalno opremljenost. Komisija za turistični podmladek bo nadaljevala delo po ustaljenem programu, ki ga bo po potrebi še dopolnjevala.

Na letni konferenci so izvolili nov upravni odbor in za predsednika društva ponovno Alfreda Špragerja.

Drugi del letne konference je bil prijetnejši, saj so pustili probleme, spomnili pa so se dveh pomembnih jubilejev, ki bi jih morali sicer praznovati že leta 1982, in sicer 60-letnice Tujskega prometnega društva in 30-letnice sedanjega Turističnega društva Mojstana. Ker se je zavlekel postopek za podelitev odlikovanja Turistične zveze Slovenije, so ta jubileja skromno proslavili na letošnji letni konferenci.

Ob teh društvenih obletnicah je morda prav, da se bežno ozremo v preteklost in zapišemo nekaj zanimivosti iz pester in bogate turistične zgodovine Dovja in Mojstrane. Člani Tujskega prometnega društva, ki so ga ustanovili leta 1922, so že takoj po ustanovitvi uvideli potrebo po ureja-

nju cest, obnavljanju trgovin in gostiln z urejenimi kuhinjami in nočitvenimi zmogljivostmi. Razmah planinskega turizma med obema vojnama je nudil lepe možnosti za razvoj te dejavnosti, predvsem zaradi številnih npravnih lepote. Mojstrana je poleg hotela Triglav imela še sedem gostiln in štiri trgovine, ki so gostom nudile celotno preskrbo s hrano in prenočiščem. Na Dovjem so bile štiri trgovine in štiri gostilne, prav tako sta bili gostilni še v Radovni in pri Peričniku. Takratno društvo je že leta 1927 izdalo prospekt kraja z vsemi potrebnimi podatki, opisom prometnih zvez in cenikom storitev. Različne čase in vojno viхро je zatem doživljal turizem v teh krajih, gostišča so zastarela, mlajši so se vključili v razvoj industrije izven kraja, predvsem na Jesenicah.

Leta 1952 so ustanovili Turistično društvo Dovje-Mojstrana. Turizem je ponovno oživel, turisti so se vračali, kraj je spet postal privlačen. Po letu 1975 pa je kraj izgubil stik z razvojem turizma v tem delu Gorenjske doline, te posledice pa so še danes očitne in opazne. Sklenemo naj torej z upanjem, da se bodo lepi časi cvetočega turizma v Mojstrani in na Dovjem ponovno vrnili. Najvišja odlikovanja Turistične zveze Slovenije so za pomoč pri razvoju turistične dejavnosti na letni konferenci prejeli: zlati znak Turistične zveze Slovenije Avgust Delavec, Florijan Delavec, Franc Gaber, Francka Hu-

dovernik, Mato Krznarič, Aleksander Kotnik, Jože Košir, Mato Podrekar, Alojz Rekar st., Franc Tomšič, Srečo Zima, Albina Dobnikar, Jože Miklavčič, Franc Hrastar, srebrni znak: Drago Gliha, Anica Hlebanja, Vuko Lešnjak, Franck »Mrak, Janko Mrak, Malči Pold, Slavko Vucela, Milan Valentincič, Alojz Lipovec in Janez Peterneč; bronasti znak: Jelca Klančnik, Rudi Kokalj, Andrej Peterneč, Dora Potočnik in Jože Kramar. Podelili so tudi več društvenih priznanj za aktivno in požrtvovalno delo posameznikom, organizacijam in društvom v kraju za pomoč in sodelovanje.

J. R.

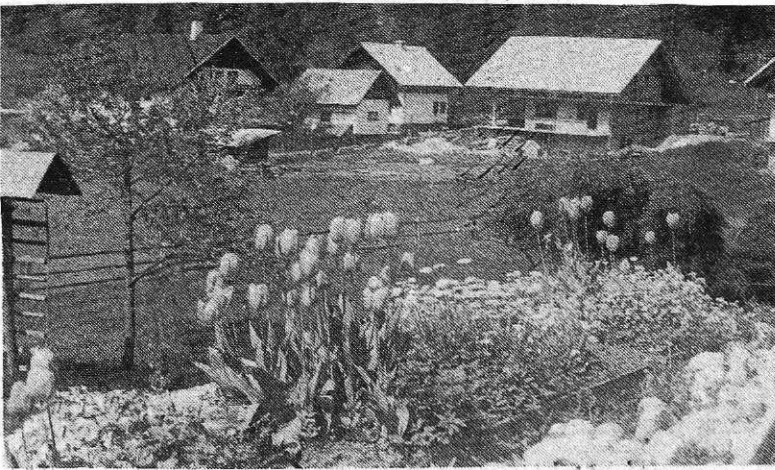
KLAVIRSKI RECITAL V RADOVLJICI

Na prvi junijski večer se ljubiteljem glasbe obeta privlačen glasbeni dogodek. V Radovljici bo koncertiral doma in v tujini uveljavljeni PIANIST ACI BERTONCELJ.

Osnovni življenjepisni podatki povedo, da se je rodil leta 1939, klavirski študij opravi leta 1960 na ljubljanski glasbeni akademiji in se pozneje izpopolnjeval pri znanih pedagogih v Salzburgu, Parizu in Rimu. Koncertno občinstvo mu je mnogokrat poskalo kot solistu, tudi kritika mu je priznavala mojstrstvo, ne le kot samostojnemu koncertantu, marveč tudi kot odličnemu članu komornih ansamblov. Na Akademiji za glasbo v Ljubljani prenaša svoje umetniške nazore na mlade rodove slovenskih glasbenikov.

Za koncert v Radovljici je Bertonecelj izbral dela štirih skladateljev: nemškega romantika J. BRAHMSA (1833–1897), svojevrstnega Američana G. GORSHWINA (1898–1937), nepogrešljivega Poljaka F. CHOPINA (1809–1849) in slovenskega sodobnika U. KREKA (1922), živečega v Lescah.

RECITAL BO JUTRI, V PETEK, 1. JUNIJA, OB 20. URI V RADOVLJIŠKI GRAŠČINI.

Na Poljanah nad Jesenicami (foto B. Blenkuš)

OB 60-LETNICI ZLOMA ORJUNE ODLOČUJOČ UDAREC FAŠIZMU

Med najpomembnejšimi dogodki v zgodovini delavskega gibanja pred vojno zavzema boj revirskega proletariata z ORJUNO 1. junija 1924 v Trbovljah eno najvidnejših mest v zgodovini naše partije. Z oboroženim odporom proletarskih akcijskih čet so ustavili orjunaški pohod in fašistom zadali odločujoč udarec, ki je privedel do zloma prvih fašističnih organizacij v Jugoslaviji.

Minilo je šestdeset let od tiste prvojunjske nedelje, ko je v ogorčenem spopadu v središču Trbovelj mlada revolucionarna sila rdečih revirjev zadala odločujoč udarec orjunašem, porajajočemu gibanju jugoslovanskega fašizma. Po prvi svetovni vojni so ideje velike oktobrske socialistične revolucije v Rusiji in program ustanovljene Komunistične partije Jugoslavije (1919) v rudarskih revirjih vplivale na razvoj enega najmočnejših komunističnih središč v boju za delavske pravice, mir, svobodo in socialistično družbo. Že 1. maja 1919. leta so v Trbovljah na velikem javnem shodu delavcev rudarji javno manifestirali svoje cilje in zahteve z gesli: »Dol z imperializmom«, »Živela socialistična republika«, »Enakopravnost narodov«, »Proč z vojno«, »Živel 1. maj 1919«.

Med ustanovitelj Komunistične stranke Slovenije so bili znani delavski voditelji, komunisti iz Trbovelj **Tončka Čec, Albert Hlebec in Robert Rinaldo ml.**, ki so zastopali trboveljske komuniste na ustanovnem kongresu stranke 11. aprila 1920 v Ljubljani. To je bilo v času, ko so komunistične organizacije v rudarskih krajih združevale v svojih vrstah večino delavstva, socialdemokratska stranka pa je izgubila svoj vpliv. Središče rdečih revirjev Trbovlje je postalo znano kot trdnjava komunizma in ponos združenega delavstva. V boju proti izkoriščenju in razmeram v družbi so se do leta 1923 zvrstile številne stavke rudarjev in ostalih delavcev, ki so jih v Trbovljah in Hrastniku vodili **Tončka Čec, Albert Hlebec, Franc Salamon, Andrej Forte, Franc Bedenik, Aleš Koplja, Franc Kozar** in drugi.

TRBOVELJSKA KOMUNA

Med solidarnostno stavko rudarjev z železničarji so trboveljski in hrastniški rudarji 21. aprila 1920 prevzeli v Trbovljah krajevno oblast in ustanovili trboveljsko komuno, ki so jo vodili rudarji **Jože Princ, Jože Gorjanc, Albert Hlebec, Anton Bajt in Robert Rinaldo**. Rudarji so zasedli občino, pošto, žandarmerijsko in železniško postajo in sami skrbeli za javni red in mir. Po treh dneh je komuno odpravila vojska, ki je zasedla Trbovlje.

Veliko zmago so komunisti dosegli na volitvah v ustavodajno skupščino Jugoslavije 28. novembra 1920, ko je v Trbovljah zmagala komunistična lista. Od 2.850 volilcev je 1893 oddalo glasove za komunistične poslance. Isto se je ponovilo na občinskih volitvah 12. maja 1921, ko so zmagali komunistični odborniki. Med 2.464 volivci je za komuniste glasovalo 1.572.

Trbovlje so takrat prvič dobile komunističnega župana **Jurija Hacinca**, za podžupana pa rudarja iz Hrastnika **Franca Podstudenška**. Čeprav jih je izvolila večina volilcev, vlada tem zakonito izvoljenim odbornikom ni dovolila uradovati, marveč je volitve razveljavila in na oblast postavila svoje gerente. Ko je vlada z Obznano in zakonom o zaščiti države v letu 1921 prepovedala delovanje KPJ in vseh njenih organizacij, so komunisti ustanovili nove legalne in druge delavske organizacije, prek katerih so delovali naprej. Nasilje vlada-joče buržoazije pa se je stopnjevalo.

Vpliv novoustanovljene KPJ je močno rasel, o čemer pričajo tudi volitve v tistem času in razvoj mezdni gibanj (1920–1924) jugoslovanskih, posebno slovenskih delavcev, ki so vedno prerasla v politična gibanja proti buržoaznemu družbenemu redu. Vsa ta delavska mezdna in politična gibanja je vladajoča buržoazija z žandarmerijo in vojsko dušila. Razen tega pa je sprejela vrsto represivnih ukrepov (Obznana, zakon o zaščiti države), s katerimi je bila partija postavljena izven zakona. Komunisti Jugoslavije, kakor je dejal **Boris Zihel**, so našli druge legalne oblike organiziranja in delovanja med ljudmi.

V takem ozračju so se tudi pri nas pričela pojavljati fašistična gibanja, kakršno je bila ORJUNA (Organizacija jugoslovanskih nacionalistov), ustanovljena leta 1921 v Splitu, kot odgovor reakcije na naraščanje revolucionarnega delavskega gibanja

in naraščajočo zahtevo po nacionalni svobodi in enakopravnosti.

Organizacija jugoslovanskih nacionalistov (Orjuna) je bila tipična kopija podobne fašistične organizacije v Italiji s povsem podobnimi cilji, isto metodo, organizacijo in celo podobno uniformo. V svoje vrste je rekrutirala, kot je v svojih spominih napisal **Miha Marinko**, »domišljave malomeščane, lumpenproletarce, kriminalne tipe brez vsakršnih moralnih zadržkov, ki so bili za parado in denar ter v svoji domišljavosti pripravljeni na vsa teroristična dejanja. Pod krinko plehkih patriotskih fraz o jugoslovanski enotnosti, socialni pravičnosti in podobnem so te uniformirane bande vzgajali predvsem za borbo proti revolucionarnemu delavskemu gibanju. Predstavljale naj bi osnovno politično silo za uvedbo absolutne monarhistične vladavine«.

Od vsega začetka je imela ORJUNA svoje postojanke v Dalmaciji, pa tudi na Slovenskem, drugod pa je morala tekmovali z drugim tvorbami fašističnega kova (ustaši, četniki itd.). Čeprav je ustanavljanje Orjune praktično šlo na roko velikosrbskemu hegemonizmu, v trdovratni obrambi unitarizma in tako imenovanega integralnega jugoslovanstva ni mogla računati na večji odmev med večnacionalnim prebivalstvom.

TERORISTIČNI POHOD

V letih po prvi svetovni vojni je v Zagorju z velikim uspehom delovalo kulturnoprosvetno telovadno društvo »Vesna«, ki je 1924. leta imelo 800 aktivnih članov, vključenih v številne društvene odseke. Društvo je prirejalo razna gostovanja s svojimi festivalnimi, telovadnimi, dramskimi, pevske, glasbenimi in drugimi nastopi v Ljubljani, Kamniku, Celju in drugod. Vsako gostovanje se je spremenilo v delavsko politično manifestacijo in društvo je postalo množično torišče političnega delovanja. To pa je razrednega nasprotnika bodlo v oči in zaradi tega je Orjuna nanje osredotočila svoje teroristične napade. Med člani »Vesne« in orjunaši so se množili spopadi.

Ta okoliščina je, kakor je pisal **Miha Marinko**, »narekovala potrebo po ustanavljanju posebnih obrambnih oddelkov. Njihov vojaški organizator in vodja je bil **Franjo Vulč-Vlado**. Ilegalno so jih snovali v vseh močnejših središčih, pod imenom PAČ (proletarske akcijske čete). Najmočnejše so bile v Ljubljani in v revirjih. V njih so bili skojevci, zanesljivi, pogumni in bojevit mladi fantje, ki jih je Vulč učil discipline in bojne veščine. Poleg oborožitve z bokserji, gumijevkami in podobnimi sredstvi, v pričakovanju večjih spopadov z Orjuno, so zbirali orožje in se organizirali v čete (50 do 60 ljudi), vode in desetine, vaje so maskirali z izleti v naravo in postali udarna pest naših organizacij v boju z Orjuno«.

Ko je buržoazija v letih 1923 do 1924 pripravljala novo ofenzivo proti delavskemu gibanju, je režim spodbujal načrtne in organizirane napade orjunašev na delavce in delavske centre. Prvega junija 1924. leta je Orjuna uprizorila enega največjih terorističnih pohodov, z izgovorom, da bo v Trbovljah na slavnosti razvila prapor. Pripravljala je veliko akcijo in zbirala vplivne sile iz vse države, da udarijo po znani trdnjavi komunizma. Vsi časopisi so bili tedaj polni vesti o nameravanem pohodu in fašisti niso skrivali svojih pravih namenov. Po navodilih pokrajinskega komiteja komunistične partije za Slovenijo so krajevne partijske in skojevske organizacije v rudarskih revirjih pripravile rudarje in ostale delavce na oborožen odpor. V ta namen so za boj v revirjih mobilizirali proletarske akcijske čete, na pomoč pa so prišle tudi čete delavske obrambe iz Ljubljane. Proletarske akcijske čete so svojo organiziranost in oborožitev ter akcijsko sposobnost že dokazale v uličnih spopadih v revirjih in ostalih industrijskih središčih Slovenije.

KRVAVI SPOPAD

V okolici gradu Gamberg so se pripravljali borci proletarske akcijske čete iz Zagorja, ki so jih vodili **Franc Zaman-Kokalj, Jože Marn in Miha Marinko**, Trboveljčani, ki so jih vodili **Konrad Čamer, Albin Erjavec in Albin Fric**, pa so vadili v okolici galskega doma na Kleku, hrastniški

borci pa pod vodstvom **Franca Kosa** in **Ivana Kolarja** v Bobnu pod Čecami. Na velikem shodu rudarske mladine iz revirjev, ki ga je 25. maja v Trbovljah sklicala krajevna organizacija Zveze delavske mladine Jugoslavije, so skojevci pozvali delovno mladino in delavce v boj proti fašizmu. Prvega junija zjutraj je krajevna partijska organizacija iz Trbovelj sklicala pred Rudarskim domom predvolilni ljudski shod, na katerem sta govorila **Ladislav Klinc** iz Ljubljane in **Albin Erjavec** iz Trbovelj, ki sta med govorom opozarjala na fašistično nevarnost, ki grozi delavskemu razredu.

Ko je skupina kakšnih 500 oboroženih fašistov v črnih fašističnih uniformah iz vseh krajev države z godbo dravske divizije prikorakala po glavni cesti v bližino Rudarskega doma, so jim borci PAČ, delavci Trbovelj, Hrastnika in Zagorja ter drugih krajev zastavili pot. V srditem spopadu, sredi strelav, detonacij bomb in bojnih klicev delavcev proti fašizmu so padale žrtve na obeh straneh. Godba se je razbežala, po prvem udarcu so se panično umaknili tudi orjunaši. Na cesti so obležale žrtve, star rudar in šestletni deček. Fašisti so izgubili tri orjunaške voditelje: **Šlajpoha, Žnidarčiča in Baltazarja** ter imeli deset ranjenecov.

Iz vrst delavcev in borcev PAČ so padli v boju: **Albin Fric, Jože Zupan, Jakob Očepek in Ivan Rozina**, nekaj pa je bilo ranjenih. Spopad z orjunaši je bil silovit, kratek, vsega deset minut do četrte ure. S pomočjo žandarmerije, ki je razganjala rudarje, se je del sprevoda orjunašev ponovno formiral in vdrl v Rudarski dom. Potem, ko so zažgali dom, so začeli kazensko ekspedicijo po rudarskih kolonijah, ujetega in zvezanega skojevca, člana PAČ **Franca Fakina** so v gostilni Križance mučili in nato v bližnjem kamnolomu ustrelili. Krvavi trboveljski dogodki so opozorili vso jugoslovansko javnost na nevarnost Orjune kot fašistične organizacije, ves jugoslovanski proletarijat pa je bil solidaren s slovenskim delavstvom.

Val protifašističnih akcij je zajel vso državo. Vlada Pašić-Pribičević, ki je podpirala fašistično Orjuno, pa je ukazala, da aretirajo in obsodijo vse prvounjske borce. Takoj po teh dogodkih so se v celjskih zaporih znašli udeleženci oboroženega boja in shoda iz Zagorja: **Franc Kokalj, Franc Lipušek, Karl Hudomal, Jože Marn, Engelbert in Marko Weinberger, Jože Sitar, Franc in Mile Klopčič, Jože Sluga, Ivan Hlebec** iz Trbovelj: **Albin Erjavec, Ivan Janc, Ignac Fric, Ivan Strojnik, Ivan Berčič, Alojz Kobilšek in Antonija Čec**; iz Hrastnika: **Franc Kozar** in iz Ljubljane **Ladislav Klinc**.

ZMAGA KOMUNISTOV

Na sodni razpravi v okrožnem sodišču v Celju, ki je bila od 25. do 27. novembra 1924, so bili aretiranci obtoženi komunistične dejavnosti in zanje se je zahtevala ječa po zakonu o zaščiti države. Obtoženi komunisti so odkrito priznavali svoje komunistično prepričanje, hkrati pa so odločno zanižali uporabo orožja v spopadu, ker je bilo takšno partijsko navodilo. Ker v Trbovljah ni bilo nikogar, ki bi pričal zoper obtožence, sodišče ni imelo nobenih dokazov za obsodo. Tako se je sodni proces v Celju končal z zmago obtožencev — komunistov, in jih je sodišče moralo spustiti na svobodo. Nekateri so bili obsojeni na manjše zaporne kazni za prekrške, ki niso bili v zvezi z glavno obtožbo.

Na drugi strani pa proti orjunašem, krivim za izzivanje in za prelito kri, za požig Rudarskega doma in za umor **Franca Fakina** sploh ni prišlo do sodnega procesa, ker je kralj sodno preiskavo ustavil.

Dogodke, ki so se 1. junija 1924. leta odigrali v Trbovljah, po pravici imenujemo »zlom Orjune«, kajti to je bil resnično zlom fašistične organizacije in antikomunistične sile tako v Sloveniji kakor v Jugoslaviji. Zaradi tega je boj revirskega proletariata v spopadu s fašistično Orjuno tudi eden od najpomembnejših in najvidnejših dogodkov v zgodovini delavskega gibanja in naše partije med obema vojnama, ki je odločilno pomagal, da se jugoslovanski fašizem tuč kasneje ni mogel razviti v pomembno, še manj pa odločilno politično silo, kar so bili njegovi cilji in nameni ob začetku. V Trbovljah je bila Orjuna razkrinkana in zlomljena.

V spomin na ta dogodek v pobratnih Trbovljah vsako leto praznujejo svoj občinski praznik.

S. Nikolič

Temelji za novo kino dvorano na Jesenicah (foto I. Kučina)

OBISK V TRBOVLJAH

V četrtek, 10. maja, smo odpotovali učenci in učitelji osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB in predstavniki krajevnih skupnosti **Edi Giorgioni Javornik-Koroška Bela** v Trbovlje na obisk v šolo **Ivan Cankar**. Namen obiska je bil pobratenje med šolama in počastitev spomina pisatelja **Ivana Cankarja**.

Že ob 7. uri zjutraj smo prispeli v Trbovlje. Z avtobusom smo se od železniške postaje pripeljali do šole. V šoli so nas prisrčno sprejeli in pozdravili in vsakemu izročili majhen šopek šmarnic. Nato so nas razdelili v skupine in odpeljali v razrede. Vsebinska pouka je bila posvečena našemu velikemu mislecu in umetniku **Ivanu Cankarju**.

Poslušal sem v drugem razredu. Občudoval sem učiteljico in učence, ki so znali pisatelja tako slikovito predstaviti, da sem začutil njegovo veličino in so mi spolzele solze po licu, ko so obravnavali črtico »Pehar suhih hrušk«.

Po končani uri smo imeli odmor in malico.

Sledil je kulturni program. Ogleдали smo si foto razstavo, ki so jo pripravili učenci našega foto krožka. Za tem smo odšli v sosednjo stavbo — kulturni dom, kjer smo izvedli kulturni program v počastitev tega dne. Po pozdravnih govorih obeh ravnateljic se je predstavila naša folklor-

na skupina s pesmimi in petjem ter prisrčnimi recitatorjema pesmi »Železna cesta« našega poeta **Franceta Prešerna**.

Castna gostja je bila pisateljica **Berta Golob**, ki je z veseljem in razumevanjem odgovarjala na nešteta vprašanja učencev. Razdelila je tudi bralne značke.

Po okusno pripravljenem kosilu smo si ogledali slovenski film »Ne joči Peter«, potem pa odšli z učenci na njihove domove in se prosto zabavali.

Po prijetnih doživetjih smo se z novimi prijatelji težko razšli.

Ta izlet nam bo ostal še dolgo v spominu, saj smo dobili dobre prijatelje in spoznali Trbovlje. Precej so podobne Jesenicam, zato so nam tembolj drage, kajti prepojene so z znojem delavcev, ki kopljejo črno zlato.

Dare Gregori in Primož Junež
OS Karavanskih kurirjev
NOB Koroška Bela

11. SREČANJE VEZISTOV NOV SLOVENIJE 9. JUNIJA

Skupnost vezistov NOV Slovenije pripravi na vsaki dve leti republiško srečanje svojih članov, njegov pokrovitelj so delavci PTT. Enajsto srečanje bo letos v soboto, 9. junija, v Ljubljani. Potekalo bo v vojašnici Ljube Šercerja, kjer bo slavnostni del in v Mostecu, kjer bo družabni program ter športne prireditve.

V vojašnici Ljube Šercerja za Bežigradom se bo program začel ob 9.30 s pozdravnimi govori, sledil pa bo kulturni program in razstava sodobnih sredstev za zveze JLA, teritorialne obrambe, radioamaterjev Slovenije.

Po prevozu udeležencev se bo ob 13.30 v Mostecu začel družabni del srečanja. Tu bo najprej sprejem pohodne enote, v kateri bodo sodelovali mladi PTT delavci, delavci Iskre in RTV. Sledilo bo kosilo, nato pa družabne in športne dejavnosti. Zaključek srečanja bo približno ob 19. uri.

Predvidevajo, da se bo srečanja udeležilo okrog 800 nekdanih vezistov NOV, ki žive širom Slovenije.

Odbor za pripravo enajstega srečanja je vsem evidentiranim članom poslal posebna vabila, v katerem so napisali, da k udeležbi vabijo vse veziste NOV Slovenije, tudi tiste, ki morda zaradi pomanjkljive evidence vabila niso prejeli. Z vabilom so vsi prejeli tudi prijavnico, ki jo mora vsak udeleženec čimprej vrniti.

Pokrovitelj srečanja je tokrat podjetje za PTT promet Ljubljana.

B. B.

NOVE ZAMISLI IN SPODBUDE ZA PRIJETNO POČUTJE GOSTOV

Turistična zveza Slovenije je pred kratkim poslala vsem turističnim društvom in zvezam posebno pismo o »borzi ideji«, ki jo imajo na Bavar-skem.

V tem pismu med drugim pravi, da si prebivalci turističnih krajev po svetu izmišljajo najrazličnejše ideje in organizirajo vsakovrstne pester dejavnosti, da bi popestrili turistične ponudbe. Ponekod so, na primer, osrednje turistične organizacije pozvale prebivalce posameznih krajev k sooblikovanju idej, s pomočjo katerih bi čim več turistov in gostov pritegnili k vsakodnevnim in načrtovanim aktivnostim, ki bi jih vključile v življenje kraja in jim s tem omogočile prijetno bivanje.

Nič koliko idej je bilo izraženih z najrazličnejših življenjskih in delovnih področij, ki so jih nekateri kraji že vključili v turistično dogajanje, drugod pa se na to še pripravljajo. Pisano paleto idej, ki so jih poimenovali »borza idej«, so razdelili po tematskih področjih in z njimi, v lično oblikovani preglednici, seznanili vse turistične kraje na svojem območju. Posamezni kraji so med vsemi temi idejami izbirali in se odločali za tiste aktivnosti, ki so tradiciji in načinu

življenja v kraju najbližji. Poskrbeli so tudi za to, da se dva sosednja kraja nista odločila za iste aktivnosti.

Na Bavarskem so ideje razdelili na šest tematskih področij. Pod prvim so konjički — hobiji, učenje in ročna dela. To so tečajji avtomehanike, košnje in žetve, ribolova, poznavanje zelišč, pletilstva in kvačkanja, peke kruha, predenja, pletenja košar, kozmetični tečaj, poznavanje piva in drugo. Pri igri in zabavi so predlagani tečajji čaranja, metanja kopja, kegljanja in regata s svinjskimi koriti. Pod šport in rekreacijo so vnesli lokostrelstvo, plezalni tečaj, aerobiko, nogomet, za tiste, ki bi radi shujšali, pa »pot kalorij«.

Podobna aktivna razvedrila že več let organizirajo naši hoteli in turistična društva. Pismo Turistične zveze Slovenije je le kot priporočilo, kaj bi lahko k temu še dodali, da bi se gostje prijetno počutili pri nas in se še vračali.

B. B.

FINŽGARJEVA SPOMINSKA PROSLAVA

Muzejska skupnost Jesenice pripravlja Finžgarjevo proslavo, ki bo posvečena dvaindvajseti obletnici pisateljeve smrti. Če bo vreme lepo, bo prireditev na prostem — na dvorišču pred Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah, sicer pa v dvorani DPD Svoboda na Breznici. Proslava bo 2. JUNIJA (dan Finžgarjeve smrti) ob 17. uri.

Pisatelj F. S. Finžgar se je rodil 9. februarja 1871 v Doslovčah, prijazni vasi pod Stolom. Še majhen fantiček je s peči poslušal pogovor o vsakdanjem delu in težavah, o živini in vremenu, o pastirjih, divjih živalih, o naravi in povezanosti kmečkega življenja z njo. Te pogovore je dolga leta nosil v sebi. Pisati je začel v šolskem letu 1888/89, ko je obiskoval šesti razred gimnazije. (Dijaki so izdajali rokopiisni list Domače vaje v enem izvodu.) Snovi je imel dovolj — iz svoje rojstne vasi in njene okolice. Od prvih krajskih črtic — Črtica iz življenja starega Knaflja, Pri Brencetu za petjo, Pri Klemenčku, potopis Hoja na Stol; v naslednjem letu Iz veselih časov, Oče pojdejo v štero, Planinska slika, do začetka študentskih let, ko je napisal daljši povesti Gozdarjev sin in Zarana opolnoči, se je v vseh delih vračal v domače okolje (tu je našel glavne junake, zapisal ljudska izročila; v poznejših letih si je izposodil zgodbo, kraje pa spremenil, npr. Doslovče v Doselje).

V študentskih letih je bil še vedno zelo navezan na svoj, domači kraj (Francetov France, Rana smrt — pa dolgo življenje, pripovedka v verzih Bela kača, novela Pastir, pozneje ji je dal naslov Vrbenski ovčar, Gospod Lovro...). Napisal je nekaj krajskih igrice in pesmi in se počasi oddaljeval od svojega domačega okolja. Pozneje, ko je kot duhovnik živel po različnih krajih, je povsod našel snov za svoje literarno ustvarjanje. Vendar je navezanost na domače okolje ostala kot rdeča nit v vseh ustvarjalnih obdobjih. Vsa svoja mladinska dela (razen romana Pod svobodnim soncem) je Finžgar postavil v doslovsko okolje in v planine pod Stolom. Med drugo svetovno voj-

no je začel pisati pravljice Makalona (kot mu jih je pripovedoval ded in pastirji še v šolskih letih). Vsaj ko je pisal, je lahko pozabil na vojno, na stalna zaslisevanja in hišne preiskave in misel na smrt (bil je že izdan na log za njegovo aretacijo). Rojstna pokrajina in stare pastirske zgodbe so tako dobile skoraj čudežno razsežnost — zdravilno moč.

V zrelih letih je napisal igrice Divji lovec, ki je spet postavljena v »vas pod gorami«. Znamenitosti vseh vasi pod Stolom pa je opisal v potopisu Na dopustu. Več drugih del se nanaša na rojstno pokrajino vsaj delno (junaki, imena, zgodbe, kraji...).

Svojo dolgo in plodno pisateljsko pot je sklenil s črtico Smrti očet, leto in pol pred smrtjo (umrl je star 91 let). V njej opisuje svoje rojstvo v kajži pri Dolencu v Doslovčah.

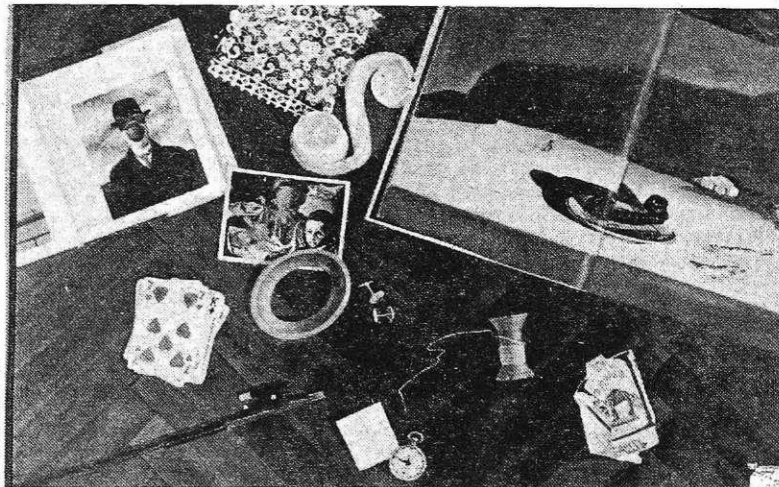
Več o pisatelju Finžgarju in njegovih pomembnejših delih boste zvedeli na proslavi. Tu omenjam samo pisateljevo prva dela, ki so manj znana, tudi napisana so s šele prebujajočo se umetniško močjo (vrh je dosegel v Želimljem z romanom Pod svobodnim soncem in v Sori z Deklo Ančko, Prerokovano...). Te črtice so pomembne prav zato, ker vse živijo in dihaajo z idiličnim kmečkim okoljem in s planinami pod Stolom. Pisatelj nam je tako otel pozabi

marsikatero zanimivost iz življenja na vasi in o medsebojnih odnosih ljudi v tem okolju.

Tako se v soboto ponuja lep družinski izlet. Hkrati s Finžgarjevim življenjem in delom boste spoznali tudi okolje, kjer se je pisatelj rodil. Prikrasani ne boste niti za umetniške užitke. Našemu povabilu za sodelovanje na omenjeni proslavi so se radi odzvali Jaka Jeraša, baritonist ljubljanske opere, na harmoniki ga bo spremljal Jože Humerca, igralec iz Primorskega dramskega gledališča Matjaž Višnar (doma z Jesenic), igralec in vodja dramskega krožka v osnovni šoli Tone Čufar Igor Škrli, učenec 8. razreda iste šole Igor Dečman. Zapela pa bosta tudi ženski pevski zbor Milko Škoberne DPD Svoboda Tone Čufar pod vodstvom Antona Cimpermara in žirovniški vokalni oktet, ki ga vodi Marjan Jemec. Prireditev bo prijetno popestila tudi folklorna skupina osnovne šole Gorenjskega odreda iz Žirovnice. Mlade plesalce vodi Ivanka Rožanec, s harmoniko jih spremlja Mojca Legat.

Zgodnejši obiskovalci si bodo pred proslavo lahko ogledali pisateljevo rojstno hišo. V poletnem času je odprta od 9.30 do 17.30, ob nedeljah pa od 12. do 17. ure. Zaprta je ob ponedeljkih. Kupite lahko tudi nekaj Finžgarjevih del (Pod svobodnim soncem, Študent naj bo, Iz mladih dni, Iveri in biografijo o njem izpod peresa Jožeta Siferterja, ki je izšla v zbirki Znameniti Slovenci).

M. Novak

Akademski slikar Andrej Pavlič: Tihožitje

JUTRI OTVORITEV 11. RAZSTAVE V LIKOVNEM SALONU DOLIK

Jutri, v petek, 2. junija, bodo ob 18. uri v razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah odprli že enajsto letošnjo razstavo. Tokrat se bo prvič s samostojno slikarsko razstavo predstavil mladi akademski slikar iz Ljubljane ANDREJ PAVLIČ. Tudi jutri bodo razstavo odprli s krajšim kulturnim programom.

Akademski slikar ANREJ PAVLIČ je bil rojen 18. maja 1957 v Ljubljani. Po uspešno zaključenih osnovni šoli in gimnaziji se je leta 1976 vpisal na Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani, na slikarski oddelki pri profesorju Kiar Mešku. Leta 1980 je uspešno opravil osem semestrov in 18. junija 1981 naredil diplomski izpit na temo »Holandsko tihožitje v 17. stoletju«. Član Društva slovenskih likovnih umetnikov je postal leta 1982.

Doslej je razstavljal leta 1983 v Ljubljani na razstavi del novosprejetih članov v Društvo slovenskih likovnih umetnikov, na EX-tempore Piran, EX-tempore Ljubljana in v Beogradu na razstavi »JLA v delih likovnih umetnikov«. Na Ex-tempore

Piran je prejel odkupno nagrado, v Beogradu pa prvo nagrado Jugoslovanske ljudske armade. Na Jesenicah se torej prvič predstavlja s samostojno razstavo.

Likovni kritik Franc Zalar je ob razstavi v galeriji DSLU v Ljubljani zapisal: »Andrej Pavlič je na razstavi zastopal s tihožitjem, ki kaže naravnost uživaško, realistično slikarsko analizo drobnih predmetov in starosti, ki pred ploskvijo temnega ozadja še intenzivneje zaživijo svojo plastično življenje.«

Razstavo si bodo ljubitelji likovne umetnosti lahko ogledali do vključno 13. junija vsak dan, razen nedelj in praznikov in sobot popoldan, od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18.30.

USPEŠEN NASTOP KULTURNIKOV IZ PRIJEDORA

V soboto, 26. maja, so se v gledališki dvorani na Jesenicah ob 17. in 20. uri, obakrat v polnih dvoranih, uspešno predstavili člani Delavskega kulturno umetniškega društva »Mladen Stojanović« iz Prijedora, in sicer s folklorno skupino, narodno zabavnim orkestrom in vokalnimi solisti.

Kulturno umetniško društvo iz Prijedora ima 99-letno tradicijo, pod imenom Mladena Stojanovića, partizanskega junaka s Kozare, pa deluje od leta 1945. V tem delavskem društvu dela več kot 300 amaterjev, in sicer v pevski, folklorni, tamburaški in glasbeni sekciji s številnimi vokalnimi solisti, ki goji narodno zabavno glasbo. Naj omenimo, da je društvo za svoje delovanje prejelo več nagrad in priznanj, med drugim »Malo plaketo JLA«, »16. majsko plaketo« in kot najdražje priznanje orden zaslug za narod s srebrnimi žarki, s katerim jih je odlikoval tovariš Tito.

Na Jesenicah so resnično dostojno in kvalitetno predstavili svoje društvo, saj bi jim razen nekoliko premočnega ozvočenja, zelo težko izre-

kli kakršnokoli kritiko. Izredno lepo so predstavili ljudske plesne iz svoje ožje in širše domovine in številne narodne pesmi, poleg nekaterih zabavnih.

Na večerni predstavi sta goste iz bratske republike Bosne in Hercegovine pozdravila predstavnika Zveze kulturnih organizacij Jesenice in odbora za kulturo pri konferenci osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne, ki sta bila tudi organizatorja obeh nastopov in predstavnikov obojega društva izročila spominska darila.

Oba nastopa sta pokazala in potrdila, da bi na Jesenicah morali imeti več takih nastopov, ki predstavljajo bogato kulturno izročilo in kulturne dosežke bratskih republik in pokrajin.

V SOBOTO KONCERT PEVCEV IZ POBRATENIH TRBOVELJ

V okviru sodelovanja med pobratenima občinama bo v soboto, 2. junija, kot gost ženskega pevskega zbora Milko Škoberne DPD Svoboda Tone Čufar ob 19.30 v gledališki dvorani na Jesenicah nastopil mešani pevski zbor DPD Svoboda II iz Trbovelj. Pod vodstvom zborovodkinje prof. Helge Briner bo zbor izvajal naslednji program:

1. Radovan Gobec: POZDRAVNA PESEM
2. Jakobus Gallus: ECCO, QUOMODO MORITUR IUSTUS
3. Suhon: ČESKA
4. Rado Simoniti: DOLGA NOČKA
5. M. Gajdov: AJDE SLUŠAJ ANDJO
6. A. Lajovic: LAN
7. T. Skalovski: MAKEDONSKA HUMORESKA

odmor

8. P. Kernjak: ROŽ, PODJUNA, ZILA
9. R. Gobec: GROB V GORAH
10. V. Mirk: DEKLE, TO MI POVEJ
11. R. Gobec: V RANEM JUTRU
12. A. Vodopivec: TROBENTICE
13. Z. Prelovec: DEKLE, DAJ MI ROŽ RUDEČIH
14. J. Lajovic — priredba: ČEJ SO TISTE STEZICE
15. E. Adamič: RASTI ROŽMARIN
16. M. Seiber: IZ DALEKE ZEMLJE
17. V. Mirk: KOLO
18. Gorenjska ljudska: NA GORENJSKEM JE FLETNO

POMEMBNA KULTURNA DOGODKA V KRANJSKI GORI

V zadnjem času v Kranjski gori, ki je sicer znana kot zimsko smučarsko središče, vse več pozornosti namenjaajo kulturni dejavnosti. Obiskovalcem in turistom bi radi predstavili del kulturne in druge zgodovine svojega kraja. V mesecu maju so bili pozorni na dva dogodka.

V petek, 25. maja, so ob 100-letnici rojstva rojaka, pesnika in pisatelja Josipa Vandota na njegovi rojstni hiši odkrili poprsni kip. Mladim se je predvsem prikupil z deli o Kekcu, ki jih vedno znova in znova prebirajo in njegove mladostne pustolovščine vneto spremljajo tudi na filmskem platnu. Kip je izdelal in poklonil veliki oboževalec pisatelja in pesnika kipar Nebojša Mitrić iz Beograda. Lani je Kranjskogorcem poklonil tudi kip Kekca, ki sedaj stoji na cesti proti Vršču, pri hotelu Lek.

Na slovesnosti ob odkritju kipa so se pred Vandotovo rojstno hišo zbrali domačini iz Kranjske gore, gostje, največ pa je bilo mladih, ki so pripravili prisrčen kulturni program. Člani literarnega krožka osnovne šole Jeseniško-bohinjskega odreda Kranjska gora so brali odlomke iz Vandotnih del, nastopil pa je tudi osnovnošolski pevski zbor. Uredili so tudi šolsko glasilo Kekec, ki je tokrat izšlo kot del literarne priloge tednika Železar Listi, ki jih ureja kulturno-umetniški klub DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Celotno 61. številko Listov so posvetili življenju in delu Josipa Vandota.

Drugi pomembni dogodek v Kranjski gori v letošnjem maju pa je dokončna ureditev Liznjekove hiše, bogate gruntarske domačije s pomembno ljudsko arhitekturo, ki je bila zgrajena v 17. stoletju. Hišo so obnovili pod vodstvom Zavoda za spomeniško varstvo iz Kranja, obiskovalci pa si lahko sedaj ogledajo vrsto zanimivosti o zgradbi, ki je vredna posebne pozornosti, kot dragocena priča ljudskega stavbarstva v preteklih stoletjih. V hiši je stalna etnološka zbirka, razstaveni prostor pa je namenjen različnim razstavam. V mesecu mladosti so razstavo svojih del pripravili učenci osnovne

šole Jeseniško-bohinjskega odreda in vrtnice Mojca, Tinkara in Rožle. Dokončno so uredili še podstrešje stavbe, kjer je prav tako na ogled veliko zanimivosti iz dela in življenja ljudi v Kranjski gori in okolici. To zbirko bodo še dopolnjevali s starimi in zanimivimi predmeti. Ob tem vabijo vse, ki imajo morda doma takšne predmete, da jih odstopijo, da bodo v tej hiši na ogled širšemu krogu obiskovalcev.

Tako urejena in opremljena Liznjekova hiša sedaj brez dvoma predstavlja veliko in pomembno novost za pestrejšo turistično-kulturno ponudbo v Kranjski gori. Odprta je vsak torek, četrtek in soboto od 17. do 19. ure.

J. Rabič

Kip Josipa Vandota v Kranjski gori (foto I. Kučina)

N'COJ JE EN LEP VEČER

Odnos peva in poslušalca do ljudske pesmi se sicer počasi, a dovolj vztrajno spreminja. Vzroki za to so številni, povezani med drugim tudi z razvojem glasbene znanosti, ki je z raziskavami pomagala odkrivati izvirno podobo ljudske pesmi, na drugi strani pa s skladateljskimi stremeljenji, ki so z novimi glasbenimi prireji zblíževali preprostost ljudske in zapletenost sodobne umetne glasbe.

Pred 150 in več leti je bilo po naših krajih vse polno zapisovalcev ljudske blaga. Posamezniki z nekaj znanja harmonije so izbrali najbolj poznane pesmi in jim dali kar se da preprosto štiriglasno podobo. Te pesmi so romale z odra na oder, da so se kar ogubile in končno so se po prvi svetovni vojni morale umakniti bolj dognanim obdelavam. Ostale pa so nepogrešljive pri družabnem petju za omizji, na izletih itd. Z odra pa se v obliki, ki so jo dobile na začetku stoletja, niso več oglašale.

Moški zbor KUD Stane Žagar-Plamen iz Kroke je za letni koncert svoje 23. sezone ozvil kratek izbor takih priredb, vse iz opusa enega najbolj plodovitih harmonizatorjev slovenskih ljudskih melodij — gorenjskega učitelja Janka Žirovnika. Med njimi so pesmi Pršla bo pomlad, Je pa davi slan'ca padla, Po gorah grmi in se bliska, Sinoči je pela, N'coj je en lep večer in druge.

Drugi del bodo izpolnile priredbe pesmi poznejših mojstrov iz Štrekljeve in drugih zbirk. Glasbeni izraz teh priredb ni več tako stereoti-

pen, od pesmi do pesmi se spreminja, dostikrat celo od kitice do kitice; seveda pa to še vedno niso tiste obdelave, ki so se pri zborih uveljavile v zadnjih desetletjih, naredili pa so jih, recimo: D. Švara, R. Simoniti, P. Šivic, J. Jež, S. Vremšak in drugi mlajši skladatelji. Pesmi drugega dela tega koncerta so iz tiste vmesne dobe, ko so se kot poznavalci slovenske ljudske pesmi uveljavili: C. Pregelj, Z. Prelovec, D. Bučar, O. Dev in zlasti F. Marolt.

Sporod se nam je zdel primeren za večerne nastope na prostem, v starih delih posameznih krajev, pod lipami, ob vodnjakih in podobno. Zato se je kroparski zbor odločil, da bo s takimi nastopi poskusil v Kropi, Kamni gorici, Radovljici, Begunjah, na Dobravi, Jamniku in še kje.

Druga junija bo ob 20.30 koncert N'coj je en lep večer najprej »na plac« v Kropi, pozneje pa še drugod.

Egi Gašpersič

SLIKARSKA KOLONIJA VRATA '84

Člani Planinskega društva Dovje-Mojstrana so pretekli teden organizirali četrti planinsko slikarsko kolonijo Vrata '84. Tudi tokrat so se slikarji odzvali v precejšnjem številu in na platno prelili veliko lepih motivov planinskega sveta v Mojstrani in pri Peričniku, v Radovni, na Ravnah in drugih krajih. Žal jim je večkrat ponagajalo vreme, razen tega pa niso mogli do Vrat, kjer je še vedno veliko snega. Izbrana dela bodo slikarji razstavili v počastitev občinskega praznika v Mojstrani.

Letošnje planinske slikarske kolonije Vrata '84 so se udeležili: akademski slikarja Ferdo Mayer iz Kamnika in Leon Koporec iz Ljubljane, Helca Krasnik in Ernest Šilar iz Trbovelj, France Smole iz Ljubljane, Vida Štemberger iz Kranja in člani likovnega kluba Dolik z Jesenic: Nika Hafner, Ivanka Arzenšek, France Hreuzer, Tone Tomazin, France Berce, Marjan Židanek in Zdravko Kotnik.

J. R.

PET DNI NA ČEŠKEM

Od 14. do 18. maja je bil v češkem mestu Gottwaldov 24. festival otroških filmov. Na njem se je zvrstilo 14 celovečernih filmov. Festivala se je udeležila tudi jugoslovanska skupina, v kateri so bili profesorica Boršičeva, njen vnuk ter dva člana in mentor kino krožka OŠ Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela.

Na pot smo odšli v nedeljo, 13. maja, zvečer. Po dvanajstih urah vožnje smo bili v Gottwaldovu. Nastanili smo se in se hitro privadili.

NAGRADNI IZLET

V sredo, 18. maja, smo se člani pevskega zbora, lutkovnega, dramskega in novinarskega krožka osnovne šole Prežihov Voranc odpravili na nagradni izlet. Vodili sta nas tovarišici Greta Samar in Bogomira Thaler.

Z jutranjim vlakom smo se odpeljali v Ljubljano. Med potjo nam ni bilo dolgčas. Smejali smo se in se pogovarjali. Bližala se je bela Ljubljana, tokrat v dežju. Po prihodu smo se razdelili v dve skupini: moja skupina je odšla na grad, druga pa v Križanke. Z gradu smo si ogledali Ljubljano. Nato smo se sprehodili skozi mesto, mimo Vodnikovovega spomenika in se pri Tromostovju ustavili ob Prešernovem spomeniku, od tam pa smo odšli do Bežigrada v mladinsko gledališče. Ogledali smo si igrano: »Nočni čuvaj v živalskem vrtu.«

Po predstavi smo se odpravili na železniško postajo na vlak in se odpeljali domov. Videli smo mnogo novega in zanimivega in obogatili naše znanje.

Janina

USPEH KEMIJSKEGA KROŽKA

Že dolgo v naši osnovni šoli Jeseniško-bohinjskega odreda Kranjska gora deluje kemijski krožek. Letos se srečujemo ob ponedeljkih. Dobro se razumemo s tovarišico Najdenovo, ki nas veliko nauči. Vsako uro se spopademo z drugačnim poglavjem iz organske kemije, drugačnimi reakcijami in drugačnimi enačbami. Temeljito so potekale priprave za občinsko tekmovanje, zato so bili naši rezultati zelo dobri.

Med tekmovalci — učenci sedmih razredov — sta prvo in drugo mesto osvojili naši učenki Mira Mandelj in Maja Kunstelj. V skupini osmih razredov pa je bila druga Marija Robič, tretji pa Iztok Cafuta.

Udeležili se bomo tudi regijskega tekmovanja.

Teja Robič, 8. razred
OŠ Jeseniško-bohinjskega odreda
Kranjska gora

OBISKAL NAS JE JANEZ BITENC

Že v vrtcu smo se učili mnogo pesmic. Med njimi sta tudi Naša četica koraka in Kuža pazi. To sta dve izmed mnogih, ki jih je uglasbil Janez Bitenc.

Pesmi Janeza Bitenca so med otroki zelo priljubljene. Njegove melodije jim gredo mimogrede v uho, vedra besedila, ki opevajo vse tisto, kar imajo radi, pa si hitro vtisnejo v spomin.

Poslušali smo glasbeno pravljico. S pomočjo Janeza Bitenca smo se naučili še eno od njegovih pesmi.

Na koncu pa so pesem zapele še tovarišice, komponist pa jih je spremljal na klavirju.

Alenka

MLADINCI Z JESENIC NA OSREDNJI PROSLAVI OB DNEVU MLADOSTI V BEOGRADU

V četrtek, 24. maja, smo se mladi z Jesenic z vlakom odpeljali v Beograd na proslavo ob dnevu mladosti. Pridružili so se nam tudi mladi iz vse Slovenije.

V Beogradu so mladince iz Železarne Jesenice sprejeli predstavniki Celika Beograd, s katerim naša železarna že več let uspešno sodeluje. Najprej so nas pogostili, nato pa smo se odpeljali na Dedinje v Hišo cvetja in v muzej 25. maj. Na Surčinu, kjer ima Celik svoje prostore, so nam pripravili kosilo in po njem zabavni program. Odpeljali smo se še na Avalo, kjer smo si ogledali grob neznanega junaka in nato na stadion, kjer je bila osrednja proslava. Ob polnoči smo se z vlakom odpeljali nazaj na Jesenice polni lepih doživetij.

Draginja Hodža

V ponedeljek smo se udeležili otvoritve, na kateri so predstavili avtorje filmov. Govoril je tudi urednik festivala, dr. Bohumil Steiner. Vsak dan smo se ob 8. uri odpeljali k osrednji kino dvorani, kjer smo gledali predstavitev filmov. Vsi so bili kvalitetni, kar je bila značilnost letošnjega festivala. Vseeno bi enega izdvojil, in sicer film TRIJE VETERANI, ki nam je bil najbolj všeč. Zgodba je polna humorja, raznovrstnih zapletov ter nekaj fantazije. Film je požel izredno odobravanje vedno polne dvorane. Tako so se vrstili filmi, dan za dnem, po že predvidenem času.

Kadar smo imeli kaj prostega časa, smo si privoščili ogled kakšne znamenitosti sicer mladega mesta Gottwaldova. Tako smo obiskali znameniti muzej čevljev, ki slovi po vsem svetu. V njem je zbrana obutev še iz zelo starih časov, pa vse do današnjih dni. Ogledali smo si tudi živalski vrt in nekaj spomenikov. Nakupili pa smo si seveda tudi nekaj spominkov in drugih reči.

V teh petih dneh, kolikor smo bili v ČSSR, smo spoznali tudi nekaj pri-

jateljev. Na žalost pa je vse zelo hitro minilo in bližal se je čas odhoda. V petek zvečer smo vsi skupaj posedli pozno v noč in se še zadnjič pogovarjali, igrali šah ipd. Tudi vsi naši mentorji so bili zbrani.

V soboto zjutraj smo že ob šestih odrinili na pot. Še prej smo se seveda poslovili od gostiteljev, se zahvalili za vse, kar so storili za nas in se dogovorili, da pridejo naši češki prijatelji septembra k nam na Jesenice, kjer bo tudi festival, vendar amaterskih filmov. Zaradi odhoda nam je bilo vsem težko pri sru.

Vožnja je potekala normalno in ustavili smo se šele na Dunaju, kjer smo se zadržali nekaj časa. Ogledali smo si znamenito dunajsko zabavišče, nekaj srednjeveških gradov, ministrsko palačo, operno hišo, osrednje mestno gledališče in podobne ustanove. Vsem nam je bilo zelo všeč.

Nadaljevali smo pot proti domovini. V Kranju smo se poslovili še od prof. Boršičeve in njenega vnuka, mi trije pa smo se odpeljali naprej na Jesenice.

Ljubiša Šaula
Kino krožek OŠ
Karavanskih kurirjev
NOB Koroška Bela

ZBOR PIONIRJEV JUGOSLAVIJE V TITOVEM DRVARJU

Pionirji jeseniške občine smo bili prvič izbrani, da bomo zastopali vse slovenske pionirje na pohodu v Titovem Drvarju. Bilo nas je deset iz vseh osnovnih šol. Z naše šole sva bila izbrana s Adnanom Šaričem.

V Drvar so pripotovali pionirske delegacije iz vseh republik in avtonomnih pokrajin. Zbralo se nas je 80. V tem mestu smo bili štiri dni.

Poblizje smo spoznali Drvar in njegovo zgodovino med NOB. Imeli smo razne proslave, na nekaterih smo nastopili pionirji posameznih republik. Najzanimivejši je bil ogled Titove pečine, kjer je bil med NOB vrhovni štab. Pod pečino je bila slovesna prireditev. Ogledali smo si tudi filme o desantu na Drvar.

Spali smo pri zelo gostoljubnih domačinih, ki so nam z veseljem stregli in povedali, kar nas je zanimalo. Ko smo se vračali, smo si ogledali Titov vlak na Oštrtelju.

Vrnilni smo se domov veseli, polni doživetij, novih poznanstev in zado-

voljni, da smo si ogledali eno najhrajših mest — mesto heroj Titov Drvar.

Tatjana Leban,
Adnan Šarič
OŠ Prežihov Voranc

PAPIRNA AKCIJA

Od ponedeljka, 14. maja, do petka, 18. maja, je na naši šoli potekala papirna akcija. V ponedeljek, torek in sredo smo oddali papir na šoli, v četrtek in petek pa na Dinosu. Da smo vsi učenci vse dni pridno zbirali papir, dokazujejo rezultati akcije. Zbrali smo 34.296 kg papirja.

Čeprav se je uspešna spomladanska akcija komaj končala, že zbira papir za jesensko akcijo. Zadovaljni smo, da tudi mi pionirji prispevamo svoj delež pri zbiranju tako potrebnih surovin za industrijo.

Katja Vidmar, novinarski
krožek OŠ Prežihov Voranc

TEKST: J. KACIN
RISBA: J. TROBEC

NNNP 84

RADIOLOŠKA, BIOLOŠKA IN KEMIČNA ZAŠČITA

17. Med najbolj nevarne sodijo ŽIVČNI BOJNI STRUPI, ki zelo hitro in tudi v zelo majhnih količinah zavrejo delovanje centralnega živčnega sistema, ki uravnava delovanje človeškega organizma. Ker prodrejo v organizem tudi skozi kožo je potrebno TAKOJ UPORABITI ZAŠČITNO MASKO IN ZAPUSTITI ZASTRUPLENO OBMOČJE. Po ugotovitvi, da gre za uporabo živčnih bojnih strupov PONESREČENCEM TAKOJ VBRIZGAMO PROTISTRUP, da preprečimo popolno zastrupitev.

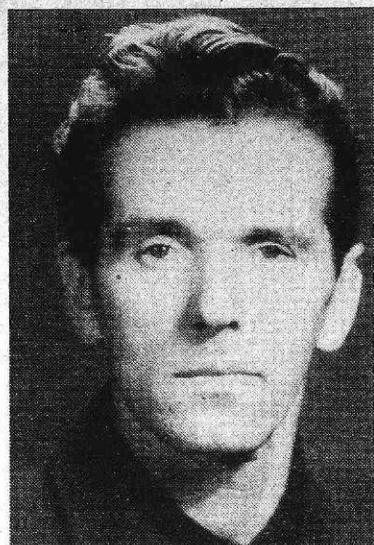

18. Če bi napadalec uporabil MEHURJEVCE, bi se zavarovali z zaščitno masko, rokavicami in ogrinjalom. Kapljice strupa je potrebno iz kože takoj popivnati, da preprečimo nastanek gnojnih mehurjev, ki se odpirajo v globoke rane. Z blago raztopino sode bikarbone bi nevtralizirali strupe v očeh, ustni in nosni votlini ter prebavilih.

19. UPORABA KRVNIH BOJNIH STRUPOV IN DUŠLJIVCEV je manj verjetna na odprtem prostoru, čeprav so jih uspešno uporabljali v 1. svetovni vojni. Zaradi hudih motenj dihanja in paralize živčnega sistema je NUJNA TAKOJŠNJA UPORABA ZAŠČITNE MASKE in umik iz zastrupljenega območja.

CIRIL PRAČEK: »ČLANI GRS NIKOLI NISMO ODPSTOPILO OD REŠEVANJA V GORAH«

šič v Špiku leta 1950 in potem ponovno v Špiku, ko smo reševali štiri alpiniste v najtežjih vremenskih razmerah. 24 ur skupaj je lil dež, grmel je in treskalo. Mi smo bili ves čas v steni, če smo hoteli vse štiri alpiniste rešiti.

Spominjam se tudi leta 1968, ko so naši alpinisti Sazonov, Kunaver in Belak prvi preplezali pozimi triglavsko severno steno. Pohiteli smo jim morali na pomoč, štiri dni je stalno snežilo, zapadlo je več kot dva metra snega in sreča je bila, da nas je bilo veliko, da smo se sploh lahko po globokem snegu vrnili.

Kaj je bil takrat vzrok nesreč v gorah? »Vzrok pravzaprav ostaja nespremenjen vse do današnjih dni. To je nepredvidnost, nepravilnost, neprimerna oprema, prevelika želja po doseganju ciljev. Seveda so tudi nepredvideni dogodki, primeri, kjer pravzaprav plezalec, alpinist ali drug obiskovalec gora sploh ni kriv. Lahko se utrga kamen in pade na glavo, utrga se plaz ali udari strela. Proti tem nepredvidnim dogodkom seveda ni moč ničesar storiti.«

52 let zvestobe tej humani dejavnosti je lepa doba. Kaj lahko danes rečete o gorski reševalni službi, o jeseniški postaji GRS?

»Moram predvsem poudariti posebno krepko gorsko reševalce, najsibno jeseniških, gorenskih ali slovenskih, da se niti enkrat ni zgodilo, da bi odstopili od reševanja v gorah in ne bi opravili svoje naloge. V tem času se je zelo izboljšala oprema za reševanje in tudi usposobljenost gorskih reševalcev, kajti danes so potrebna dolga leta usposabljanja in vzgoje. Dolga leta so pripravniki preden naredijo vse izpite, biti morajo dobri alpinisti, preden sploh lahko vstopijo v GRS, poleg tega morajo redno opravljati izpite iz prve pomoči in reševalne tehnike. Danes je to mobilna skupina ljudi, ki je vedno pripravljena za reševanje v gorah ali ob elementarnih nesrečah.«

Se danes ste tesno povezani s postajo GRS na Jesenicah. Prav za 60-letni jubilej pišete kroniko. Kaj bo obsegala, kdaj jo bomo seveda lahko tudi prebrali?

»To bo predvsem statistični pregled vsega, kar so naredili jeseniški gorski reševalci. To ne bo neka leposlovna knjiga, temveč kronika, v kateri bodo opisane reševalne akcije, nekatere bolj obsežne, druge manj. To je ogromno delo in mislim, da bo treba še leto dni časa, da bo kronika dokončana. Še sedaj kronika obsega približno 200 strani, še okrog 100 pa jih je treba urediti in zbrati.«

Zbiranje podatkov zahteva veliko časa. Ko pišem o posamezni akciji, vedno poskušam dobiti nekoga, ki je sodeloval v akciji. V veliko pomoč mi je moj dnevnik, kjer imam mnogo napisanega o akcijah, uporabljam tudi Planinske vestnike in arhiv naše postaje GRS Jesenice.«

Vsako leto je v naših gorah več nesreč, žal tudi smrtnih. Prav lani so v triglavskem pogorju zabeležili žalosten rekord zadnjih let, predvsem smrtnih primerov. Kaj svetujete danes mladim, ki se podajajo v svet sten, previsov in vrhov?

»Danes se jih veliko hoče čimprej preizkusiti v najtežjih smereh. To se mi zdi, ni najboljša. Mislim, da bi moral biti razvoj bolj enakomeren. Najprej naj bi alpinisti, gorniki začeli z lažjimi smermi, tudi turistično planinskimi potmi. Šele potem naj bi se vključili v alpinistične tečaje, kjer bi si pridobili ustrezno alpinistično znanje. Potem pridejo na vrsto lažje plezalne smeri, šele z leti pa tudi težje. Danes je morda edina napaka našega alpinizma v tem, da že takoj po plezalnih tečajih začnejo plezati najtežje smeri in tisti, ki so do svojega 24. leta preplezali vse najtežje smeri, kar jih je pri nas, kmalu tudi odnehajo. Težje stopnje plezanja so napore, tako fizično kot psihično. Kdor bi rad dolgo užival v plezanju, naj se raje loti lažjih plezalnih stopenj in to mu bo dolga leta v veliko zadovoljstvo.«

Skrminjo in preudarno govori Ciril Praček o delu svojega življenja, ki ga je namenil goram, predvsem delu pri razvoju gorske reševalne službe na Jesenicah. Lahko bi odprli še eno stran njegovega bogatega življenja in merda še celo več napisali o drugi njegovi veliki aktivnosti — smučanju, ki mu je prav tako zvest od mladih nog. Njegovo zavzeto delo in tekmovalne sposobnosti so ga kot našega reprezentanta popeljale na olimpijske igre najprej leta 1936 v Garmisch-Partenkirchen in leta 1948 v St. Moritz ter še na številna druga mednarodna smučarska tekmovanja in svetovna prvenstva.

To je le nekaj utrinkov iz življenja Cirila Pračka, smučarja, alpinista in gorskega reševalca. O njem bi lahko napisali knjigo, kajti več kot pol stoletja je bil pričrta in sooblikovalec razvoja planinstva, gorske reševalne službe in alpskega smučanja.

J. Rabič

SLOVENSKO PLANINSKO PRVENSTVO V ORIENTACIJI

Že na predhodnem (regijskem) planinsko-orientacijskem tekmovanju, ki ga je organiziralo Planinsko društvo PTT Ljubljana 31. marca letos v Zadvoru, smo se ekipe planinskega odseka blejske osnovne šole dobro odrezale in dosegle vidne rezultate (dve prvi, eno drugo in eno šesto mesto). Zato smo se prijavi tudi na republiško orientacijsko tekmovanje, ki je trajalo (vse kategorije) tri dni od 18. do 20. maja, pripravilo pa ga je PD Ajdovščina.

V soboto popoldne smo se polni optimizma odpeljali v Novo Gorico, od tam pa prek Ajdovščine na Čaven, kjer smo prenočili. Zvečer nihče ni mislil na napore naslednjega dne, zato smo se veselili pozno v noč. Zjutraj pa se je začelo zares.

Po obveznem reševanju testov, ki so zajemali vprašanja iz prve pomoči in orientacije, smo krenili na progo. Bila je zelo zahtevna. Kontrolne točke so bile dobro skrite, časa pa kot na vseh tekmovanjih malo, premalo. Vseeno smo se trud-

li, iskali točke, brali karto in hiteli proti cilju.

Vanj smo pritekli v zadnjih minutah časa, ki smo ga imeli na razpolago. S svojimi rezultati nismo bili preveč zadovoljni, v naših srečih pa je vladalo pesimistično razpoloženje.

Dočakali smo tudi rezultate in lastnim usedom nismo mogli verjeti, saj smo se spet odlično odrezali. Osvojili smo dve prvi, eno tretje in eno trinajsto mesto. Ekipe mladink: Šolar, Smolej, Koligar in ekipa pionirk: Plešec, Šolar, Urh, sta postale republiški zmagovalki. Pionirska dekliška ekipa II. (Soklič, Korošec, Zupancič) je dosegla tretje mesto, pionirji (Blažič, Korošec, Kusal) pa so osvojili 13. mesto.

Takih lepih uspehov na republiški ravni si še želimo in se bomo trudili, da jih bomo še dosegli.

Helena Šolar
OŠ dr. Josip Plemelj Bled

Vsem še enkrat iskrena hvala.
Hčerki Marija in
Ivanka ter sin Stane
 v imenu vsega
 sorodstva

FINALE REPUBLIŠKEGA PRVENSTVA V NAMIZNEM TENISU ZA ŠSD

Na Jesenicah je bilo v soboto, 26. maja, republiško finale v namiznem tenisu za šolska športna društva (ŠSD). Nastopilo je več kot 150 udeležencev in učencih iz vse Slovenije. Organizator tekmovanja je bil namiznoteniški klub Jesenice, kar je nedvomno veliko priznanje zanj, da organizira tako množično tekmovanje na republiški ravni.

Odgovorni telesnokulturni delavci pri NTK Jesenice so se že nekaj mesecev pred izvedbo tekmovanja dogovorili o kraju tekmovanja — menili so, da je telovadnica COŠ Tone Čufar primerna za tako množično in kvalitetno tekmovanje. Vodstvo šole je na pisno prošnjo dovolilo uporabo telovadnice za ta dan. V petek, 25. maja, to je zadnji dan pred tekmovanjem, pa je vodstvo šole obvestilo NTK, da bo v soboto občinsko prvenstvo v gimnastiki v veliki telovadnici, čeprav je bila ta že rezervirana za finale ŠSD v namiznem tenisu. Za izvedbo so nam dali na razpolago večnamenski prostor in hodnik. Ker je bil večnamenski prostor pri-

rejen za proslave, je bilo treba stole in elemente za oder odnesti na hodnik, da se je lahko za silo uredilo prostor za igranje namiznega tenisa. Razsvetljava v tem prostoru je bila neprimerna, pogoji za igranje na hodniku pa še slabši. Vodje ekip ŠSD iz vse Slovenije so bili ogorčeni, ker takih razmer niso navajeni, prese- nečni pa zato, ker so bili na Jesenicah vedno navajeni na dobre igralne pogoje. Tekmovanje je trajalo do večernih ur, občinsko prvenstvo v gimnastiki pa do 11. ure!

Mislimo, da republiškega tekmovanja ne bi smeli podrežati občinskemu prvenstvu, ki bi bilo lahko kadarkoli, finale republiškega prvenstva pa je vnaprej določeno v koledarju Namiznoteniške zveze Slovenije in ŠSD. Takšni lokalistični interesi zelo negativno vplivajo na mišljenje o organiziranosti telesne kulture na Jesenicah. Takšno je bilo mnenje vodij ekip na republiškem prvenstvu šolskih športnih društev.

Namiznoteniški klub

OBČINSKO PRVENSTVO V ŠPORTNI GIMNASTIKI IN POLIGONU

V četrtek, 24. maja, je bilo v telovadnici TVD Partizan Jesenice občinsko prvenstvo v športni gimnastiki in poligonu. Na prvenstvu, ki sta ga organizirala domače društvo in ZTKO občine Jesenice, je nastopilo osemindvajset predšolskih otrok in štiriindvajset pionirjev, pionirk, mladink in mladincev.

Na športnem poligonu (tek med vratci, preval, met žoge v koš in tek po gredi) je nastopilo dvaindvajset deklin in šestindvajset dečkov. Boj za stotinke je bil hud, pa tudi kakšna solza razočaranja je pri- tekla.

REZULTATI — DEKLICE: 1. Urška Koblar, 2. Danijela Šmitran, 3. Stanka Zupančič, 4. Monika Gros, 5. Jerneja Žurman, itd.; **DEČKI:** 1. Gašper Polajnar, 2. Sebastian Oštr, 3. Grega Klinar, 4. Stanislav Mladenovič, 5. Žiga Klinar, itd. Najboljši so prejeli diplome, vsi pa značko Trimčka.

Občinskega prvenstva v gimnastiki sta se udeležili dve ekipi, in sicer iz TVD Partizan Javornik-Koroška Bela in Jesenice. Razdeljeni so bili v tri starostne razrede: ml. pionirji, pionirke, starejši pionirji, pionirke ter mladinke in mladinci. Dekleta so tekmovala na dvovišinski bradli, na gredi in na preskoku, fantje pa na bradli, krogih, na preskoku in v par-

terju. Kvaliteta prikazane gimnastike je bila na zavidljivi višini, škoda je le, da ni bilo še več udeležencev iz drugih društev in osnovnih šol:

Rezultati:
ML. PIONIRKE: 1. Martina Kikelj (Partizan Jvk.-Kor. Bela), 2. Dušica Živanovič (Partizan Jes.), 3. Urška Noč (Partizan Jvk.-Kor. Bela);

ST. PIONIRKE: 1. Maruša Bolte, 2. Indira Huzejrovič, 3. Nataša Bratun (vse Partizan Jesenice);

MLADINCE: 1. Petra Rakovec, 2. Irma Pirc, 3. Elida Seničak (vse Partizan Jesenice);

ML. PIONIRJI: 1. Gaber Grčar, 2. Rok Šporen, 3. Peter Šimnic (vsi Partizan Jvk.-Kor. Bela);

ST. PIONIRJI: 1. Gorazd Tišov, 2. Milan Noč (oba Partizan Javornik-Koroška Bela), 3. Gaber Kanc (Partizan Jes.);

MLADINCI: 1. Uroš Pogačnik, 2. Matija Ferjan, 3. Marij Trojar (vsi Partizan Jesenice).

Tekmovanje je potekalo tekoče in brez problemov. Vsi so se razšli z željo, da se zopet srečajo na občinskem prvenstvu naslednje leto v večjem številu in da občinska reprezentanca nastopi tudi na republiškem prvenstvu, ki je bilo letos prvič v Ljubljani.

-tok

ŠPORTNA SREČANJA NA KRESU

V okviru dneva mladosti je bilo v soboto, 26. maja, na Kresu več športnih tekmovanj, med drugim tudi lokostrelski turnir. Pokroviteljstvo in organizacijo je prevzel TVD Partizan Javornik-Koroška Bela, vse ostalo pa je prispeval rekreacijski center Kres. Vsa tekmovanja so potekala v izrednem športnem vzdušju in dobrem razpoloženju, saj je bilo to soboto po dolgem času izjemoma lepo vreme.

Prvič se je lokostrelskega tekmovanja udeležila tudi kompletna ženska ekipa. Udeleženkam se obrestuje redna zimska vadba v dvorani, ker sedaj že dosegajo zelo solidne rezultate tudi na daljše razdalje.

Lokostrelci so dosegli naslednje uvrstitve:

ŽENSKES: 1. Nevenka Smolej, 2. Marija Tomazin, 3. Maruša Crnjanski;

MLADINCI: 1. Matjaž Jančič, 2. Marko Košir, 3. Klemen Smolej;

CLANI: 1. Dare Jakopič, 2. Joco Crnjanski, 3. Franc Košir.

Obveščamo vse, ki jih zanima lokostrelstvo, da potekajo redni treningi na strelišču na Kresu vsak torek in petek od 16. ure dalje.

Rezultati ostalih tekmovanj istega dne na Kresu:

TENIS (uvrstitve): 1. Roman Tokič, 2. Bojan Veber, 3. Matjaž Smolej, 4. Slavko Legat;

BALINANJE: 1. BK Kres I., 2. BK Jesenice, 3. BK DU Javornik-Koroška Bela, 4. Gradis Jesenice, 5. Kres II., 6. Partizan Žirovnica.

Karel Jančič

IZ ŠSD OŠ POLDE STRAŽIŠAR JESENICE

Šolsko športno društvo osnovne šole Polde Stražišar Jesenice lahko štejemo med redka šolska društva v Sloveniji, ki brez svoje telovadnice in zunanjih igrišč dosega odlične rezultate na tekmovanjih v občini, regiji in v republiki.

Vsako leto v maju in juniju potekajo prvenstva v različnih športnih panogah za učence šol s prilagojenim programom. Teh tekmovanj se učenci osnovne šole Polde Stražišar redno udeležujejo in navkljub slabim pogojem za telesnovzgojno dejavnost na šoli dosegajo dobre, če ne odlične rezultate.

Pred kratkim je bilo v telovadnici COŠ Tone Čufar Jesenice gorenjsko prvenstvo v rokometu za dekleta, kjer so Jesenice prepričljivo zmagale, pred osnovno šolo Helena Puhar iz Kranja in Zavodom Matevž Langus iz Kamne gorice. Dekleta so si s tem priborila nastop v finalni skupini — zahod, kjer so zastopale Gorenjsko. Na turnirju, ki je bil v četrtek, 24. maja, v Ljubljani, so nastopile še ekipe goriške, koprške in ljubljanske regije.

Rezultati Gorenjska: Goriška 8:0, Ljubljana 6:2 in Koprsko 12:1. Dekleta so s

prepričljivimi zmagami osvojila prvo mesto in bodo 9. junija nastopile v Lendavi v finalu prvenstva šol s prilagojenim programom.

V osnovni šoli Polde Stražišar ne igrajo samo rokomet. Fantje igrajo tudi nogomet, kjer pa letos niso dosegli vidnejših rezultatov, ukvarjajo pa se tudi z atletiko.

V ponedeljek, 28. maja, so se fantje in dekleta ŠSD osnovne šole Polde Stražišar udeležili atletskega prvenstva Gorenjske. Kljub volji in želji, doseči čim več, jim ni uspelo, da bi tudi atleti odptovali v Lendavo. Ekipno je bila prva osnovna šola Helena Puhar iz Kranja, pred zavodom Matevž Langus iz Kamne gorice, tretja je bila šola Blaž Ostrovhar iz Škofje Loke in zadnji Jesenice.

Se enkrat velja poudariti, da učenci in učence jeseniške osnovne šole s prilagojenim programom zaslužijo vse priznanje za trud in voljo, ki jo vlagajo za čim boljše dosežke na športnem področju in to ob zelo slabih pogojih, kakršne le redko srečamo v šolah v Sloveniji.

-tok

KK RADOVLJICA : KK MOJSTRANA 71:90 (31:47)

S tekmo v Radovljici so člani KK Mojstrana pričeli letošnjo tekmovalno sezono. Igrajo v gorenjski rekreacijski ligi — sever, v kateri so poleg Radovljice in Mojstrane še: Elan-Begunje, Veriga-Lesce, Plamen-Kropa, Naklo, Kranj 75 in Gotik iz Kranja. Letos je ta skupina po kvaliteti dosti močnejša kot zadnja leta, saj sta iz republiške lige prišli ekipi Radovljice iz Elana.

Košarkarji Mojstrane so tekmo proti igralcem Radovljice pričeli nekoliko za- držano, saj so se zavedali, da niso najbolje pripravljani, za kar je več razlogov (neurejene razmere v klubu, pomanjkanje žog za normalne treninge, odhodi igralcev in vključevanje mlajših igralcev v ekipo). To se jim je v prvih minutah tekme tudi poznalo v igri. Domača petka je v 8. minuti vodila z 12:4, gostje so v tem obdobju delovali neorganizirano. Po 8. minuti pa so popravili igro v obrambi

in zaigrali boljše tudi v napadu, v 13. minuti so uspeli prvič izenačiti. Nato sta bili do 15. minute ekipi enakovredni, pri rezultatu 28:28 pa so igralci Mojstrane pričeli s serijo košev, ki so odločili tekmo. V zadnjih petih minutah so dosegli kar 19 košev, domačini pa le tri. Razigrala sta se Azman in Lešnjak, ki sta s skoki pod obema košema onemogočila Radovljčanem in dajala ton igri gostov.

V drugem polčasu so domačini sicer skušali z agresivnejšo igro v obrambi spremeniti rezultat v svojo korist, vendar pa jim to ob tokrat zares dobri igri igralcev Mojstrane ni uspelo.

Radovljica: B. Vidic 15, M. Vidic 3, T. Azman 12, Erman 2, Kozole 16, Šter 8, Pangerc 2, Markelj 8, Stanek 2, Kavčič.

Mojstrana: Janša, Kovačec 4, V. Hladnik 3, Tkalec 10, Azman 37, Rabič 8, Urbas 4, Lešnjak 12, M. Hladnik 12, Rekar. Sodila sta Geltar in Praprotnik.

T

OBČNI ZBOR BALINARSKEGA KLUBA

Zaradi nesklepnosti ob prvem sklicu balinarski klub Jesenice ponovno vabi svoje člane in simpatizerje na redni občni zbor, ki bo v nedeljo, 3. junija, ob 9. uri v logu Ivana Krivca (Baza) v klubskem prostoru društva.

Računamo, da bodo vsi člani, ki želijo uspešno delovanje kluba in njegov uspešen nadaljnji razvoj, v nedeljo med nami, da bomo skupaj zastavili pot za naprej.

Odbor kluba

SREČANJE PLANINCEV V BILČOVU

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela zbira prijave za 13. srečanje slovenskih planincev, ki bo 10. junija v Bilčovsu na avstrijskem Koroškem.

Cena prevoza je 400,00 din.

Odhod avtobusa bo 10. junija ob 6. uri izpred trgovine na Koroški Beli — prek prehoda Podkoren.

Prestop meje z maloobsejnimi prepustnicami.

Prijavite se lahko vsako sredo od 18. do 20. ure v društveni pisarni ali pri članih UO (Beg, Lazar, Malej, Podlipnik, Svetin) do vključno srede, 6. junija.

Upoštevali bomo samo prijave z vplačilom.

Nogomet

KOČEVJE : JESENICE 1:0 (0:0)

V predzadnjem kolu slovenske nogometne območne lige zahod so nogometaši Jesenic gostovali v Kočevju in tekmo izgubili z rezultatom 0:1, polčas 0:0. Ponovno so zamudili veliko priložnost, da bi osvojili točko ali celo obe. Imeli so številne priložnosti, večkrat so zadeli vratnico, vendar jim gola ni uspelo doseči.

Za Jesenice so nastopili: Ilič, Hadžisulejmanović, Blagojevič, Džamastagić, Omanović (Zubanič) Ignjatović, Grgič, Matijević (Radič), Čotar, Troha, Pihler (Anastasov).

Na lestvici vodi Ilirija s 34 točkami, Jesenice pa so s 23 točkami na četrtem mestu.

V nedeljo, 3. junija, bo na sporedu še zadnje kolo letošnjega prvenstva. Jesenice bodo doma pomerili z vodilno Ilirijo. Tekma bo izredno zanimiva, saj bo predvsem za goste odločilnega pomena za vstop v prvo slovensko ligo. Je v primeru zmage na Jesenicah bi si igralci Ilirije zagotovili prvo mesto in s tem pot v ligo najboljših slovenskih moštev. Jesenice pa bodo seveda vsaj za zaključek letošnjega prvenstva skušali pred domačim občinstvom prikazati kar najbolj učinkovito igro, kakršnih je bilo v letošnjem prvenstvu odločno premalo. Tekma se bo začela ob 17. uri na igrišču v Podmežakli.

J. R.

V NEDELJO OTVORITEV KOČE NA GOLICI

Planinsko društvo Jesenice vabi planince, ljubitelje gora in ostale občane v nedeljo, 3. junija ob 11. uri na slovesno otvoritev nove planinske koče na Golici, ki bo spremljana s kulturnim programom.

Avtobus bo vozil z Jesenic ob 6. ure dalje, in sicer izpred zdravstvenega doma in izpred železniške postaje.

NAMIZNOTENIŠKA SEZONA SE BLIŽA KONCU

Na zadnjem selekcijskem turnirju mladink SRS v tej sezoni, ki je bil preteklo soboto, 19. maja, v Ptujju, je nastopilo 30 igralk iz SR Slovenije, med njimi tudi tri igralke z Jesenic. Igrale so v treh jakostnih skupinah. V prvi skupini je Zora Zaklarič osvojila četrto mesto, v drugi se je Mojca Aupič uvrstila na osmo mesto, pionirka Barbara Markež pa je v tretji jakostni skupini mladink osvojila prvo mesto.

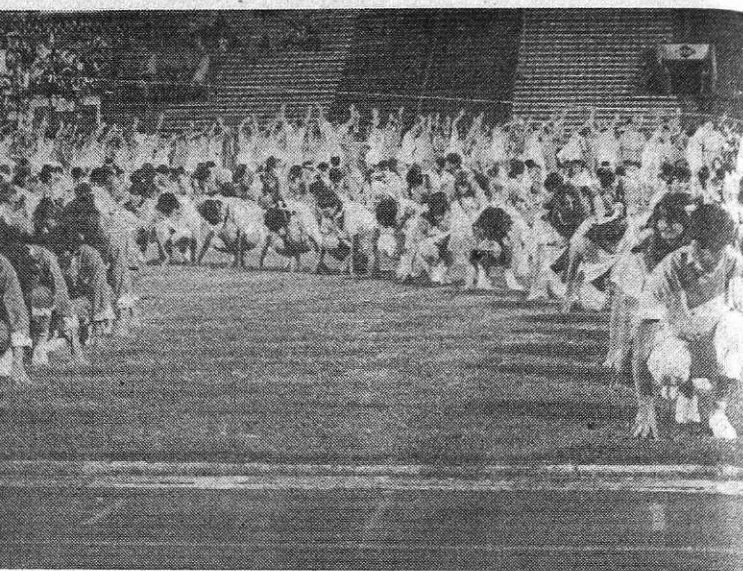
Mladinci SRS so na podobnem turnirju igrali v Kranju, prav tako v treh jakostnih skupinah. Jesenice Jaka Veber je v drugi skupini pristal na desetem mestu.

(Š)

KOFLARJEV MEMORIAL V VRATIH

Člani postaje GRS Mojstrana bodo v nedeljo, 3. junija, organizirali pod severno triglavsko steno v Vratih 12. tradicionalno smučarsko tekmovanje v spomin znanega mojstranskega alpinista in gorskega reševalca Zvoneta Koflarja. Na tekmovanju bodo sodelovale ekipe gorskih reševalcev iz Italije, Avstrije in naših postaj GRS. Začetek tekmovanja bo ob 9. uri.

J. R.

Proslava ob dnevu mladosti v Beogradu (foto Jani Novak)

V MOJSTRANI ŽE LETOS TRIGLAVSKA MUZEJSKA ZBIRKA

Dolgoletna želja planinskih delavcev v krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana se končno le uresničuje. Veliko je bilo v zadnjih letih razprav, pobud, sestankov in dogovorov za ureditev stalne Triglavske muzejske zbirke v Mojstrani, sedaj pa ta skorajda »sanjska zamisel« pesčice najbolj vztrajnih zanesenjakov postaja resničnost.

V dogovoru s hotelom Triglav Mojstrana in Skupščino občine Jesenice so naposled člani muzejskega odbora pri Planinskem društvu Dovje-Mojstrana dobili prostore za ureditev stalne Triglavske muzejske zbirke v stavbi Sonje Marinkovič, ki stoji ob cesti, ki vodi v Vrata. V teh mesecih potekajo obnovitvena dela na stavbi, ki je zelo dotrajana. Udarniško pomagajo tudi najbolj prizadevni člani muzejskega odbora in člani planinskega društva, kajti vsak tako privarčevani dinar je dragocen. Uredili so že notranjost, sedaj pa nadaljujejo že z urejanjem zunanosti stavbe.

Najprej bodo v zgornjem delu stavbe uredili zbirko v štirih sobah, kjer bodo predstavili zgodovino planinstva na tem območju, oziroma v triglavskem pogorju. Akcija za ureditev zbirke poteka v sodelovanju z Gorenjskim muzejem iz Kranja, Kulturno skupnostjo Jesenice, Zavodom Triglavskega narodnega parka, krajevno skupnostjo Dovje-Mojstrana, Skupščino občine Jesenice in hotelom Triglav. To sodelovanje bo v prihodnje brez dvoma treba še okrepiti, saj se je treba predvsem zave-

dati, da bo bodoči muzej ob vhodu v naš triglavski planinski svet, predstavljal pomembno turistično ponudbo ne le v kraju, temveč v celotni jeniški občini.

Člani muzejskega odbora, ki ga prizadevno vodi Avgust Delavec, so zbrali že precej gradiva, nekaj so ga dobili tudi od jeniških planincev. Z akcijo zbiranja še nadaljujejo in zato prosijo vse krajeane v krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana, da jim priskočijo na pomoč, tako da bo zbirka resnično lahko prikazala pomembno planinsko dediščino naše preteklosti. Marsikdo ima predmete, ki bi zbirko lahko še obogatili. Predvsem gre za različne planinske dokumente, slike, značke, tudi nekdanje kmetijske in gospodinske pripomočke, stara pisma in podobno. Vsega tega morda sami ne rabijo več, zato naj predmete odstopijo društvu, vse izročeno pa bo vpisano in skrbno hranjeno. Planince in druge krajeane tudi vabijo, da z denarnimi prispevki ali na kakršenkoli način pomagajo in podprejo to akcijo. Predvidoma bo prvi del Triglavske muzejske zbirke na ogled že ob 1. avgustu — prazniku občine Jesenice.

J. R.

KLJUB DOBRI IGRI BLEJKE NISO USPELE

Podobno kot lani se odbojkaricam Blede, letošnjim prvakinja v republiški ligi, tudi letos ni uspelo uvrstiti v II. ZOL- zenske, zahod. Na kvalifikacijskem turnirju v Trogiru so se za izpraznjeni mesti v II. zvezni ligi, poleg Blejk potegovala še odbojkarice Ferijalec-Hemija iz Modriče, prvakinja BiH in ekipa iz Dubrovnika, prvakinja Hrvatske.

Po porazu v prvi tekmi z ekipo Ferijalec-Hemijo so Blejke v nadaljevanju kvalifikacij prepričljivo opravile s sovrstnicami iz Dubrovnika, po prikazanem odbojarskem znanju najslabšo ekipo turnirja. Kljub vsemu pa so Dubrovčanke v zadnji tekmi natop na presenetljivo lahek in sumljiv način premagale najboljšo ekipo kvalifikacij Ferijalec-Hemijo z natan-

ko takšnim izidom, ki jih je na koncu uvrstil pred blejske odbojkarice. Le-te bi si, glede na prikazano igro udeleženk kvalifikacij, napredovanje v II. zvezno ligo vsekakor zaslužile.

Rezultati: Ferijalec-Hemija: Bled 3:0 (10, 10, 12), Bled: Dubrovnik 3:1 (-7, 13, 4, 13), Dubrovnik: Ferijalec-Hemija 3:1 (12, -4, 3, 3); končni vrstni red: 1. Ferijalec-Hemija 2 (4:3), 2. Dubrovnik 2 (4:4), 3. Bled 2 (3:4).

Pod vodstvom trenerja Stefana Udriha so blejske odbojkarice nastopile v naslednji postavi: Beravs, Mušič, Kavčič, Marink, Mevlja, Tilinger, Ambrožič, Zupan, Močnik, Oblak, Hudovernik, Čufar.

Bojan Rauh

STRELSKO TEKMOVANJE PIONIRJEV NA JAVORNIKU

Na pobudo strelske družine Triglav Javornik-Koroška Bela se je 19. maja na strelišču družine v domu Julke in Albina Pibernik na Javorniku odvijalo pionirsko strelsko tekmovanje ekip gorenjske regije v počastitev dneva mladosti in 35-letnice delovanja ŠD Triglav Javornik-Koroška Bela.

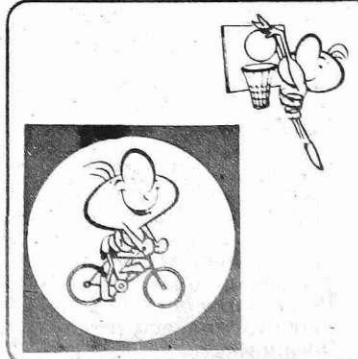
Udeležile so se ga ekipe iz Radovljice, Škofje Loke, Preddvora, Predoselj, Kranja, Mojstrane in domačini — pionirji in pionirke ŠD Triglav.

Tako številna udeležba ekip kaže, da vse strelske družine dobro delajo z mladimi strelci in da si želijo podobnih srečanj in tekmovanj, ki jih prav za najmlajše strelce ni dovolj.

EKIPA MURKE TRETJA V SPITTALU

Člani ekipe kegljačev na ledu Murka z Jesenic so se udeležili četrtega mednarodnega turnirja v Spittalu v Avstriji, in sicer ob otvoritvi novega asfaltnega kegljišča v tem kraju. Nastopilo je 16 moštev iz Avstrije in naša ekipa. Kegljaci Murke so v pretekli sezoni na ledu dosegli vrsto domačih in mednarodnih uspehov, tokrat pa so se odlično znašli tudi na asfaltu, kjer so zasedli tretje mesto. Z ekipo so nastopili: Lado Sodja, Stanka Mlekus, Franci Kralj, Jože Klinar in Alojz Babnik.

J. R.

SD